

Høgskolen
i Innlandet

Fakultet for lærerutdanning og pedagogikk

Victoria Johansen Bourne

Masteroppgave

Banjo, bygda og bedehuset:

Konstruksjon av maskulinitet i «Jern & metall» og *Harpesang* av Levi Henriksen

Rock, religion and rural life: Constructions of masculinity in
«Jern & metall» and *Harpesang* by Levi Henriksen

Master i kultur- og språkfagenes didaktikk

M2KEH

2022

Forord

Da jeg skulle velge tema og problemstilling til min masteroppgave, visste jeg tidlig at jeg ville skrive om noe som har betydning for meg personlig. Valget falt på Levi Henriksens litterære univers. Levi Henriksen er fra bygda Granli utenfor Kongsvinger, min egen hjemby, og han bruker området som motiv for sitt litterære «Skogli». Den lokale tilknytningen både i det fiksjonelle og det virkelige liv gjør at jeg føler en følelsesmessig tilknytning til det litterære stoffet jeg behandler, som gir meg både glede og motivasjon til å utforske det. I tillegg til den geografiske og følelsesmessige tilknytningen som motivasjon, gikk jeg inn i dette arbeidet med et håp om å lære noe nytt om det å være menneske. Jeg har tidligere i all hovedsak sett etter og lagt merke til feministiske perspektiv i litteratur og film, og har vært interessert i feministisk kjønns- og litteraturteori. Hovedpersonene i Henriksens verk er imidlertid oftest mannlige, og en del av motivasjonen min har vært å utforske om disse mannlige litterære hovedpersoner kan uttrykke en annen måte å tenke, føle og oppleve verden på enn den jeg er vant til fra et feministisk perspektiv. Det skulle vise seg at femininitet og maskulinitet ikke er så forskjellig likevel. Arbeidet med denne avhandlingen har likevel åpnet en hittil ukjent dør til teori om maskulinitet for meg. Dette er et teorifelt som jeg har opplevd som svært interessant, og som har endret mye ved min måte å se verden på.

Det er mange som har hjulpet meg med dette prosjektet, og som fortjener en takk:

Jeg vil få takke veileder Silje Hernæs Linhart for stødige råd gjennom skriveprosessen.

En stor takk til min gode kollega Hans Olav for korrekturlesing.

En stor takk må også kloke og rause Hilde ha, for hva skulle jeg gjort uten deg? Takk for all hjelp de siste månedene, og for at du har gjort disse årene så fine og morsomme. Vi fiksa det!

En takk til mamma og pappa, som alltid har heiet på meg og næret min kjærighet til bøker og litteratur. I løpet av disse fire årene har dere bidratt med oppmuntrende ord og mye barnevakt, og uten dere hadde ikke dette gått.

Og til slutt, verdens største takk til jentene mine, Hedvig og Vibeke. Alt jeg gjør er for dere.

Norsk sammendrag

Temaet for denne oppgaven er maskulinitet hos mannlige karakterer i Levi Henriksens litterære univers, og spesifikt hvordan maskulinitet konstrueres. Den tar utgangspunkt i en hypotese om at de mannlige karakterene har maskuline trekk som kan knyttes til countrymusikk, ruralitet og pinsebevegelsen. Dette har jeg omtalt som tre søyler: banjo, bygda og bedehuset. I tillegg undersøker jeg hvordan maskulinitet konstrueres i relasjonen mellom de mannlige karakterene. For å undersøke dette har jeg valgt ut novellen «Jern & metall» fra samlingen *Jern & metall* (2018) og romanen *Harpesang* (2014).

Opgavens teoretiske perspektiv er kjønns- og maskulinitetsteori. Jeg tar utgangspunkt i Judith Butlers forståelse av sosialt kjønn som performativt og som diskursive praksiser (Butler, 1990). I tillegg bruker jeg Raewyn W. Connells modell for å forstå maskuliniteter i relasjoner, og særlig hennes begrep om hegemonisk maskulinitet (Connell, 2005). Hegemonisk maskulinitet er de maskuline praksisene som er sosialt akseptert i et gitt samfunn, og som opprettholder og legitimerer maktforholdet mellom menn og kvinner, og menn seg imellom (Connell, 2005, s. 77). I analysene mine undersøker jeg hvorvidt de egenskapene, uttrykkene og praksisene jeg finner kan sies å være hegemoniske.

De mannlige jeg-personene i «Jern & metall» og *Harpesang* har begge en relasjon til en annen mannlig karakter, og disse karakterene blir beskrevet gjennom jeg-personenes synsvinkel. De blir på noen måter både idealisert og idolisert som maskuline forbilder av jeg-personene, og deres maskuline uttrykk og praksiser kan knyttes til mange trekk som andre forskere peker på som maskuline innenfor ruralitet, pinsebevegelsen og countrymusikk. I de to fortellingene former relasjonen mellom de to mannlige karakterene aktørens maskulinitet i ulik grad. I analysen av *Harpesang* har jeg brukt begrepet om homososialitet (Arxer, 2011) for å drøfte denne relasjonen.

De mannlige karakterene som blir beskrevet gjennom jeg-personene, har flere maskuline trekk som kan være hegemoniske, og særlig gjelder dette de uttrykkene som kan knyttes til ruralitet og arbeiderklassen. På samme tid viser de også maskuline uttrykk som er mer sammensatte, og som kan knyttes til Bridges og Pascoes begrep om hybride maskuliniteter (Bridges & Pascoe, 2014).

Engelsk sammendrag (abstract)

This thesis explores masculinity in male characters in two chosen works of Levi Henriksens literature. More specifically, it explores how masculinity is constructed through features, expressions and practices that can be seen as masculine in the realms of country music, Pentecostalism and rurality. These three, which I have called *rock, religion and rural life* (for the sake of alliteration), are presented as three pillars of masculinity in Levi Henriksens works. In addition to this, the thesis explores how masculinity is constructed through the relations formed by the male characters. The material for this study is the short story “Jern & metall” (2018) and the novel *Harpesang* (2014).

The theoretical perspective for my study has been gender and masculinity studies. My basis is Judith Butlers understanding of gender as performance and as discourse (Butler, 1990). Raewyn W. Connell’s work in masculinity studies, specifically the term hegemonic masculinity, is used in my analysis, and through it I seek an understanding of if, how and in what ways the masculine expressions I uncover can be seen as hegemonic. Hegemonic masculinity can be defined as the gendered practices that are accepted as legitimate in order to maintain gendered inequality between men and women, and between men (Connell, 2005, p. 77).

The male main characters in “Jern & metall” and *Harpesang* both engage in a social, non-romantic relationship with another male character, who are described through the eyes of these main characters. In some ways these “other” male characters are both idolised and idealised by the main characters, and the forms of masculinity they express can be linked to features pointed out as masculine by other researchers in rurality, Pentecostalism and country music. In both “Jern & metall” and *Harpesang*, the relationship between the two male characters hold significance to how their masculinity is formed. In the analysis of *Harpesang*, I use the term homosociality (Arxer, 2011) to discuss this relationship.

The male characters have several masculine features that may be deemed hegemonic. This especially applies to those expressions that can be linked to rurality and working-class-masculinity. At the same time, more complex masculine expressions and practices are seen, and these may be linked to the term hybrid masculinities (Bridges & Pascoe, 2014).

Innhold

Forord	2
Norsk sammendrag	3
Engelsk sammendrag (abstract).....	4
1. Innledning	7
1.1. Tema	7
1.2. Utdyping av mitt prosjekt: Utgangspunkt, teoretisk plassering og lese måte.....	7
1.3. Banjo, bygda og bedehuset	9
1.4. Problemstilling	10
1.5. Prosjektets omfang og begrensninger.....	11
1.6. Tidligere forskning	13
1.6.1. Tidligere masteroppgaver	13
1.6.2. Svein Slettan: <i>Mannlege Mønster</i> (2009).....	15
2. Teori og anvendelse	17
2.1. Innledning	17
2.2. Judith Butler: Kjønn som performativitet og diskursive praksiser	18
2.3. Raewyn Connell: forståelser av maskulinitet og mannlighet	19
2.3.1. Anvendelse av disse forståelsene.....	22
2.4. Connells maskulinitetsmodell og anvendelse av den	22
2.4.1. Kritik av Raewyn Connells teori	25
2.5. Nyere forskning på maskuliniteter: Hybrid masculinities	28
3. Analyse av «Jern & metall».....	30
3.1. Handling	30
3.2. Bygda i «Jern & metall»	30
3.2.1. Arbeiderklasse maskulinitet i «Jern & metall».....	32
3.2.2. Cowboy og sheriff	37
3.2.3. Stedbunden rural maskulinitet	40
3.2.4. Oppsummering	43
3.3. Banjo – Esekiel og Merle Haggard.....	43
3.3.1. Country musikk og bildet av den amerikanske cowboyen	44
3.3.2. Oppsummering	46
3.4. Bedehuset. Kristen maskulinitet hos Esekiel Brynjulvsrud og jeg-personen	47
3.4.1. Ideell kristen maskulinitet.....	47
3.4.2. Esekiel.....	48

3.4.3.	Spirituals	51
3.4.4.	Oppsummering	51
4.	Analyse av <i>Harpesang</i>	53
4.1.	Handling	53
4.2.	Maskulinitetskonstruksjonen hos Timoteus Thorsen	55
4.2.1.	Bedehuset – Kunsten å være maskulin pinsevevnn.....	55
4.2.2.	Bygda - Rural maskulinitet.....	59
4.2.3.	Banjo – country, gospel og harpesang.....	61
4.2.4.	Grusharpa – det musikalske skjæringspunktet mellom bygda, banjo og bedehuset.....	63
4.2.5.	Oppsummering	65
4.3.	Maskulinitet i relasjonen mellom Jim og Timoteus	65
4.3.1.	Homososialitet i relasjonen mellom Jim og Timoteus	70
4.3.2.	Avsluttende refleksjon.....	73
4.3.3.	Oppsummering	73
5.	Avslutning.....	75
	Bibliografi.....	78

1. Innledning

1.1. Tema

Tema for denne masteravhandlingen er konstruksjoner av maskulinitet hos mannlige karakterer i to utvalgte verk fra forfatterskapet til Levi Henriksen. Maskulinitetsforskning er et felt som springer ut fra feministisk teori (Lorentzen, 2006, s. 121). Innenfor forskningsfeltet har man gått fra å snakke om mannlighet til å snakke om maskuliniteter i flertall (Lorentzen, 2006, s. 125-126), og en av hovedgrunnene til dette er for å markere hvor mange forskjellige måter det er å uttrykke maskulinitet på. Når man så har gått fra å snakke om maskulinitet til å snakke om maskuliniteter i flertall, har noen teoretikere videre undersøkt hvordan ulike maskulinitetsuttrykk står i maktrelasjoner til hverandre. Blant annet har Raewyn Connell (2005) utarbeidet begrepet om hegemonisk maskulinitet. Hennes modell er også en svært sentral del av teorigrunnet i denne oppgaven. I dette prosjektet er det litterære karakterer som er objekt for mine analyser. Disse mennenes maskulinitetsuttrykk kan i noen grad gjenspeile maskulinitetsuttrykk i samfunnet utenfor den litterære diskursen. Jeg har likevel opplevd det som mest nyttig og interessant å studere hvilke muligheter for å forstå maskulinitet litteraturen rommer, slik også Svein Slettan uttrykker det i sin doktorgradsavhandling *Mannlege mønster* (2009, s. 12). Med konstruksjoner av maskulinitet mener jeg dermed hvordan maskuline uttrykk og praksiser settes sammen for å skape maskulinitet hos de litterære karakterene. For å finne ut av dette har jeg valgt ut novellen «Jern & metall» fra samlingen *Jern & metall* (2018), og romanen *Harpesang* (2014).

1.2. Utdyping av mitt prosjekt: Utgangspunkt, teoretisk plassering og lese måte

Levi Henriksen (f. 1964) er foruten å være forfatter også musiker og tidligere journalist. Hans litterære debut kom i 2002 med kortprosasamlingen *Feber*, etterfulgt av novellesamlingen *Ned, ned, ned* i 2003. Romandebuten var med *Snø vil falle over snø som har falt* i 2004. Etter dette har han gitt ut flere romaner og novellesamlinger, i tillegg til barne- og ungdomsbøker (en av disse sammen med sin datter Leah) og en diktsamling. Henriksen legger handlingen i de aller fleste av sine romaner og noveller til den fiktive bygda *Skogli*, og menneskene han skriver om er *skoglinger*. *Skogli* ligger utenfor Kongsvinger, slik Henriksens hjembygd

Granli også gjør i det virkelige liv, og Henriksen bruker ofte steder i byen og dens omegn som motiver i sine fortellinger. Kongsvinger Festning, Glomma og de to bruene over den, sammen med noen av byens spisesteder og musikkforretninger er blant de oftest brukte. På Henriksens Skogli blir virkelighetens Flyginnsjøen til *Flyktningsjøen*, Vrangselva blir *Baklengselva*, og bedehuset Sion blir til *Eben Ezer*. Utenom disse stedene spiller også skogen, jernbanen og jernbanestasjonen, grustaket, den gamle skifabrikken, nedlagte bilverksteder og noen få andre bedrifter i bygda en rolle i flere av fortellingene. For eksempel har grustaket en sentral plass i romanen *Harpesang* (2014), både som motiv, setting og språklig bilde.

Den faglige motivasjonen til å fordype meg i Levi Henriksens forfatterskap fant jeg i romanen *Harpesang* (2014) og novellen «Jern & metall» fra samlingen med samme navn (2018). Etter hvert har jeg også oppdaget flere noveller som deler lignende trekk, men har valgt å konsentrere prosjektet mitt rundt disse to verkene. Felles for disse fortellingene er at de har en mannlig jeg-person som har en form for relasjon til en annen mannlig karakter. En del av handlingen i begge verkene dreier seg om å utforske denne «andre» gjennom jeg-personens synsvinkel, og nettopp i denne relasjonen både oppstår og endres maskuline uttrykk og praksiser hos begge de to karakterene.

I forskningen er en sentral teori at kjønn, og dermed også maskulinitet, er sosialt konstruert, performativt, og konstrueres og opprettholdes gjennom diskurs (Butler, 1990). Ut fra dette vil en del av prosjektet mitt gå ut på å undersøke hvilke maskuline praksiser og hvilke diskurser om maskuliniteter som kommer til uttrykk i romanen og novellen. Fordi prosjektet også dreier seg om maskulinitet i relasjoner, er Raewyn Connells begrep om hegemonisk maskulinitet, og modellen for hvordan ulike maskulinitetsuttrykk står i et maktforhold til hverandre, en nyttig innfallsvinkel (Connell, 2005). I tillegg ser jeg det nyttig å undersøke hvordan det nyere begrepet om hybride maskuliniteter kan kaste nytt lys over det jeg finner ut om maktbalansen i de to valgte verkene (Bridges & Pascoe, 2014). Dette teorigrunnlaget vil jeg gjøre rede for i kapittel 2. Jeg vil også undersøke hvordan perspektivene fra disse teoriene er brukt i artikler og avhandlinger om maskulinitet innenfor andre fagfelt: musikk, religion og ruralitetsteori. Bakgrunnen for dette kommer jeg tilbake til i 1.3. og 1.4.

Jeg-personene ser ut til å uttrykke en form for idolisering eller idealisering av den andre mannlige karakteren i fortellingen. Jeg skriver både idolisering og idealisering, fordi det for meg virker som det er litt av begge deler. Jeg synes å lese at disse andre mennene blir bygget

opp som forbilde for jeg-personene. Samtidig konstruerer jeg-personene et slags ideelt bilde av maskulinitet ut fra disse andre mennene, og jeg er interessert i å finne ut av hva slags egenskaper det er som blir idealisert, og på hvilke måter disse egenskapene kan være maskuline eller uttrykk for maskulinitet. Det er imidlertid ikke uproblematisk å fokusere for mye på ideelle bilder av maskulinitet, da dette kan uttrykke en normativ forståelse av kjønn og maskulinitet. Dette vil jeg komme tilbake til i kapittel 2.

Målet med prosjektet mitt er dermed å finne ut hvordan de maskuline uttrykkene til både jeg-personene og de andre mennene er satt sammen, og hvordan maskulinitet både konstrueres og endres i relasjonen mellom de to. Jeg ser for meg å finne ut av hvilke maskuline uttrykk eller praksiser som inntar en hegemonisk posisjon i disse litterære verkene, og jeg vil i kapittel 2 begrunne hvordan jeg ønsker å se og forstå hegemoniske maskuliniteter innenfor en bestemt diskurs. På bakgrunn av dette har jeg formulert en problemstilling, som jeg vil gjøre rede for i neste delkapittel. Lesemåten jeg vil benytte i arbeidet er nærlesing. Gjennom nærlesningen vil jeg ha fokus på maskulinitetsuttrykk og maskuline praksiser, og ha et spesielt øye for situasjoner der relasjonen mellom de to mannlige karakterene skildres gjennom jeg-personen, og for de delene av handlingen som uttrykker en form for maktforhold i disse relasjonene.

1.3. Banjo, bygda og bedehuset

I forlengelse av det jeg beskrev i avsnittet over har jeg en hypotese om at de mannlige karakterene i de to valgte verkene uttrykker maskulinitet gjennom bestemte egenskaper og verdier. Disse kan i sin tur være typiske uttrykk for maskulinitet innenfor musikk, bygdemiljøer og kristendommen. Det samme kan også sies om flere mannlige personer hjemmehørende på Levi Henriksens Skogli. Mange menn fra Skogli, deriblant karakterene i *Harpesang* og «Jern & metall», ser ut til å ha et forhold til musikk, spesielt innenfor sjangerne rock og country. De har også tilhørighet til et ruralt miljø i bygdekulturen på Skogli, og de har tilknytning til pinsebevegelsen og et bedehusmiljø, om enn i ulik grad. Det ser ut til at samme observasjon er gjort av flere, deriblant Elin Evensen, som i 2008 skrev sin masteravhandling *Helter i knestående* om mannligheten i Levi Henriksens første roman, *Snø vil falle over snø som har falt* fra 2004. Jeg kommer tilbake til denne i kapittel 1.6.1. Jeg mener at countrymusikk, ruralitet og pinsebevegelsen er sentrale i konstruksjonen av maskulinitet i de valgte verkene, som tre grunnpilarer eller søyler. For å gi dette et navn har

jeg valgt å kalle disse tre søylene for *banjo, bygda og bedehuset*. Jeg vil derfor også bruke prosjektet mitt til å undersøke hvordan maskuline uttrykk konstrueres med disse tre søylene som grunnlag, og hvordan disse maskulinitetene kommer til uttrykk gjennom de mannlige karakterene.

Som følge av dette utvider jeg prosjektet til også å omfatte hvordan maskulinitetsuttrykkene jeg finner hos de mannlige karakterene i *Harpesang* og «Jern & metall» kan knyttes til forestillinger og oppfatninger om maskulinitet som kan være å finne i bygdemiljøer, i kristendommen (og spesielt pinsebevegelsen) og innenfor countrymusikk. For å finne ut av dette har jeg i tillegg til de teoretiske perspektivene fra Butler (1990), Connell (2005) og Bridges og Pascoe (2014) undersøkt flere artikler og tidligere masteravhandlinger som bruker disse teoriene for å undersøke maskulinitet innenfor ruralitet, kristendom og musikk.

Maskulinitet i rurale miljøer behandles av både Campbell, Bell og Finney (2006), Campbell (2006) og Lobao (2006), som alle har skrevet artikler i boka *Country Boys. Masculinity and Rural Life* (2006). Jeg har også valgt å inkludere teori om maskulinitet innenfor arbeiderklassen som en del av teorien om ruralitet, og forutsetter med dette at arbeiderklassen på en eller flere måter har en tilknytning til rurale miljøer. Jørn Ljunggren og Marianne Nordli Hansen (red.) behandler dette spørsmålet i sin bok *Arbeiderklassen* (2021), og dette vil jeg komme tilbake til i kapittel 3. For å undersøke idealer og uttrykk for maskulinitet hos kristne menn, har jeg lest masteravhandlingen *Mannlighet i kristne miljøer. En kvalitativ studie av mannlighet hos unge menn fra ulike kristne miljøer* (2009) av Anders Uldal. I undersøkelsen av hvordan maskulinitet kan se ut i en musikk-kontekst har jeg lest artikler av Eirik Askerøi (2017), Braden Leap (2020) og Michael Bertrand (2004), som alle tar for seg ulike maskulinitetsuttrykk innenfor countrymusikken, og i noen sjangre som er beslektet med country, så som rock 'n' roll, rockabilly og gospelmusikk.

1.4. Problemstilling

I prosjektet mitt er det dermed maskulinitet hos noen utvalgte karakterer som er fokus, og jeg har formulert følgende problemstilling: Hvordan konstrueres maskulinitet hos de mannlige karakterene i *Harpesang* og «Jern & metall»?

For å svare på dette vil jeg først og fremst undersøke hvordan maskuline uttrykk og praksiser kommer frem gjennom de mannlige karakterene. Videre vil jeg også se på hvordan disse kan

knyttet til uttrykk og praksiser som tidligere forskning har pekt på som maskuline innenfor ruralitet, pinsebevegelsen og countrymusikk. For å se på maskulinitetskonstruksjon i relasjoner vil jeg undersøke hvordan noen maskulinitetsuttrykk får en type forbildestatus, og hva slags maskuline egenskaper, uttrykk og praksiser jeg-personene ser ut til å idealisere. Videre vil jeg analysere hvordan maskuliniteter oppstår og justeres i relasjonen mellom de mannlige karakterene, blant annet ved å se på hvordan jeg-personene reflekterer over både den andres og sine egne uttrykk eller praksiser i møte med den andre. I sammenheng med dette vil jeg også undersøke hvordan maskulinitetsuttrykkene jeg finner i *Harpesang* og «Jern & metall» forholder seg til sentrale teorier om maskulinitet, så som Raewyn Connells begrep om hegemonisk maskulinitet og maktforhold i maskuline relasjoner (Connell, 2005) og det nyere begrepet om hybride maskuliniteter (Bridges & Pascoe, 2014).

1.5. Prosjektets omfang og begrensninger

Maskulinitet har mange sider, og av hensyn til prosjektets omfang har jeg vært nødt til å velge vekk noen sider som også kan ses som svært sentrale. For å undersøke maskulinitet i relasjoner mellom menn, og maskulinitetsuttrykk med tilknytning til de tre søylene, valgte jeg altså romanen *Harpesang* og novellen «Jern & metall», fordi jeg mener at disse aspektene kommer spesielt godt frem i nettopp disse verkene. Maskulinitetskonstruksjonen i en større bredde av Levi Henriksens forfatterskap har imidlertid flere aspekter, og mange av disse har jeg valgt vekk av hensyn til oppgavens omfang. Jeg har valgt bort verk som handler om relasjoner mellom far og sønn, om farsrollen, og jeg vil heller ikke utforske hvordan mennene i *Harpesang* og «Jern & metall» kan sees som farsfigurer for de andre mennene de står i en relasjon til. Jeg vil heller ikke gå særlig i dybden på hvordan de mannlige karakterene forholder seg til kvinner, selv om dette er svært sentralt i *Harpesang*. Det er imidlertid maskulinitet i møtet mellom menn som er kjernen i mitt prosjekt, og jeg har derfor valgt å fokusere analysen av denne romanen på relasjonen mellom de to mannlige karakterene. Den typiske amerikanske cowboyen kan sees som en typisk maskulin karakter. Han er røff i kantene, en fri og uavhengig mann som ikke er bundet til et bestemt sted, familie eller for den saks skyld, loven. Cowboyen har et tydelig nærvær som språklig bilde i «Jern & metall». Av hensyn til oppgavens omfang har jeg imidlertid avgrenset utforskningen av dette bildet. Jeg vil fokusere på hvordan cowboyen kan være et uttrykk for den rurale maskuliniteten, og til dels hvordan populærkulturelle bilder av cowboyen spiller en rolle i countrymusikk. En del

av maskulinitetsbildet i flere av Henriksens noveller baserer seg også på en idolisering av idrettshelter, og at det er idrettsprestasjoner som avgjør hvilke egenskaper som regnes som ideelle eller verdsatte. Spesielt er det fotballspillere og skihoppere som trekkes frem, for eksempel i novellen «Fordi faren min alltid sa at ingen kunne fly som Bassen Prydz» fra samlingen *Så langt hjemmefra, så nær der jeg bor* (2019).

Jeg erkjenner at disse utvelgelsene kan føre med seg en svakhet ved mitt prosjekt, noe som gjør at jeg ikke får frem et mer fullstendig bilde av hvordan maskulinitet konstrueres i en større bredde av Henriksens forfatterskap. Det har samtidig aldri vært min hensikt, og jeg vil presisere at mitt prosjekt konsentrerer seg om *en del* av maskulinitetskonstruksjonen i forfatterskapet, og at det ikke er meningen å presentere dette som en komplett analyse av det brede spekteret av maskuliniteter i Henriksens verk, eller av tendenser i forfatterskapet som helhet. Jeg har valgt ut noen aspekter ved maskulinitetene i noen av novellene jeg synes er spesielt interessante, og baserer mitt prosjekt på det.

En del av studiet av mannlighet og maskulinitet innebærer også de kroppslige uttrykkene. Herunder også seksualitet, som heller ikke vil vektlegges i særlig grad i mine analyser. I et litteraturstudium må jeg ta høyde for at beskrivelsene av det kroppslige er begrenset, og dette begrenser dermed også mine muligheter til å legge stor vekt på kroppslige uttrykk i min analyse av maskulinitetskonstruksjonene. Det åpenbare melder seg her, jeg har ikke muligheten til å se og observere med mine egne øyne, men er prisgitt en språklig fremstilling av en mannlig litterær karakter, altså innenfor en bestemt diskurs.

Jeg velger også bort å gjøre det realistiske i de to verkene til et tema, og med dette også definisjonsspørsmålet om Levi Henriksens forfatterskap kan plasseres innenfor kategoriene skittenrealisme eller skittenromantikk, og i forlengelse hvordan maskulinitetsuttrykkene kan sees i lys av disse kategoriene. Dette er behandlet tidligere av Elin Evensen i masteravhandlingen *Helter i knestående* (2008). Det samme er Henriksens posisjon i det samtidslitterære feltet, der Evensen diskuterer skillet mellom høykultur og lavkultur og Henriksens plassering innenfor denne dikotomien. Valget begrunner jeg med at betydningen av dette for min oppgave er nokså liten. Jeg ønsker likevel å anerkjenne at maskulinitetsuttrykkene jeg undersøker kan forstås som typiske for skittenrealismen. Skildringer av både bygdekultur og arbeiderklassemenn kan regnes som kjennetegnende for denne betegnelsen, og er samtidig viktige for maskulinitetskonstruksjonen i de verkene jeg har valgt ut.

1.6. Tidligere forskning

I dette delkapitlet vil jeg presentere tidligere forskning. Det er mange studier av maskulinitet i litteraturen. Et eksempel fra Norge er Jørgen Lorentzens *Maskulinitet. Blikk på mannen gjennom litteratur og film* (2004), som handler om maskulinitet innenfor både litteratur og film. Det er også gjort flere studier av verk innenfor Levi Henriksens forfatterskap, men få som spesifikt tar for seg maskulinitet i et verk av Levi Henriksen. En som gjør det er imidlertid masteroppgaven *Helter i knestående* av Elin Evensen (2008). Nettopp derfor er det denne jeg vil presentere først, før jeg ser på en masteroppgave som også tar for seg deler av Henriksens forfatterskap, men ikke spesifikt maskulinitet. Til slutt vil jeg kort presentere Svein Slettans doktoravhandling *Mannlige mønster* (2009) om maskulinitet i barne- og ungdomslitteratur.

1.6.1. Tidligere masteroppgaver

Elin Evensen tok i sin masteravhandling *Helter i knestående* fra 2008 for seg mannligheten «i spennet mellom ømhet og råskap» (2008, s. 3) i Levi Henriksens første roman, *Snø vil falle over snø som har falt* fra 2004 (heretter omtalt som *Snø vil falle*). Med «spennet mellom ømhet og råskap» har jeg forstått det slik at hun mener forestillingene om mannen gjennom to ulike estetiske uttrykk; det skittenrealistiske og det skittenromantiske. Hun identifiserer forfallsskildringer og tristesse som skittenrealistiske uttrykk, og følsomhet og lengsel som skittenromantiske. Hun mener de mannlige karakterene i *Snø vil falle*, først og fremst hovedpersonen Daniel Kaspersen, befinner seg i vekselvirkningen mellom disse uttrykkene. Evensen tar også utgangspunkt i den australske forskeren Raewyn (R.W.) Connells (2005) maskulinitetsforståelse. Hun påpeker Connells forståelse av maskuliniteter som sosiale konstruksjoner, og hvordan de står i relasjon til hverandre i et makthierarki. Evensen bruker imidlertid ikke Connells teori direkte i sin analyse, men skriver likevel at hun mener at denne modellen er noe alle menn, inkludert de litterære karakterene i *Snø vil falle*, forholder seg til ubevisst (2008, s. 23).

Evensen har kalt sin avhandling *Helter i knestående*, og diskuterer avslutningsvis om det kan sies at det i det hele tatt finnes menn med heltestatus i *Snø vil falle*. Hun identifiserer egenskapene til en slik heltestatus til å være mot, handlekraft og evne til å være selvoppofrende. Hun problematiserer hvorvidt dette er egenskaper som kan knyttes til

hovedpersonen Daniel Kaspersen, og videre hvordan dette er egenskaper som kan knyttes til ulike maskuliniteter. Hun ser også mennene i *Snø vil falle* i lys av menn i andre litterære verk, og konkluderer med at mennene i *Snø vil falle* nok er nærmere en reell mann enn mange av sine samtidslitterære mannsfigurer. Evensen utforsker dermed også mannlighet og maskulinitet i Henriksens litterære univers, men med en annen innfallsvinkel enn min. Det er likevel flere observasjoner Evensen gjør, både om romanen *Snø vil falle* og om Henriksens forfatterskap generelt, som gir meg grunn til å tro at det finnes et grunnlag for mitt prosjekt. Jeg vil forsøke å utdype dette i det neste avsnittet.

Som jeg var inne på i 1.4. har Evensen noen observasjoner om maskulinitet som ligner mine, og som har gitt meg grunn til å tenke at det finnes et reelt grunnlag for hypotesen om de tre søylene. Evensen skriver at «Rock og countrymusikk, amerikanske bilmerker og generelle amerikanske kultureferanser har blitt gjennomgangsmotiv. Levi Henriksen har bakgrunn i pinsemenigheten, og dette kommer også til uttrykk i tekstene hans, der menigheten Eben Ezer er et velkjent motiv i fiksjonsuniverset. I Henriksens fiksjonsunivers går musikk, biler, pinsemenighet, seksualitet og brennevin hånd i hånd» (2008, s. 4). Hun trekker linjer mellom Henriksens Skogli og andre forfatterskap der topografien spiller en sentral rolle, slik som Kjartan Fløgstads *Sauda* og Frode Gryttens *Odda* (2008, s. 4). Hun plasserer slik Henriksen i en tradisjon der bygda og distriktet er i fokus, og viser tilbake til heimstaddiktingen. Her er det dermed allerede gjort en observasjon lik min egen, av at musikk, religion og bygdekultur er sentrale elementer i Henriksens diktning. Dersom dette kan sies å være betegnende for flere verk av Levi Henriksen, er det nettopp dette jeg ønsker å utforske videre. Hvordan blir elementer ved countrymusikk, sammen med trekk tilhørende pinsebevegelsen og bygdekultur bærende i konstruksjonen av maskulinitet hos Henriksen? Når Evensen utforsker maskulinitet «i spennet mellom ømhet og råskap» utforsker hun noen maskuline uttrykk og praksiser som også kan sammenfalle med mine funn, men hun presiserer ikke tilknytningen til musikk, religion og bygdekultur slik jeg vil gjøre. Et av hovedpoengene til Evensen kommer når hun skriver at «Jeg mener det er gjennom relasjoner at maskulinitet etableres og konstrueres i romanen [...]» (2008, s. 28-29). Denne observasjonen har også betydning for mitt prosjekt, da jeg også undersøker maskulinitet i relasjonene mellom de mannlige karakterene.

Merethe Elvenes tok i 2019 for seg en av Levi Henriksens ungdomsromaner, *Så lenge himmelen er over jorda* (2016) i sin masteroppgave *En følelse av sted*. Undertittelen på denne oppgaven er *Sykdomsfremstilling i samtidslitteratur for barn og unge. En sammenlignende lesning av Levi Henriksens Så lenge himmelen er over jorda (2016) og Anders Totlands*

Engel i snøen (2016) med vekt på stedet. Henriksens ungdomsroman blir altså sammenlignet med en annen bok for barn og ungdom, og felles for disse verkene er at de handler om barn eller ungdom som opplever sykdom. Elvenes sammenligner i hovedsak hvordan sykdomsopplevelsen påvirker hovedpersonenes følelse av sted. Hun tar for seg de fysiske stedene hovedpersonene befinner seg på, og undersøker hvordan det som skjer på disse stedene farges av sykdommen hovedpersonene preges av, i tillegg til hvordan hovedpersonene har tilknytning til og bruker disse stedene i en form for identitetsdannelse og forsoning med sykdommen. *Så lenge himmelen er over jorda* er som nevnt en roman for barn og ungdom, og det er noen sentrale forskjeller mellom denne og størstedelen av Henriksens forfatterskap, som er rettet mot voksne lesere. Hovedpersonen i *Så lenge himmelen er over jorda* er også mannlig, slik de ofte er i mange av Henriksens noveller og romaner, men i denne romanen er han en gutt i tenårene, noe som er naturlig ut fra målgruppen for romanen. Det er også interessant at Henriksen har valgt å sette denne romanen litt utenfor Skogli-universet som ellers er en sentral del av forfatterskapet. Riktignok er det flere tegn på at mye av handlingen foregår på Kongsvinger (Elvenes, 2019, s. 34), men Skogli har ingen sentral rolle i denne fornemmelsen av sted som er tema for Elvenes' oppgave. Dermed har ikke det rurale noen særlig betydning, selv om det er det stedlige som er hovedfokus i analysene. Likevel er det interessant at Elvenes, i likhet med Elin Evensen (2008), påpeker bygdas, bedehusmiljøet og musikkens sentrale rolle i handlingen i flere av de novellene og romanene som er lagt til Skogli (Elvenes, 2019, s. 28).

1.6.2. Svein Slettan: *Mannlege Mønster* (2009)

Svein Slettans doktoravhandling *Mannlege mønster: Maskulinitet i ungdomsromanar, pop og film* (2009), benytter seg av det samme teoretiske grunnlaget som mitt prosjekt, nemlig Raewyn Connells (2005) begrep om hegemonisk maskulinitet. Slettans avhandling springer ut fra den overordnede problemstillingen «korleis maskulinitet blir framstilt i kunstnarlege tekststrukturar, i ulike sjangrar» (2009, s. 14), og består av åtte artikler der han tar for seg ulike tekster og ulike aspekter ved fremstillinger av maskulinitet. Slettan bruker Connells modell og begreper i sine analyser, for eksempel for å vise hvordan noen maskuliniteter kan sees som hegemoniske og andre som underordnede eller marginaliserte. For eksempel viser han hvordan sport og idrett i ungdomslitteraturen kan være en arena for tradisjonelle hegemoniske maskulinitetsuttrykk (Slettan, 2009, s. 78). I tillegg peker han på den

hierarkiske strukturen som Connells (2005) modell tilbyr begreper for å forstå og å omtale (2009, s. 103). Både Slettans tilnærming og anvendelse ligner dermed min. En forskjell sammenlignet med mitt prosjekt er at Slettan tar for seg maskulinitet i tekster «for ungdom og om ungdom» (2009, s. 9), og han forholder seg til et utvidet tekstbegrep som i tillegg til litteratur og poptekster også innebærer film.

2. Teori og anvendelse

2.1. Innledning

Den norske maskulinitetsforskeren Jørgen Lorentzen gjør i artikkelen «Forskning på menn og maskuliniteter» i *Kjønnsforskning. En grunnbok* (2006) rede for utviklingen av maskulinitet som forskningsfelt. Sentralt i maskulinitetsforskningen er vendingen fra å se menn som en slags normal til å se på også menn som kjønnede individer. «Forskningen på menn forstår menn som kjønnete vesener som inngår i et kulturelt bestemt kjønnsystem. Forskningen på menn *kjønner menn*» (2006, s. 121). Tidligere hadde menn og maskulinitet blitt regnet som normen, og ut fra denne normen ble kvinner regnet som «nummer to». Dette er grunnlaget for et av feminismens hovedverk, Simone de Beauvoirs *Det annet kjønn* fra 1949 (Uvsløkk, 2020), og på denne måten kan det sies at maskulinitetsforskningen, som altså *kjønner menn*, har sitt grunnlag i feministisk teori. Om den historiske utviklingen til bruken av begrepet *maskulinitet* skriver Lorentzen at det først ble tatt i bruk i USA i 1890-årene (2006, s. 125), og at det ble tatt i bruk fordi det var mer anvendelig for å snakke om alle menn, i motsetning til det begrepet som hadde vært mest vanlig inntil da, *mannlighet*. Mannlighet ble brukt som begrep for «en standard som menn kunne nå opp til gjennom å leve og opptre ifølge visse middel- og overklassekriterier for karakterfasthet» (2006, s. 125), og holdt ikke lenger i en stadig mer urbanisert og og industrialisert verden, mener Lorentzen. Dermed begynte man heller å snakke om maskuline egenskaper, noe man kunne knytte til alle menn på tvers av rase og klasse. Selv om maskulinitetsbegrepet dermed kan oppfattes som mindre presist enn oppfatningen om mannlighet, var det viktigste at det ble dekkende for å beskrive menn som forskjellige fra det feminine og kvinnelige. Videre sier Lorentzen at maskulinitet ble det gjeldende begrepet utover 1900-tallet, men at det ikke kom i fokus for kritisk forskning før på 1980-tallet, da det på sett og vis gjennomgikk en helomvending. Fra nå av begynte man å snakke om maskuliniteter i flertall, nettopp som uttrykk for at menn er forskjellige. I stedet for en biologisk størrelse, ble nå maskulinitet etablert som noe kulturelt og samfunnsmessig bestemt, i tråd med konstruktivistisk teori (2006, s. 125). Dette henger blant annet sammen med Judith Butlers teori om at kjønn er performativt, noe man *gjør* heller enn noe man *er*, som jeg vil forklare i neste avsnitt. Det er dermed også mulig å bruke maskulinitet som begrep for å omtale kvinner. I min redegjørelse for teorigrunnlaget, og også i de påfølgende analysene, vil jeg i hovedsak bruke maskulinitet og maskuliniteter som begrep, i stedet for

mannlighet. Dette er gjort for å ta høyde for at maskulinitet ikke utelukkende er knyttet til mannlighet, selv om det riktignok er den mannlige maskuliniteten som er fokus for mine analyser.

2.2. Judith Butler: Kjønn som performativitet og diskursive praksiser

I 1990 ga Judith Butler ut boka *Gender Trouble*, som fikk stort gjennomslag innenfor feministisk teori. I *Gender Trouble* (1990) tok Butler utgangspunkt i tidligere feministisk teori, som frem til da hadde vært mest opptatt av motsetningene mellom menn og kvinner, og gjorde rede for en ny måte å tenke om kjønn på. Butler trakk inn også de formene for kjønnsidentitet og seksuell identitet som andre før hadde oversett, for eksempel drag og transvestittisme, og tok på denne måten også høyde for de store forskjellene kvinner (og menn) imellom (Mortensen et.al., 2008, s. 74). Butler skiller mellom *sex* og *gender*, og stiller seg med dette kritisk til vanlige forestillinger om «det naturlige» eller biologiske. Det Butler kaller *sex* er vanligvis oversatt til biologisk kjønn, mens *gender* oversettes til sosialt kjønn. Spørsmålet Butler stiller er hva som gjør en kvinne til en kvinne, er det det biologiske eller det sosiale kjønn? Butlers perspektiv er at kroppen, som i dagligtalen ofte er det vi tenker på som manifestasjonen av det biologiske kjønn, i seg selv er en konstruksjon, og ikke en prediskursiv størrelse som ligger til grunn for sosialt kjønn. «Bodies cannot be said to have a signifiable existence prior to the mark of their gender» (1990, s. 12). Hennes tilnærming er at sosialt kjønn er diskursive praksiser, altså en effekt av en bestemt måte å snakke om kjønn på. Kjønn er noe som gjentas, i to betydninger. Det er en gjentakelse av en norm eller et sett med normer, samtidig som det er noe som stadig må gjentas individuelt, historisk og sosialt/kulturelt (1990, s. 198). For Butler er kjønn dermed noe man gjør, heller enn noe man er. «There is no gender identity behind the expressions of gender; that identity is performatively constituted by the very “expressions” that are said to be its results» (1990, s. 34). Denne tilnærmingen gjorde at Butler av mange assosieres med «queer theory» (skeiv teori) (Mortensen et.al., 2008, s. 74-75).

2.3. Raewyn Connell: forståelser av maskulinitet og mannlighet

Australske Raewyn Connell, også kjent som Robert og R.W. Connell er kjent innenfor kjønnsforskning for sine bidrag til teori om maskulinitet, og spesielt for modellen for hvordan maskuliniteter inngår i ulike maktrelasjoner. En oppklaring må gjøres før jeg redegjør videre. Jørgen Lorentzen omtaler Connells maskulinitetsteori i sin bok *Kjønnsforskning. En grunnbok* (2006). Lorentzen forholder seg her til den første utgaven av Connells *Masculinities* fra 1995, og omtaler Connell som Robert Connell, og som *han*. Jeg har lest Lorentzens forklaring av Connells teori, og støtter meg til hans oversettelse av benevningene på de fire maskulinitetene. Jeg, og også mange av de andre forskerne og teoretikerne jeg har lest som bruker Connells modell som utgangspunkt, forholder meg imidlertid til den andre utgaven av samme bok fra 2005. Connell har ofte tatt i bruk den kjønnsnøytrale forkortelsen R.W. og har siden 2006 vært kjent som Raewyn. Andre utgave av *Masculinities* (2005) er gitt ut under navnet R.W. Connell, og jeg vil derfor omtale Connell både som R.W. Connell og som Raewyn Connell, og alltid med pronomenet *hun*.

Connell gjør rede for fire ulike måter å forstå maskulinitet på: essensialistisk, positivistisk, normativ og semiotisk. En essensialistisk forståelse av maskulinitet tar utgangspunkt i at det finnes en maskulin essens, en kjerne som er bestemt av en bestemt egenskap eller et bestemt trekk. For eksempel, skriver Connell, forsøkte Sigmund Freud seg med en essensialistisk forståelse av maskulinitet gjennom å sette likhetstegn mellom maskulinitet/aktiv og femininitet/passiv (2005, s. 68). Problemet med en slik forståelse, mener Connell, er at hvilke egenskaper eller trekk som defineres som kjernen eller essensen er ofte tilfeldig, og sier dermed mer om den som forsøker å definere maskulinitet enn den som blir forsøkt definert (2005, s. 69). En essensialistisk måte å tenke om kjønn på kan likevel være en måte å utforske hvilke stereotypier om kjønn og maskulinitet som kan finnes i ulike grupper i ulike samfunn. I analysen av novellen «Jern & metall» skal vi se at en essensialistisk måte å forstå maskulinitet på kan være synlig i rurale maskulinitetsuttrykk, og at den henger sammen med en tradisjonell forståelse av at å være fysisk sterk og jobbe i yrker som krever kroppsarbeid er maskuline trekk.

Positivistiske definisjoner forsøker ofte å basere seg på fakta, og en positivistisk tilnærming til maskulinitet vil dermed være å forsøke å definere hva menn faktisk er (2005, s. 69). Problemene med å forsøke å definere maskulinitet på denne måten er mange, mener Connell, men hovedproblemet er at det forutsetter en forståelse av kjønn som sier at mennesker er delt

inn i de to kategoriene mann og kvinne, og at maskulinitet og femininitet hører til disse kategoriene. Dermed mister man av syne det at kvinner også kan være maskuline, og menn også feminine. Hadde en positivistisk forståelse vært rådende, hadde vi imidlertid ikke hatt behov for begrepene maskulin og feminin i det hele tatt, mener Connell (2005, s. 69). Vi kunne i stedet ha nøyd oss med å snakke om hva som er mannlig og kvinnelig. Dermed forstår jeg det slik at det at begrepene maskulin og feminin i det hele tatt eksisterer og brukes, signaliserer at de ikke kan knyttes utelukkende til en kjønnsforståelse som baserer seg på maskulinitet og femininitet som binære motsetninger. Selve bruken av begrepene indikerer at både maskulinitet og femininitet er en slags skala, og at det finnes mange måter å uttrykke og praktisere maskulinitet og femininitet på (2005, s. 69). Dette står dermed i strid med en positivistisk forståelse.

En normativ forståelse av maskulinitet tar høyde for dette, mener Connell, og forstår i stedet maskulinitet som en standard for hva menn bør være. I praksis kan dette ofte henge sammen med en essensialistisk forståelse (2005, s. 70). Med en essensialistisk forståelse definerer man en essens, en egenskap menn bør ha, og måler maskulinitet ut fra dette. En normativ tilnærming vil ta høyde for at menn oppfyller denne standarden i ulik grad, noe den essensialistiske tilnærmingen ikke gjør. Problemet med en normativ forståelse er likevel at svært få faktisk møter normen, skriver Connell (2005, s. 70). Dermed kan man ende opp med å måtte karakterisere det store flertallet av menn som umaskuline. Dette er et paradoks, for på denne måten vil ikke maskulinitet lenger være et godt begrep for å snakke om menn. Både i analysen av «Jern & metall» og *Harpesang* beveger jeg meg tidvis innenfor en slik normativ forståelse av maskulinitet, gjennom å snakke om ideell maskulinitet. En del av mine analyser er å peke på hvilke egenskaper karakterene i disse fortellingene ser ut til å idealisere, og dermed forsøker jeg på sett og vis også å komme nærmere disse karakterenes normative forståelse av maskulinitet. Dette er imidlertid ikke gjort for å påpeke idealer eller standarder for menn på generell basis, eller for å bekrefte eller underbygge stereotypier. Det er kun for å vise hvordan en slik forståelse kommer til uttrykk gjennom karakterer i et litterært univers. «Å være mann er ikke nødvendigvis noe en er konstant, det kan også være egenskaper en etterstreber å ha», skriver Elin Evensen (2008, s. 29), og dette perspektivet kan være nyttig i denne sammenhengen. Det er altså til dels subjektive oppfatninger av hva som er ideelle maskuline egenskaper, ikke hva som regnes som maskuline idealer i samfunnet som overordnet struktur som er objekt for mine analyser. Det er i denne sammenhengen jeg

ønsker å utforske om slike normative maskuline idealer kan svare til hegemoniske maskuliniteter i en del av Henriksens litterære univers.

Den siste tilnærmingen Connell skisserer, er den semiotiske. En slik tilnærming søker å se maskulinitet som tegn, slik som i den strukturalistiske lingvistikken. Et tegn defineres gjennom forskjeller, altså like mye gjennom hva det ikke er som hva det er. Med en slik forståelse blir altså maskulinitet definert som ikke-femininitet (2005, s. 70). En slik tilnærming tolker jeg som å ligge nær en forståelse av kjønn og maskulinitet som diskursivt, slik som Butlers. Connell presiserer imidlertid at vi også bør tenke utenfor diskursbegrepet når vi snakker om maskulinitet (2005, s. 71), og at en rendyrket semiotisk forståelse ikke er vanlig i litteratur om maskulinitet (2005, s. 71). Likevel kan en forståelse som tar utgangspunkt i tegn i relasjon til andre tegn være nyttig. For å illustrere dette trekker hun frem at «No masculinity arises except in a system of gender relations» (2005, s. 71), og ut fra dette kan jeg lese at maskuliniteter er resultater av sosiale relasjoner. Videre sier Connell:

Rather than attempting to define masculinity as an object (a natural character type, a average, a norm), we need to focus on the processes and relationships through which men and women conduct gendered lives. 'Masculinity', to the extent the term can be briefly defined at all, is simultaneously a place in gender relations, the practices through which men and women engage that place in gender, and the effects of these practices in bodily experience, personality and culture. (Connell, 2005, s. 71)

Denne definisjonen støtter opp om tanken om at maskulinitet bør forstås relasjonelt, og at det har noe med sosiale praksiser å gjøre. Kroppslige erfaringer, personlighet og kultur er variabler som kan forme maskuline praksiser, og som samtidig formes av rådende oppfatninger om maskulinitet. Fredrik Langeland skriver om Raewyn Connells maskulinitetsbegrep at det ikke må forstås essensialistisk, og at både kvinner og menn kan gjøre maskulinitet (Mortensen et.al., 2008, s. 296). På denne måten forstår jeg det slik at Connell deler synet på kjønn som performativt med Butler. Det er imidlertid ingen direkte referanser til Butler i Connells *Masculinities* (2005). Når vi forstår maskulinitet som performativt, kan det også forstås som diskursive praksiser. Maskulinitet blir et produkt av hvordan vi snakker om maskuliniteter og maskuline praksiser. Svein Slettan (2009) formulerer det slik: «Noko blir oppfatta som maskulinitet fordi den og den kulturen eller diskursen definerer det slik, i opposisjon til noko anna» (s. 10).

2.3.1. Anvendelse av disse forståelsene

Det jeg nå har skissert vil jeg forsøke å anvende i analysene mine på følgende måte. Jeg ønsker ikke å støtte meg utelukkende til en av Connells fire forståelser av maskulinitet, men heller å påpeke når slike forståelser kommer til uttrykk gjennom de litterære karakterene. Når det gjelder forholdet mellom kjønn og maskulinitet, vil jeg ta utgangspunkt i at det ikke er slik at maskulinitet uløselig henger sammen med mannlighet (og på den andre siden femininitet med kvinnelighet). Ut fra Butlers (1990) og Connells (2005) teorier, forstår jeg maskulinitet som aspekter ved kjønnede praksiser, og mener med mitt prosjekt å undersøke hvordan de mannlige personene hos Henriksen konstruerer maskulinitet gjennom slike praksiser. I redegjørelsen ovenfor ble både begrepene mannlighet og maskulinitet brukt, begge med utgangspunkt i Connell. I mine egne analyser bruker jeg begrepet maskulinitet gjennomgående, men samtidig er det ingen tvil om at det er mannlige maskulinitet som er objekt for mine undersøkelser. Dermed er likevel forbindelsen mellom mannlighet og maskulinitet tilstede, og dette problematiserer jeg i liten grad. Jeg utelukker likevel ikke at de maskuline praksisene jeg undersøker også kan være en del av kvinners maskuline praksiser. Jeg utelukker heller ikke at det finnes feminine kjønnsuttrykk hos de karakterene og de novellene jeg undersøker, eller i Henriksens forfatterskap som helhet. Dette faller imidlertid utenfor mitt prosjekt. Jeg vil forsøke å formulere det slik at kjønn, eller kjønnede praksiser, og dermed maskuliniteter og maskuline praksiser, både skapes innenfor og opprettholder større strukturer. Disse større strukturer kan i sin tur både være kulturer og diskurser. Maskulinitet blir altså et aspekt ved de kjønnede praksisene innenfor de større strukturer (Connell, 2005, s. 67). Det er disse større strukturer Connell forsøker å beskrive i sin modell, og hvordan maskuliniteter er posisjonert innenfor («located in») disse (2005, s. 67). Jeg forstår det slik at kultur, rase, klasse og kjønn også er faktorer i de større strukturer der mennesker utfører kjønnede praksiser, og som inngår i et relasjonelt forhold til hverandre.

2.4. Connells maskulinitetsmodell og anvendelse av den

Raewyn Connells modell identifiserer fire former for maskuliniteter eller fire maskuline praksiser, som hun benevner som *hegemony*, *subordination*, *complicity* og *marginalization* (2005, s. 76). Modellen forsøker videre å vise hvordan maskulinitet oppstår og fungerer i slike sosiale relasjoner. Disse fire praksisene kan ikke eksistere uten at de står i en relasjon til

en eller flere av de andre kategoriene. For at en maskulinitet skal være hegemonisk, for eksempel, må en annen være underordnet, og her er makt et aspekt ved dette forholdet. Hva slags egenskaper som utgjør den hegemoniske maskuliniteten er imidlertid ikke fast og statisk, noe jeg vil komme tilbake til.

Hegemonisk maskulinitet « [...] can be defined as the configuration of gender practice which embodies the currently accepted answer to the problem of the legitimacy of patriarchy, which guarantees (or is taken to guarantee) the dominant position of men and the subordination of women» (Connell, 2005, s. 77). Slik jeg leser denne delen av Connells modell, handler den altså først og fremst om relasjoner mellom menn, og maskulinitet hos kvinner blir et underordnet perspektiv. Jeg forstår hegemonisk maskulinitet som å handle om de kjønnede praksisene som det til en gitt tid er enighet om at opprettholder og legitimerer maktforholdet mellom menn og kvinner innenfor en bestemt kultur (Connell, 2005, s. 77). Dette er med andre ord praksiser som opprettholder menn som er bærere av den hegemoniske maskuliniteten i en dominerende posisjon overfor kvinner. Imidlertid er det også et poeng at den hegemoniske maskuliniteten holder noen menn i en maktposisjon overfor andre menn. I mitt prosjekt, som søker å undersøke relasjoner mellom menn, er det derfor mest relevant å anvende dette begrepet om maktforhold menn imellom, og jeg vil derfor ikke bruke mye plass på å diskutere i hvilken grad hegemonisk maskulinitet i Levi Henriksens verk plasserer kvinner i en underordnet posisjon. Hegemonisk maskulinitet er med denne forståelsen noe samtidig og dermed foranderlig, og når samfunnsmessige forhold endres forandres også den hegemoniske maskuliniteten. Connell presiserer også at den hegemoniske maskuliniteten ikke nødvendigvis bæres av de med mest makt i en kultur eller et samfunn, men kan også personifiseres gjennom for eksempel filmskuespillere eller til og med karakterer i filmer (2005, s. 77).

Gro Dybvik (2010) påpeker at hun forstår den hegemoniske maskuliniteten som kulturell dominans over hele samfunnet, og som en overordnet struktur som opprettholder menn i en dominerende posisjon i maktforholdet mellom kvinner og menn (2010, s. 42). Altså ser hun hegemonisk maskulinitet i større forstand enn jeg hittil har gjort. Ut fra en slik forståelse møter jeg på et problem når det gjelder det jeg tidligere har beskrevet om at jeg ser for meg å undersøke hva som utgjør den hegemoniske maskuliniteten i det litterære universet i de valgte verkene av Levi Henriksen. Kan jeg egentlig bruke begrepet hegemonisk maskulinitet på denne måten? Løsningen for meg har blitt å benytte en litt annen forståelse enn Dybvik. Min tolkning og bruk av Connells (2005) modell baserer seg på diskursbegrepet, slik jeg har

beskrevet lenger opp. Jeg velger å forstå novellen «Jern & metall» og romanen *Harpesang* som to separate litterære diskurser, og den litterære diskursen i hvert av de valgte verkene som slike større strukturer. Dermed kan jeg undersøke de forskjellige maskuline posisjonene, hvordan de konstrueres i relasjoner mellom menn, og hvordan de står i maktforhold til hverandre. Jeg kommer dermed ikke til å kunne konkludere om hva som er hegemonisk maskulinitet i Henriksens forfatterskap som helhet, men bare i de utvalgte verkene og diskursene. Mine undersøkelser kan likevel være med på si noe om hegemonisk maskulinitet i rurale miljøer, countrymusikk og kristendom, med støtte i andres studier av dette.

Det Connell kaller *subordination* (2005, s. 78) har Jørgen Lorentzen oversatt til *underordnet maskulinitet* (2006, s. 127). Der hegemonisk maskulinitet har kulturell dominans i samfunnet som helhet, har den også en dominant posisjon overfor andre maskuliniteter (Connell, 2005, s. 78). Det viktigste eksemplet på dette maktforholdet i vestlig kultur er ifølge Connell den hegemoniske posisjonen til heterofile menn og den underordnede posisjonen til homofile menn. Dette maktforholdet opprettholdes gjennom en rekke praksiser, som blant annet politisk, kulturell, institusjonell og økonomisk diskriminering, vold og forfølgelse. Slik undertrykkelse plasserer homofile menn på bunnen av et mannlig kjønnshierarki, skriver Connell (2005, s. 78), og fra et hegemonisk perspektiv blir ofte homofili assosiert med det feminine, noe som understreker posisjonen nederst i hierarkiet. Dette viser seg imidlertid også i underordningen av menn og gutter som ikke er homofile, men som innehar kvaliteter og egenskaper som ofte regnes som feminine og dermed svakere. Et bilde av dette kan ses i språket, gjennom skjellsord som skal forsterke disse forskjellene (2005, s. 79). Gro Dybvik har videre et poeng når hun skriver at det er i forholdet mellom hegemonisk og underordnet maskulinitet at begrepet heteronormativitet kanskje spesielt blir synlig. Den hegemoniske maskuliniteten er heteroseksuell, skriver hun, og innenfor et heteronormativt perspektiv regnes homofil kjærlighet som et avvik (2010, s. 43). Et heteronormativt perspektiv er rådende også i Levi Henriksens noveller, men dette er ikke noe jeg i særlig grad vil problematisere i denne avhandlingen, av hensyn til oppgavens omfang.

Complicity, eller *medvirkende maskulinitet* (Lorentzen, 2006, s. 127) betegner den ganske store massen av menn som ikke selv har en hegemonisk posisjon, men som aksepterer og er med på å opprettholde den hegemoniske maskuliniteten, fordi de selv nyter fordeler av det. Connell forklarer det som «Masculinities constructed in ways that realize the patriarchal dividend, without the tensions or risks of being in the frontline troops of patriarchy» (2005, s. 79). Slik jeg forstår det har dermed medvirkende maskulinitet mange likheter med

hegemonisk maskulinitet, og de deler mange av de samme ideelle egenskapene. Det er imidlertid slik at disse ideelle egenskapene er nettopp det; ideelle. Dette henger sammen med en normativ kjønnsforståelse, og Connell påpeker at svært få menn faktisk møter disse normative standardene for hvordan en mann «bør være» (2005, s. 79). En slik medvirkende posisjon kan vise seg i tilfeller der menn lever i forhold preget av kompromiss med kvinner, ikke nødvendigvis ren dominans eller autoritet over dem, så som farskap, ekteskap eller bare et vanlig, moderne samfunnsliv (Connell, 2005, s. 79).

Den siste kategorien hos Connell er *marginalization* (2005, s. 80), eller *marginalisert maskulinitet* (Lorentzen, 2006, s. 127). Marginalisert maskulinitet finnes der andre strukturer som rase og klasse virker inn på og utvider de kjønnsstrukturene som hegemonisk, underordnet og medvirkende maskulinitet utgjør (2005, s. 80). Et eksempel er hvordan klasse og kjønn er faktorer i endringer i den sosiale dynamikken mellom middelklasse- og arbeiderklasse maskuliniteter. Der kjønn og rase spiller sammen, kan man se fargede menns maskuliniteter som marginaliserte i relasjon til hvite menns hegemoniske maskulinitet. Connell bruker USA som eksempel, der fargede menns maskuliniteter kontinuerlig marginaliseres gjennom hvite menns kjønnskonstruksjoner. En mannlig, farget idrettsutøver kan for eksempel representere et typisk uttrykk for hegemonisk maskulinitet. Det at enkelte fargede menn innehar en slik status har imidlertid ingen positive konsekvenser for den mannlige, fargede befolkningen for øvrig, der det etablerte bildet av den fargede voldtektsmannen brukes (og misbrukes) i politikken for å opprettholde det hvite, maskuline hegemoniet (Connell, 2005, s. 80). I sin forklaring av marginalisert maskulinitet har Gro Dybvik i sin masteravhandling valgt å bruke ordet *folkeslag* der Connell bruker *race*, og begrunner valget med at hun vil unngå de rasistiske konnotasjonene rasebegrepet har med seg (2010, s. 12). Jeg mener dette er et fornuftig valg, og vil gjøre det samme der jeg omtaler marginalisert maskulinitet.

2.4.1. Kritikk av Raewyn Connells teori

«Masculinity», to the extent the term can be briefly defined at all, is simultaneously a place in gender relations, the practices through which men and women engage that place in gender, and the effects of these practices in bodily experience, personality and culture», skriver Connell (2005, s. 71). Anders Uldal (2009) kommenterer at:

En svakhet med denne definisjonen er derimot knyttet til det tredje momentet. Det kan se ut til at definisjonen henviser til mannlighet som virkning av (effects of) et individs posisjon i et kjønnssystem. Dette er et viktig perspektiv, men en kan samtidig undre seg over hvor er det blitt av den handlende aktør som aktivt konstruerer sin mannlighet. Individet som handlende subjekt er derimot noe poststrukturalistiske teoretikere er opptatt av. (Uldal, 2009, s. 12)

Jeg forstår poenget til Uldal med denne kritikken, men mener samtidig at dette tredje momentet kan knyttes til det andre; «the practices through which men and women engage that place in gender» (Uldal, 2009, s. 12). Verbet «engage» kan oversettes til både *å delta* og *deltakelse*, som igjen kan være både aktiv og passiv. Dermed blir et spørsmål om disse praksisene er et resultat av passivitet eller fri vilje, eller et sted midt i mellom.

Jeg forstår det slik at det er snakk om litt av begge deler, og ikke bare en passiv posisjon i et kjønnssystem, slik det ser ut til at Uldal mener. Min forståelse av Connells teori er at man ikke selv kan velge sin posisjonering i kjønnssystemet hun beskriver, men at man i større grad velger hvilke praksiser man tar del i innenfor denne posisjoneringen. For å bruke Butlers begreper: man kan (i noen grad) velge hvilke diskurser man repeterer. Kari Jegerstedt formulerer det slik:

De performative aspektene ved diskursen fungerer gjennom repetisjoner, sitater og resiteringer av en lov, eller en lovmessighet. Og det er de performative aspektene ved diskursen som produserer, regulerer og destabiliserer subjektet. Men nettopp ved at denne loven stadig må gjentas, åpnes det også for muligheten til forandring, det åpner for muligheten av at noe kan produseres annerledes. Selve det at noe repeteres, innebærer alltid at det aldri er identisk med det som blir repetert. Selve gjentakelsen som sådan markerer med andre ord en forskjellighet. (Mortensen et.al., 2008, s. 83-84)

Dermed blir det på et vis riktig som Uldal skriver, at definisjonen viser til mannlighet som virkning av individets posisjon i et kjønnssystem, men med en modifikasjon; at denne posisjonen innehas av et aktivt handlende individ som konstruerer sin egen maskulinitet (her har jeg bevisst brukt maskulinitetsbegrepet fremfor mannlighet). Med dette ønsker jeg å knytte Connells teori sterkere til Butlers teori om kjønn som performativt.

Jørgen Lorentzen skriver om Connells modell at den kan kritiseres for at de fire kategoriene kan få et ferdigbestemt preg, og at man som forsker kan ha lett for å tilpasse virkeligheten til systemet ved å gå ut og finne de mennene som passer til Connells fire former for maskulinitet, og at man dermed mister blikket for andre væremåter (2006, s. 127). Kritikkk mot Connells modell, skriver han videre, går derfor ut på at den mot sin hensikt likevel blir

statisk og universell. Den kan også bli for rasjonalistisk og funksjonalistisk, og den er kritisert for ikke å ta inn over seg menns emosjonelle og kroppslige aspekter. Kritikk av modellen kan også være at den ikke har rom for de mennene som søker endring, altså som ønsker å kjempe mot og bryte ned patriarkatet og den hegemoniske maskuliniteten (Lorentzen, 2006, s. 127). Dette tror jeg nok er en felle som er lett å gå i, men jeg mener likevel at jeg unngår denne fellen eksempelvis gjennom min tolkning av begrepet hegemonisk maskulinitet. Der Dybvik (2010) presiserer at hun ser begrepet i stor forstand, altså som kulturell dominans over samfunnet som helhet, slik jeg beskrev i 2.4., har jeg valgt en litt annen tilnærming til begrepet. Jeg velger å tolke «hegemonisk maskulinitet innenfor en gitt kultur» slik at det kan eksistere ulike sosiale grupper i et overordnet samfunn eller kultur som endrer seg over tid. Innenfor og mellom disse sosiale gruppene kan ulike maskulinitetsuttrykk regnes som hegemoniske. På denne måten kan ikke begrepet bli statisk, fordi det rommer så stor variasjon.

Et problem oppstår i det Lorentzen skriver at maskulinitet:

[...] er et analytisk begrep for å få en bedre forståelse av kjønnede praksiser og kjønnede systemer, og spesielt for å kunne gripe menns posisjoner innenfor disse. Det er også viktig å anvende maskuliniteter som et begrep om institusjonelle praksiser og kulturelle former, og ikke som enkelt-menns spesifikke identitet eller psykologiske disposisjon. Selv om vi i dagligtalen bruker maskulinitetsbegrepet som et identitetsbegrep, er det viktig å holde en analytisk avstand til en slik forståelse, ellers risikerer man å stadfeste kjønnsstereotyper heller enn å problematisere dem. (Lorentzen, 2006, s. 128)

Dette problemet behandler også Elin Evensen i sin masteravhandling *Helter i knestående* (2008). Hun velger likevel å bruke begrepet maskulinitet/maskuliniteter som begrep, og skriver at hun behandler maskulinitet «ut fra et analytisk ståsted, der jeg har som mål å forholde meg kritisk til både litteraturen og teorien. Imidlertid bruker jeg begrepet også om menns identitet og individuelle forutsetninger, ikke så mye om institusjonelle praksiser». Dette vil nok også vise seg å være en del av veien for meg. Jeg forholder meg til litterære personer i et fiksjonelt univers, og driver slik ikke kjønnsforskning på reelle objekter i den forstand. Dermed er jeg heller ikke så opptatt av å verken stadfeste eller problematisere kjønnsstereotyper, men heller av å vise hvordan ulike uttrykk for maskulinitet konstrueres, og hvordan dette skjer i møte mellom to litterære personer.

2.5. Nyere forskning på maskuliniteter: Hybrid masculinities

Tristan Bridges og C.J. Pascoe (2014) er to av flere forskere på menn og maskuliniteter som i senere tid har tatt i bruk begrepet om hybride maskuliniteter. Dette er et begrep som bruker flere betegnelser fra Connells maskulinitetsmodell, og som forsøker å beskrive hvordan menn, og da særlig yngre menn, aktivt tar i bruk maskulinitetsuttrykk som i Connells modell tradisjonelt har vært plassert under kategoriene underordnet eller marginalisert. «"Hybrid masculinities" refer to the selective incorporation of elements of identity typically associated with various marginalized and subordinated masculinities and – at times – femininities into privileged men's gender performances and identities» (2014, s. 246), skriver Bridges og Pascoe. Her refererer de blant annet til Steven L. Arxer (2011), som jeg vil komme tilbake til i kapittel 4. I sin artikkel «Hybrid Masculinities: New Directions in the Sociology of Men and Masculinities», skisserer de flere forskeres tilnærminger til begrepet. For eksempel trekker de frem Connell og Messerschmidt (2005), Anderson (2009), Demetriou (2001) og Messner (1993). Studier av hybride maskuliniteter har først og fremst, men ikke utelukkende, fokusert på unge, hvite, heterofile menn. Dette begrunnes med at denne gruppen står i en maktposisjon langs flere akser, for eksempel både når det gjelder folkeslag, klasse, kjønn og seksualitet. Dermed har de privilegier ikke alle andre samfunnsgrupper har. Undersøkelsene tar for seg på hvilke måter disse mennene i økende grad innlemmer elementer fra maskuliniteter som typisk forbindes med underordnede eller marginaliserte maskuliniteter. For eksempel undersøker Bridges og Pascoe hvilke elementer som har vært kodet som «gay» eller «feminine», som blir innlemmet i menns identitetskonstruksjon (identity project) (s. 246-247). Dette kunne potensielt satt disse mennene selv i en underordnet eller marginalisert posisjon, men Bridges og Pascoe argumenterer for at denne praksisen ikke bare opprettholder moderne ulikheter som gjelder kjønn, klasse, folkeslag og seksualitet, men også tilslører den samme prosessen, gjør den mindre synlig. Jeg forstår det også slik at disse nye, hybride maskulinitetsuttrykkene på sett og vis inntar nye hegemoniske posisjoner, og at de slik opprettholder ulikhetene og hierarkiene som er beskrevet i redegjørelsen for Connells maskulinitetsmodell. Et poeng gjøres også av at det ikke bare er unge, hvite, heterofile menn som inntar slike hybride maskuliniteter. Lignende maskulinitetsuttrykk og -praksiser tas også i bruk av menn i underordnede eller marginaliserte posisjoner. Konsekvensene for disse mennene er imidlertid ganske annerledes enn for unge, hvite, heterofile menn. Akkurat hva disse konsekvensene innebærer spesifiseres ikke, men ut fra sammenhengen tolker jeg dem til å være verre, mer

alvorlige. Et spørsmål Bridges og Pascoe reiser er hvorvidt hybride maskuliniteter dermed representerer en reell utfordring mot strukturell kjønnsulikhet, eller om det bare er et overfladisk tegn på et maktskifte.

Bridges og Pascoe poengterer noe som er svært interessant for mitt prosjekt når de skriver at:

By framing middle-class, young, straight, White men as both the embodiment and harbinger of feminist change in masculinities, social scientists participate in further marginalizing poor men, working-class men, religious men, undereducated men, rural men and men of color (amongst others) as the bearers of uneducated, backwards, toxic, patriarchal masculinities. (2014, s. 253)

Jeg tolker dette til å bety at menn som kan karakteriseres som tilhørende middelklassen, unge, heterofile og hvite blir legemliggjøringen av det skiftet som allerede har funnet sted, der disse hybride maskulinitetene kan innta en ny, hegemonisk posisjon. Samtidig representerer de et forvarsel om fremtidig utvikling av slike hybride maskuliniteter i maktposisjoner. Ved å sette disse mennene i denne posisjonen, bidrar imidlertid forskere til å plassere andre grupper og maskuliniteter i en marginalisert posisjon, fordi disse gruppene representerer regressive (Bridges & Pascoe, 2014, s. 249) eller «gamle og utdaterte» maskuliniteter. Bridges og Pascoe bruker ordene «uneducated», «backwards», «toxic» og «patriarchal» (2014, s. 253). Blant disse gruppene nevner Bridges og Pascoe både arbeiderklassemenn, rurale menn og religiøse menn (2014, s. 253). I mitt prosjekt utforsker jeg maskulinitetsuttrykk innenfor disse gruppene (jeg regner arbeiderklasse maskulinitet som et uttrykk for rural maskulinitet), og det kan dermed være interessant å diskutere hvorvidt maskuline praksiser som kommer til uttrykk i «Jern & metall» og *Harpesang* kan oppleves som marginaliserte eller hegemoniske i og utenfor den litterære diskursen. I tillegg har jeg lest Eirik Askerøis (2017) artikkel om lydlige markører for sårbarhet i countrymusikken, og en del av mine undersøkelser baserer seg på at countrymusikk og beslektede musikkjangre er arenaer der menn i større grad enn utenfor slike arenaer kan uttrykke sårbarhet. Sårbarhet, og det å vise følelser, er ofte en del av underordnede eller marginaliserte maskulinitetsuttrykk som blir appropriert til hybride maskuliniteter, skriver Bridges og Pascoe (2014, s. 249). Dermed er dette et relevant begrep og en interessant innfallsvinkel i mine analyser.

3. Analyse av «Jern & metall»

3.1. Handling

I dette kapitlet skal jeg analysere novellen «Jern & metall» fra samlingen med samme navn (2018), og undersøke maskulinitetskonstruksjonene med grunnlag i teori om maskulinitet innenfor ruraliteter, countrymusikk og kristendom, med et særskilt blikk på pinsebevegelsen. Jeg begynner med et handlingsreferat, før jeg tar for meg maskuliniteter i ruralitetsteori.

Novellen «Jern & metall» fortelles av en navnløs, mannlig jeg-forteller, som jobber på en byggeplass som jernbinder. Handlingen konsentrerer seg likevel i all hovedsak om en annen mannlig person, Esekiel Brynjulvsrud, som er ti år eldre enn jeg-personen, og som også er jernbinder på den nevnte byggeplassen. Etter en introduksjon med anekdotiske beretninger om Esekiels liv, personlighet og særegenheter, møter vi dem begge på dagen da Esekiel skal gå av med førtidspensjon på grunn av innskrenkninger. Gjennom både disse anekdotene og skildringene av hendelsene på Esekiels siste dag på jobb etableres og konstrueres maskuliniteter hos både Esekiel og jeg-personen. Jeg-personen bygger opp Esekiel som et slags maskulint idol eller ideal, samtidig som han plasserer seg selv som mann og sin maskulinitet i forhold til Esekiel.

3.2. Bygda i «Jern & metall»

I det følgende vil jeg undersøke uttrykk for rurale maskuliniteter i «Jern & metall». I denne delen støtter jeg meg i hovedsak til boka *Country Boys. Masculinity and Rural Life* (2006) av Hugh Campbell, Michael M. Bell og Margaret Finney, og boka *Arbeiderklassen* (2021) av Marianne Nordli Hansen (red.) og Jørn Ljunggren.

I likhet med maskulinitetsteori har man innenfor ruralitetsteori gått fra å snakke om ruralitet til å snakke om flere ruraliteter (Campbell et.al., 2006, s. 16). Dette skyldes i hovedsak utfordringer når det gjelder å definere ruralitet. I begynnelsen rådet en enkel, geografisk definisjon der rurale områder ble definert som motsatte av urbane områder, men etter hvert som bygrenser ble mindre tydelige, har man gått via parametre som befolkningstetthet og forekomsten av bestemte næringer i et område (så som landbruk, skogbruk, fiske) til å snakke

om ruraliteter i flertall der alle disse faktorene spiller en rolle. Også i likhet med maskulinitetsteorien innebærer nyere tilnærminger til ruralitetsteori å undersøke hvordan rurale mennesker «spiller ut» eller «gjør» det rurale som å forsøke å slå fast en definisjon (Campbell et.al., 2006, s. 16). Linda Lobao (2006) påpeker dette når hun skriver at

As Campbell, Bell and Finney note, “rurality” and “masculinity” are socially constructed via the symbolic meaning that social actors attach to these concepts. Individuals believe that the “rural” is real and act accordingly [...] A similar observation can be made about the concepts of masculinity; individuals believe that a practice, behavior, or experience reflects masculinity and likewise act accordingly. From this view, the rural, the masculine and their intersection have real consequences for individual social actors’ behavior. (Campbell et.al., 2006, s. 271).

Ut fra en slik tilnærming er det interessant å undersøke hvordan både ruralitet og maskulinitet konstrueres gjennom symbolske praksiser som gjensker eller opprettholder disse konseptene. Interessant er også skjæringspunktene mellom maskuliniteter og ruraliteter, altså der ruraliteter og maskuliniteter møtes gjennom sosiale praksiser. I novellen «Jern & metall» kommer de rurale maskulinitetene tydeligst til uttrykk gjennom markører for arbeiderklasses tilhørighet. Jeg vil i det følgende forsøke å forklare hvordan, og hvilken forbindelse arbeiderklassen har til det rurale.

Mange av Levi Henriksens bøker, både romaner og novellesamlinger, innledes med et utdrag fra en sangtekst. Evensen (2008) omtaler også dette i sin masteravhandling, og bruker begrepet epigraf (2008, s. 31-32). Litteraturvitenskapelig leksikon definerer epigraf som en «Løsrevet setning eller setningsutdrag plassert i begynnelsen av en tekst, ofte som en antydning av tekstens tematikk» som «[...] får en kombinert introduksjons- og kommentarfunksjon» (Lothe et.al, 2007). Denne korte teksten har to funksjoner, slik jeg ser det. Den skal sette en stemning, og den antyder tematikken for romanen eller novellene som følger. Virkningen er at leseren går inn i lesningen med visse forventninger. Novellesamlingen *Jern & metall*, som kom ut i 2018, innledes med et utdrag fra en tekst av Bruce Springsteen, «Factory» fra 1978.

Through the mansions of fear, through the mansions of pain,
I see my daddy walking through them factory gates in the rain,
Factory takes his hearing, factory gives him life,
The working, the working, just the working life. (Henriksen, 2018, s.

For meg antyder sangteksten og tittelen på sangen for det første at det skal handle om far-sønn-forhold, og for det andre at det dreier seg om arbeiderklassen, de som jobber med «nevene» eller på fabrikk. Forholdet mellom far og sønn er ikke et sentralt tema i tittelnovellen «Jern & metall», og er heller ikke hovedfokus for mine analyser. Viktigere er det at det er arbeiderklasse menn som er fremstilt. Dette er både en rød tråd i samlingen, og et hovedmotiv i min utvalgte novelle, tittelnovellen «Jern & metall».

3.2.1. Arbeiderklasse maskulinitet i «Jern & metall»

En sentral del av maskulinitetskonstruksjonen i «Jern & metall» er knyttet til nettopp arbeiderklasse maskulinitet. For å undersøke uttrykk for arbeiderklasse maskulinitet har jeg valgt å lese to kapitler i boka *Arbeiderklassen* (2021) av Marianne Nordli Hansen (red.) og Jørn Ljunggren. I kapittel 2 «Arbeiderklassen i Norge – definisjon, sammensetning og endring», gjør Hansen og Ljunggren rede for hva som kjennetegner arbeiderklassen i Norge i dag, sammenlignet med hvordan den historisk sett har vært definert. Her er det interessant hva Hansen og Ljunggren skriver om mennesker i urbane og rurale miljøer og maktforholdet mellom dem. Dette er interessant fordi Hansen og Ljunggren i neste trinn viser hvordan arbeiderklassen i nyere tid også har en forbindelse til rurale miljøer, et funn som er svært viktig for min analyse. I min analyse søker jeg som nevnt å se og vise hvordan disse arbeiderklasse maskulinitetene er konstruert, men også hvordan de er uttrykk for rurale maskuliniteter. I forlengelse av dette er det også relevant hvordan relasjonene mellom mennesker både i og utenfor rurale miljøer, og arbeiderklassen, har betydning for maskulinitetskonstruksjonen.

Hansen og Ljunggren skriver at arbeiderklassen i Norge har endret karakter. Der man historisk har regnet arbeiderklassen i hovedsak som en urban klasse bestående av fabrikk- og industriarbeidere, er den nå også lokalisert i områder utenfor byene, på «bygda», altså i rurale områder (2021, s. 55). Dette henger videre sammen med næringsstruktur, utdanning og yrke. Arbeiderklasse yrker defineres av Hansen og Ljunggren som «yrker som enten krever formelle kvalifikasjoner på nivå av videregående skole eller som ikke har noen krav om formelle kvalifikasjoner i det hele tatt» (2021, s. 43-44). Det finnes dermed fremdeles en urban arbeiderklasse, for eksempel med yrker innenfor servicebransjen, men det er den rurale arbeiderklassen som er motiv hos Levi Henriksen og dermed objekt for mine analyser.

Yrkene som tilhører den rurale arbeiderklassen er for eksempel håndverksyrkene, bygg- og anleggsbransjen, jordbruk, skogbruk og annet «kroppsarbeid». Disse vurderes ofte som mer tradisjonelle, og enklere i den forstand at de ikke krever like høyt utdanningsnivå som typiske yrker i urbane miljøer (2021, s. 55). Hansen og Ljunggren kommenterer videre den klassiske motsetningen mellom by og land, og viser at rurale områder av mange fremstilles som enklere, mer homogene, og urbane områder som komplekse og sammensatte. Videre hevder de at urbane mennesker blir fremstilt som mektige og liberale eliter, i motsetning til rurale mennesker som fremstilles som avmektige og tradisjonsorienterte (2021, s. 55). Som vi skal se, er holdningene til forholdet mellom by og bygd, utdanning og yrkesvalg både svært synlige, og en vesentlig del av maskulinitetskonstruksjonen i «Jern & metall».

I kapittel 10 «Hvordan skape en arbeidskar» skriver Jørn Ljunggren om sine undersøkelser av forholdet mellom lærlinger og læremestre i bygg- og anleggsbransjen i Norge, og hva som skjer i prosessen der lærlinger skal gå fra å være lærlinger til selvstendige og ferdig utdannede håndverkere. Her peker han blant annet på typiske egenskaper som verdsettes i denne bransjen og andre lignende håndverksyrker, og påpeker sammenhengen mellom fysisk krevende arbeid, «kroppsarbeid», og klassiske eller tradisjonelle oppfatninger av maskulinitet (2021, s. 203). Disse funnene har også vist seg å være viktige for mine undersøkelser, da jeg ser igjen mange av de samme oppfatningene om arbeiderklassemaskulinitet i novellen «Jern & metall». De mannlige hovedpersonene i novellen tilhører begge bygg- og anleggsbransjen. De er også skoglinger, bygdefolk, slik de fleste av Levi Henriksens karakterer er. Dermed motsier de to ikke denne fremstillingen av koblingen mellom arbeiderklassen og rural kultur. Jeg har nå gjort rede for det teoretiske grunnlaget for å undersøke arbeiderklassemaskuliniteter som uttrykk for rurale maskuliniteter. Videre vil jeg analysere novellen «Jern & metall» for å forsøke å finne ut av hvordan slike maskuliniteter kommer til uttrykk gjennom de to mannlige hovedpersonene. Jeg vil også se disse uttrykkene i lys av Connells (2005) begrep om hegemonisk maskulinitet, og til dels også de andre begrepene; medvirkende, underordnet og marginalisert.

3.2.1.1. Arbeiderklassemaskulinitet, makt, hegemoni og hierarki

Jørn Ljunggren skriver at det finnes et solid demografisk grunnlag for å vurdere bygg- og anleggsbransjen som et høysete for maskulin arbeiderklassekultur, da mer enn 90 prosent av arbeidstakerne i den norske bygg- og anleggsbransjen i 2014 var menn (2021, s. 197).

Ljunggren henviser til Connell (2005) når han skriver at håndverk, bygg og anlegg kjennetegnes av tungt, hardt arbeid og skikkelig innsats. Dette krever egenskaper som å være tøff, sterk, selvstendig og utholdende, og dette er i tråd med det som ofte kan regnes som klassiske idealer for maskulinitet og hegemonisk maskulinitet (2021, s. 203). Egenskaper som på den andre siden ikke verdsettes innenfor disse yrkene er for eksempel mangel på selvstendighet, eller å bli oppfattet som sutrete. Interessant er det også at menn i yrker som krever tungt, fysisk arbeid ser ut til å vurdere mer akademiske yrker som mindre maskuline, nettopp fordi de ikke krever den samme fysiske innsatsen som typiske håndverkeryrker. Implisitt ligger også et syn på akademiske yrker som mindre maskuline nettopp fordi skole og utdanning krever stillesitting og underdanighet for pedagogiske autoriteter, noe Ljunggren beskriver som å oppføre seg «på motsatt vis av det som ligger i tradisjonelle maskuline imperativer» (2021, s. 204, s. 210-211). Innenfor en arbeiderklassediskurs regnes dermed stillesitting, i følge Ljunggrens funn, som lite maskulint, og fysisk anstrengelse som maskulint. Det kan også se ut til at synet på autoriteter henger sammen med dette. En autoritet som bryter med de egenskapene som er verdsatt innenfor en diskurs blir ikke nødvendigvis respektert som autoritet. Slike holdninger kan vi også se i «Jern & metall». I eksempelet under er det jeg-personens tanker som kommer frem:

Sjefer som setter på seg synlighetstøy, er et kapittel for seg. Dressene tyter nesten bestandig ut under de selvlysende jakkene og får dem til å framstå som feilproposjonerte og merkelig utkledd. Det malplasserte og kostymeaktige blir ikke mindre av at våre egne synlighetsklær (klasse 3, for å være helt nøyaktig), klarer å holde på den jæklige gulgrønne signalfargen i cirka én time når de er splitter nye, men så er de nedklint av rustvann og olje; jobbkamufasje, som vi kaller det. Folka fra ledelsen stråler alltid som noen helvetes nypolerte fyrtårn, og sjøl om de er langt utenfor hørehold, hører du liksom at det knitrer i klærne deres når de kommer. (Henriksen, 2018, s. 81)

Motsetningene her er tydelige, og like tydelig er det at «folka fra ledelsen» vurderes som grunnleggende annerledes enn arbeiderne. Fordi jeg-personen snakker om dressene som tyter ut under de selvlysende jakkene, antar jeg at det er snakk om mannlige sjefer akkurat her. Det kan se ut som om jeg-personen vurderer mennene i ledelsen som mindre maskuline enn mennene på byggeplassen. Dette ser ut til å ha med forskjellige oppfatninger av hva som er «riktig» maskulinitet å gjøre. Jeg-personen beskriver det han kaller «jobbkamufasje», og mener med dette at arbeidsuniformene blir skitne på grunn av arbeidet. Dette ser ut til å være et slags symbol på den typen maskulinitet som er verdsatt; på å være tøff, å ha en jobb som

krever stor fysisk innsats, og at man arbeider utendørs i all slags vær og føre. Sammenlignet med dette blir det splitter nye og helt rene synlighetstøyet til ledelsen nettopp det; synlig. Det blir et helt konkret bevis på at mennene i ledelsen ikke arbeider på samme måte som jeg-personen og de andre. Dermed blir det også synlig at disse mennene ikke oppfyller kravene til maskulinitet som tilsynelatende gjelder for flertallet av arbeiderne. Jeg-personen bruker ordene *malplassert* og *kostymeaktig*, og dermed oppfatter vi også stikk i retning av latterliggjøring av hvordan de framstår for arbeiderne. Det gjøres et poeng av at ledelsen ikke naturlig hører hjemme på byggeplassen, og at de dermed ikke oppfyller kravene til maskulinitet hos arbeiderne.

Hvilke av disse uttrykkene for maskulinitet som faktisk er i en hegemonisk posisjon, er imidlertid noe mer komplekst. Ljunggren, med støtte hos Connell, beskriver hvordan tradisjonelle uttrykk for arbeiderklasse maskulinitet likevel ikke kan regnes som hegemonisk i samfunnet for øvrig, fordi de ofte vurderes som «usunne», tilbakeskuende og problematiske (2021, s. 203; Connell, 2005, s. 36). Dette støttes også av Bridges og Pascoe (2014), som skriver om hybride maskuliniteter. Ifølge Bridges og Pascoe (2014) fører nye, hybride maskulinitetsuttrykk til et skifte når det gjelder maskulin makt og hegemoniske posisjoner. Når menn i hegemoniske posisjoner praktiserer uttrykk som tidligere har vært regnet som underordnede eller marginaliserte, får disse uttrykkene en ny hegemonisk posisjon, nettopp fordi de antas av menn som er i hegemoniske posisjoner fra før. Kanskje kan dette gjelde for eksempel det å ha stillesittende og akademiske yrker, slik som ledelsen i «Jern & metall» (2018). Som en konsekvens av dette kan tradisjonelle maskulinitetsuttrykk, som ofte er rådende hos arbeiderklassen og rurale menn, få et stempel som regressive og utdaterte, og settes dermed i en marginalisert posisjon. Det er denne spenningen vi ser i eksempelet fra «Jern & metall», og det kan også se ut som at ledelsen og arbeiderne befinner seg i to ulike maskulinitetsdiskurser med ulike normative idealer.

I motsetningen mellom ledelse og arbeidere etableres arbeiderklasse maskulinitet hos både jeg-personen og Esekiel, og også hos alle de andre mennene på byggeplassen som ikke nevnes ved navn. Denne maskuliniteten ser også ut til å være et uttrykk for solidaritet arbeiderne imellom, samtidig som den er et uttrykk for motstand mot ledelsen, som representerer en annen form for maskulinitet som til og med blir sett på som mindre maskulin av arbeiderne. Disse tankene kommer også til uttrykk hos Jørn Ljunggren (2021), og han viser til Connell (2005) når han skriver at:

En potensielt viktig faktor for at verdier, praksiser og holdninger som tradisjonelt forbindes med arbeiderklassemaskulinitet, skapes og opprettholdes innenfor håndverksfagene, kan være at disse også er en kilde til intern solidaritet og kan utgjøre en slags motstandskraft mot følelser av underlegenhet og lav status. (Ljunggren, 2021, s. 210; Connell, 2005)

På denne måten leser jeg opprettholdelsen av de maskuline uttrykkene hos arbeiderklassemennene i «Jern & metall» også som beskyttelse mot å føle seg underlegen i forhold til de urbane autoritetene i ledelsen. Refleksjoner omkring eventuelle negative sider ved slike tradisjonelle, fysiske maskulinitetsuttrykk er imidlertid nokså fraværende innenfor den litterære diskursen. Det ser ut som både jeg-personen og Esekiel Brynjulvsrud ser sine måter å gjøre maskulinitet, sine praksiser, som den eneste måten. I møte med dem som representerer andre former for maskuliniteter, for eksempel ledelsen på byggeplassen, er det lite forståelse eller beundring, men derimot en slags latterliggjøring av hvordan disse ikke møter deres egne normative idealer for maskulinitet. Jeg vil derfor si at arbeiderklassemaskulinitetene som blir uttrykt gjennom jeg-personen og Esekiel Brynjulvsrud, kjennetegnet av nettopp de nevnte egenskapene, fremstilles av jeg-personen som hegemoniske. Som jeg var inne på lenger opp, ser det imidlertid ut til at vi har å gjøre med flere forskjellige maskulinitetsdiskurser. Arbeiderklassemennene er en diskurs, ledelsen en annen, og innenfor sistnevnte kan arbeiderklassemaskuliniteter likevel regnes som underordnet eller marginalisert. Utenfor den litterære diskursen kan i tillegg andre maskulinitetsdiskurser råde. Ut fra Connells (2005) definisjon (som beskrevet i kapittel 2), er det ikke arbeiderklassemaskuliniteten som innehar mest økonomisk makt eller makt i form av stillingen, men det ser likevel ut til at arbeidernes uttrykk for maskulinitet har en form for «maskulin makt». Her synes jeg altså å se to forskjellige hierarkier for mennene på byggeplassen, et «stillingshierarki» der ledelsen er på topp, og et slags maskulinitetshierarki. I dette maskulinitetshierarkiet er det tilsynelatende arbeiderne som står øverst, i hvert fall ifølge dem selv. Begge disse maktforholdene mener jeg viser seg i jeg-personens beretninger om hans eget og Esekiels forhold til den nevnte ledelsen. Disse maktforholdene har også betydning for maskulinitetskonstruksjonen, spesielt for jeg-personen, og dette vil jeg utdype i neste del.

3.2.2. Cowboy og sheriff

I sammenligning med andre menn som vurderes som mindre maskuline, kan det se ut til at jeg-personen vurderer sin egen maskulinitet for å være likeverdig med Esekiel Brynjulvsrud. De stiller tilsynelatende likt og innehar de samme verdsatte maskuline egenskapene. I sammenligning med hverandre er saken imidlertid en annen. Det er da jeg-personens idealisering og idolisering av Esekiel kommer frem. Jeg-personen uttrykker det slik: «På en byggeplass finnes det to typer mennesker. De som ønsker å være sheriffer, og de som er fornøyde som cowboys» (Henriksen, 2018, s. 80). Denne betraktningen kan fortelle oss mer om hva slags syn jeg-personen har på både maskulinitet og makthierarki. For det første er det poeng at det er nettopp *cowboy* og *sheriff* som blir brukt som språklige bilder på maskulinitetsuttrykk. Dette vekker assosiasjoner til fremstillinger av maskuliniteter gjennom film og litteratur om «den ville vesten». Jeg kommer tilbake til dette senere. For det andre kan vi lese noe om maktforhold og syn på makt også her. En vesentlig del av dette bildet er hvordan det er formulert. Implisitt leser jeg det slik at «de som ønsker å være sheriffer», altså de som ønsker å ha makt og være sjef, ikke nødvendigvis er de som blir lyttet til og lystret. Å ønske å være sheriff er tilsynelatende ikke det samme som å faktisk være det. «De som er fornøyde som cowboys» leser jeg imidlertid som en slags hedersbetegnelse. Disse mennene er kanskje fornøyde med plassen sin i makthierarkiet, fordi de likevel opplever en følelse av frihet, av å bestemme over seg selv. Da er det ikke så nøye med hva alle andre holder på med. Nettopp en slik type er Esekiel Brynjulvsrud, mener jeg-personen. Han beskriver Esekiel som et forbilde for både han selv og andre: «Sjøl om han kunne jobben bedre enn alle andre, ga han aldri noen praktiske råd om hvordan vi skulle gjøre vår. Det trengte han heller ikke, for det var ham vi studerte i smug» (Henriksen, 2018, s. 80). På denne måten gir han tydelig uttrykk for å se Esekiel som en slags ufrivillig mentor, på grunn av hans dyktighet i faget. Å være dyktig i håndverkerfag kan videre være høyt verdsatt i konstruksjonen av maskulinitet, fordi det krever egenskaper som er høyt verdsatt av andre menn, som nevnt over (Hansen & Ljunggren, 2021, s. 203). Esekiel Brynjulvsrud blir slik konstruert som en form for ideell maskulin arbeiderklasse mann gjennom jeg-personen, og det gir ham også en plassering i makthierarkiet. Det ser ut til at Esekiel har mer faktisk makt overfor de andre på byggeplassen, deriblant jeg-personen, enn for eksempel mennene i ledelsen. Han utøver likevel ikke denne makten fordi den ikke er ønsket av ham selv. Esekiel er dermed ikke en som «ønsker å være sheriff», men er «fornøyd som cowboy». Jeg-personen sier om seg selv at «For meg var det kanskje litt uklart hvor jeg hørte hjemme i begynnelsen, for Esekiel tror

jeg aldri det kan ha vært noen tvil» (Henriksen, 2018, s. 80). Her kan jeg også se tegn på at jeg-personen har justert sine egne ambisjoner om å bli «sheriff» etter møtet med Esekiel, og at dette ser ut til å være en faktor i konstruksjonen av jeg-personens arbeiderklassemaskulinitet. Han tilpasser seg med andre ord etter Esekiels maskuline uttrykk, fordi han regner denne som ideell eller forbilledlig. Det er altså et ideal for jeg-personen å ikke søke makt, ikke heve seg over de andre arbeiderklassemennene.

Når det gjelder valget av akkurat *cowboy* og *sheriff* som bilde på to typer mennesker, kan dette også ha betydning for konstruksjonen av maskulinitet. Linda Lobao (2006) omtaler for det første cowboy som et typisk ruralt yrke i mange land, deriblant USA og New Zealand (Campbell et.al., 2006, s. 268). Slik forsterkes den rurale tilknytningen gjennom bruken av dette bildet. Likevel er det den symbolske betydningen av ordet som kanskje er enda viktigere for hvordan maskulinitet konstrueres. Den amerikanske cowboyen, slik han er fremstilt på film, TV, i reklame og i andre medier, er selve personifikasjonen av ideell rural maskulinitet, mener Campbell, Bell og Finney (2006, s. 1). De mener «Marlboro-mannen» er praktksempelen på en slik personifikasjon, og trekker frem det å være tøff og uavhengig som egenskaper som idealiseres. Uavhengighet er også det som trekkes frem som en av de egenskapene jeg-personen beundrer ved Esekiel Brynjulvsrud. Dette kommer også frem gjennom jeg-personens beskrivelse av oppmerksomheten rundt Esekiels særegne vernehjelm, som i tillegg er med på å forsterke cowboy-metaforen ytterligere.

Så var det hjelmen hans. Han hadde fått den lagd i Pittsburgh, Pennsylvania. Jeg er ikke sikker på hvor han fikk ideen fra, men den var støpt som en cowboyhatt. En hvit cowboyhatt. Det ble litt sånn som i de første westernfilmene, der man for å gjøre det enkelt for kinopublikummet lot skurkene ha svarte hatter, og heltene hvite. Hatten var godkjent som vernehjelm, men folka på hovedkontoret holdt på å tørne da det dukket opp noen bilder av Esekiel i lokalavisa. Det gjorde ikke saken bedre at han sveiset med vernebrillene ved siden av seg på stillaset. (Henriksen, 2018, s. 80)

Når Esekiel blir konfrontert og truet med oppsigelse av ledelsen for bruken av denne hjelmen, forteller jeg-personen at han etter en lang samtale kommer tilbake til arbeidskameratene. Når de spør hva han har sagt, sier han «At jeg er jernbinder og sjøl bestemmer når jeg vil henge av meg hatten» (Henriksen, 2018, s. 80). Dette vitner om en uavhengig mann med naturlig autoritet, som bestemmer over seg selv, uten særlig ærefrykt for de som «på papiret» sitter med makten. Dette ser jeg også i sammenheng med det jeg har skrevet i avsnittet over om synet på makt og forholdet mellom de urbane og rurale maskulinitetene. Eksempelet om hvite

og svarte hatter som betegnende for helter og skurker er også med på å bygge opp under denne fremstillingen; Det er Esekiel som er helten i fortellingen. Campbell, Bell og Finney legger videre til at dette bildet av den amerikanske cowboyen fremhever en slik rural maskulinitet som ekte, autentisk. Den amerikanske cowboyen er en «ekte mann» (Campbell et.al., 2006, s. 2). Dette bildet kan også sies å ha en hegemonisk posisjon, og dette begrunner jeg med et eksempel Campbell, Bell og Finney bruker. De skriver at dette bildet står så sterkt hos mange at president George W. Bush brukte det som en strategi i valgkamp. Ved å posere for media hjemme på ranchen i Texas iført Stetson-hatt og cowboy-boots, bygget han bevisst et bilde av seg selv som både autentisk og maskulin (Campbell et.al., 2006, s. 1). Bruken av cowboy som metafor i «Jern & metall» kan på denne måten gi et helt spesifikt bilde av hvilke egenskaper som idealiseres når jeg-personen konstruerer Esekiel Brynjulvsruds maskulinitet.

Denne cowboyhatt-hjelmen spiller en sentral rolle i novellens avsluttende scene. Her forteller jeg-personen om Esekiel Brynjulvsruds siste dag på jobb. Han har fått tilbud om førtidspensjonering på grunn av innskrenkninger, og denne avskjeden er tilsynelatende ikke helt frivillig fra Esekiels side. På den siste dagen er det dekket langbord i femte etasje av bygningen de jobber på, og det gjøres et poeng av at det var etter Esekiels eget ønske. Ledelse og presse er invitert, alt for å hylle Esekiel for hans arbeid før han (ufrivillig) skal gå av med pensjon. Det blir gjort et poeng i lokalavisen av hans originalitet, og jeg-personen påpeker ironien i at arbeidshjelmen som en gang nesten hadde fått Esekiel oppsagt, nå er gjenstand for beundring, nesten som om han var en slags sirkusartist (Henriksen, 2018, s. 89). Direktør Lie-Prydz holder tale, og til slutt får endelig Esekiel selv ordet. Talen hans begynner med å uttrykke solidaritet med sine arbeidskollegaer, og honnør til det arbeidet han og hans likemenn har gjort. «[...] og er det noe jeg er stolt av i livet, er det alltid å ha vært en av gutta på golvet», sier Esekiel (Henriksen, 2018, s. 89). I neste moment vender han blikket mot ledelsen: «- Og til dere, sier han og bruker pekefingeren etter tur på folka fra hovedkontoret. – Skål for alle riktige avgjørelser. Framtida er så rosenrød at vi blir pukka nødt til å gå med sveisebriller alle mann» (Henriksen, 2018, s. 89), før han tar av seg hjelmen, gir den et dytt med beinet så den farer bortover gulvet, før han tar noen raske skritt og blir borte over kanten på bygningen. Dette er helt tydelig planlagt av Esekiel, og sammen med den strenge pekefingeren og ironien i hans skål for «alle riktige avgjørelser», er det vanskelig å tolke dette som noe annet enn en siste, svært dramatisk, protestaksjon. Jeg-personen reagerer på en rolig måte, og når han stille går for å plukke opp Esekiels arbeidshjelm og setter den på sitt eget hode, leser jeg dette som en symbolsk handling, i betydningen at han vil fortsette å leve

slik han har lært av Esekiel. Novellen avslutter med setningen «I dag var det gutta på golvet som vant». I Esekiels protest og de avsluttende ordene blir de tidligere nevnte to hierarkiene på byggeplassen igjen synlige. Ledelsen, på topp i stillingshierarkiet, blir latterliggjort og sjokkerte, og det blir til slutt åpenbart at Esekiels aller siste handling plasserer han helt på toppen i det hierarkiet som virkelig betyr noe for arbeiderklasse mennene: maskulinitetshierarkiet.

Når det gjelder *sheriff* nevner ikke Campbell, Bell og Finney (2006) dette spesifikt, men dersom jeg også her kan tillate meg å bruke fremstillinger i film og på TV som eksempel, er det ikke uvanlig å fremstille sheriffen med egenskaper som står i motsetning til cowboyens maskuline egenskaper, for eksempel er cowboyen som nevnt uavhengig mens sheriffen er bundet av lover og regler. I noen tilfeller kan han til og med fremstilles som som antagonist eller som skurk, for eksempel ved å være korrump eller maktsyk. Jeg tar imidlertid også høyde for at sheriffen kan være ment som et positivt ladet bilde av en ledertype eller autoritet, men fordi dette sitatet om cowboyer og sheriffer må sees i sammenheng med refleksjonen om ledere og arbeidere, tolker jeg det likevel som en noe nedsettende betegnelse.

3.2.3. Stedbunden rural maskulinitet

Arbeiderklassetilørighet kan også være uttrykk for rural maskulinitet på flere måter. Hugh Campbell (2006) beskriver i «Real Men, Real Locals, and Real Workers: Realizing Masculinity in Small-Town New Zealand» (Campbell et.al., 2006) sine undersøkelser blant menn i rurale samfunn på New Zealand, der han observerte det han kaller *pub(lic) masculinity*. Med dette mener Campbell (2006) menn som blir værende i de rurale samfunnene der de har vokst opp, og som i likhet med menn fra tidligere generasjoner velger de tradisjonelle rurale yrkene. Dette vil jeg videre omtale som stedbundenhet. Disse mennene, som betegnes som de «ekte lokale», inngår i en maskulin praksis som innebærer at de etter endt arbeidsdag treffes på den lokale puben. Her konstrueres og opprettholdes maskulinitet gjennom bestemte sosiale praksiser, blant annet ofte en etablert drikkekultur. Mennene som inngår i disse praksisene dominerer det offentlige livet i disse samfunnene, og på denne måten er det viktig nettopp å delta i slike praksiser for å opprettholde sin maskulinitet og sin plass i det lokale hierarkiet. Disse praksisene bidrar også til at maskulinitet blir konstruert og legitimert gjennom tilørighet til samfunnet: de lokale

mennene har høyere status enn for eksempel tilflyttere (Campbell et.al., 2006, s. 90), og på denne måten kan det være disse maskuline praksisene som innehar en hegemonisk posisjon i disse rurale miljøene. Slike mønstre, skriver Lobao (2006), viser at rurale området som kjønnede («gendered places») konstrueres nedenfra og opp, som et resultat av nettopp slike kjønnede praksiser. Konsekvensen, skriver hun videre, er ofte et rigid mønster når det gjelder både menn og kvinners kjønnsroller, spesielt i «høymaskuliniserte» rurale områder. Negative følger av dette kan for eksempel innebære tydelige begrensninger hva gjelder seksualitet, yrkesvalg, verdenssyn og livserfaringer, og i noen fall også for menns helse (Campbell et.al., 2006, s. 272).

En lignende stedbundenhet ser også ut til å ha betydning for maskulinitetskonstruksjonen i «Jern & metall». Jeg-personen skriver for eksempel at Esekiel aldri har reist (Henriksen, 2018, s. 77, s. 88), og antyder at han har bodd og oppholdt seg på Skogli hele sitt liv. Stedbundenheten viser seg også i en betraktning jeg-personen har om forskjellene på «folka fra ledelsen» og dem selv:

Noen av folka fra ledelsen har jeg møtt før, men de fleste har jeg bare sett bilder av i skrytebrosjyrene våre. Felles for nesten alle er at de har bang-bang-etternavn. Det var selvfølgelig Esekiel som gjorde meg oppmerksom på at sånn løselig anslått 80 prosent av de i ledergruppa hadde doble etternavn med én stavelse. «Annerledes med oss. Det vi ikke har i antall nuller på bankkontoen, tar vi igjen i bokstaver i etternavnet», sa han, og som alltid hadde han rett. Hadde folk som han og meg blitt fedre, ville unga våre hatt navn som Brynjulvsrud-Hestbråten eller Sønsterudhagen-Nedsethmoen. (Henriksen, 2018, s. 88-89)

Ledelsens doble énstavelsesetternavn kan leses som nøytrale i den betydning at de ikke har spesifikk forbindelse til sted, mens arbeidernes etternavn, doble eller ei, har opprinnelse i stedsnavn. Her har kanskje min egen lokale tilknytning betydning, for jeg leser disse navnene som enten direkte gjengitte eller omskrivninger av navn på små steder i og rundt Kongsvinger, kanskje i området der Henriksens litterære Skogli (virkelighetens Granli) ligger. Implisitt forstår vi at disse etternavnene har gått fra far til sønn i flere generasjoner, fra den tid hvor man tok etternavn etter stedet eller gården man bodde på. Dermed blir det et poeng at menn som jeg-personen og Esekiel har en sterk tilknytning til disse lokale, rurale områdene, og at likhetene mellom de urbane og de rurale mennene er få.

Samtidig som dette kan være en hedersbetegnelse for rurale menn, virker jeg-personens betraktninger omkring sitt eget, Esekiels og deres arbeidskameraters livsvei å ha en noe melankolsk og deterministisk undertone.

Flere ganger har jeg hørt arbeidskameratene mine sidestille det å jobbe med å sitte inne. At vi er satt til å sone for fedrenes synder. En pålagt soning som ikke nødvendigvis handler om at de over deg på familietreet har brutt noen lover, hverken skrevne eller uskrevne, men mer at vi tramper videre i de samme sporene som dem, ikke fordi vi mangler valg, men fordi vi har fattig fantasi og svak vilje. Du går ut av den samme døra som faren din, faller ned i de samme grøftene og tar ut frustrasjonen din mot de menneskene som står deg nærmest. (2018, s. 78).

Å bruke det å «sitte inne» som metafor for arbeidet sitt er det kanskje mange som har gjort på en humoristisk måte, men i denne sammenhengen er det mer alvor over metaforbruken. I tillegg til å bli sammenlignet med fengselsstraff, blir yrkesvalget omtalt som en arvesynd, et uttrykk som konnoterer både en deterministisk tankegang og bibelen. Jeg kommer tilbake til uttrykk for kristen maskulinitet senere, og vil her nøye meg med å kommentere hvordan det ser ut som at jeg-personen reflekterer over noe som ligner de negative konsekvensene av slike rurale maskulinitetspraksiser som Lobao (2006) beskriver. Imidlertid beskrives ikke en lignende drikkekultur i «Jern & metall». Dette kan ha å gjøre med en tilknytning til et bedehusmiljø, som jeg vil komme tilbake til i kapittel 3.4.2. Når det gjelder yrkesvalg og det å følge i tidligere generasjoners fotspor er parallellene nokså klare. Jeg-personens videre refleksjon er kanskje likevel av enda større betydning for maskulinitetskonstruksjonen, og igjen ser det ut som at det er Esekiel som er veiviser:

Jeg må innrømme at jeg kan være litt sånn sjøl, eller, jeg håper jeg kan si *pleide* å være sånn. Det er den enkleste sak i verden å bruke andres framgang som unnskyldning for at en sjøl ikke har fått til livet helt slik man hadde tenkt. Men nå har jeg skjønt at det blir som å skylde på stjernene for at de bruker opp lyset ditt om natta. Det siste var det Esekiel som lærte meg. (Henriksen, 2018, s. 78)

Her forstår jeg det slik at jeg-personen forsøker å ta avstand fra den siste delen av det forrige sitatet, det å ta ut frustrasjonen sin mot menneskene som står en nærmest. Han bruker videre en metafor om stjerner. Stjernene kan være et bilde på noe man ikke har makt over, ikke kan bestemme over, og slik forstår jeg budskapet med denne metaforen slik at han har forstått at han ikke kan skylde på andre for hvordan hans eget liv har tatt form, og at det er Esekiel som har lært han dette. Akkurat dette har kanskje ikke noe tydelig med rurale maskuliniteter å gjøre, men det understreker likevel Esekiel som maskulint forbilde, og til en viss grad også selvstendighet og uavhengighet som idealer/verdsatte egenskaper, slik Ljunggren (2021) trekker frem.

3.2.4. Oppsummering

I denne delen av analysen har jeg forsøkt å vise hvordan ulike former for rurale maskulinitetsuttrykk og -praksiser har betydning for maskulinitetskonstruksjonen i «Jern & metall». Jeg har beskrevet elementer som yrkesvalg, stedbundenhet, enkelte egenskaper og en cowboymetafor som skjæringspunktene der ruralitet og maskulinitet møtes. Det kanskje viktigste elementet er likevel det jeg innledet med, om maktforhold på byggeplassen, og hvordan det ser ut til å være to ulike hierarkier, et stillingshierarki og et maskulinitetshierarki. Det ser også ut til å være to separate maskulinitetsdiskurser som følger med disse. I stillingshierarkiet er det ledelsen som har den hegemoniske posisjonen, det er de som sitter i lederposisjoner og har det økonomiske og administrative overtaket. I maskulinitetshierarkiet er det likevel «gutta på golvet» som står øverst. Jeg-personen, Esekiel og deres likemenn på byggeplassen har de maskuline egenskapene som virkelig betyr noe, i hvert fall i deres eget bilde, og dermed er dette den hegemoniske maskuliniteten i arbeiderklassediskursen. Dette er også et poeng i novellens siste scene, der Esekiel markerer motstand med den ultimate protesten mot stillingshierarkiet.

3.3. Banjo – Esekiel og Merle Haggard

« - Jeg trenger ikke mer bråk oppå bråket, jeg tar stillheten min bar, sa han første gang han så meg med ørepropper under hjelmen. Han sier at han ikke kan utstå musikk, men har har ett unntak. Ett stort unntak» (Henriksen, 2018, s. 85). Selv om dette sitatet kanskje kan antyde at musikk ikke har noen sentral plass i livet til Esekiel Brynjulvsrud, er det likevel en del av konstruksjonen av hans maskulinitet. Det store unntaket det er snakk om er countryartisten Merle Haggard (Henriksen, 2018, s. 85). Ifølge en artikkel av Asbjørn Bakke i Aftenposten publisert den 6. april 2016, døde Merle Haggard på denne dagen, som også var bursdagen hans. Han ble 79 år gammel. Bakke (2016) skriver at Haggard hadde en barndom og ungdomstid preget av arbeidsløshet og fattigdom, og at han hadde sittet i fengsel og forbedringsanstalter i seks år før han slapp ut som 23-åring. Et av fengslene han var innom var San Quentin, der en annen svært kjent artist, Johnny Cash, holdt flere berømte konserter for de innsatte. Jeg kommer tilbake til Johnny Cash i kapittel 4, men vil her påpeke at Haggard var en av de innsatte som fikk med seg disse konsertene. Haggard skrev sanger om arbeidsløshet, fyll og lidelse, og sangene hans var fundamentert i arbeiderklassen, noe

sangen «Workin´ Man Blues» er et eksempel på. Haggard er også den som brakte el-gitaren inn i countrymusikken, skriver Bakke (2016). I «Jern & metall» (2018) nevnes ikke disse opplysningene om Haggard. Dette gjør at jeg vil forsøke å trå varsomt slik at jeg ikke tolker for mye inn i hvilken betydning dette har for Esekiel Brynjulvsrud og hans maskulinitet. Det er likevel rimelig å anta at Haggard, hans liv, erfaringer og innholdet i musikken hans, kan ha en viss symbolsk betydning. For eksempel antyder Esekiel at han ser på Haggard som noe mer enn bare en musikkopplevelse. «- Merle Haggard er ikke musikk, sa han, og blåste bølger i kaffekoppen sin. [...] – Merle Haggard er livet rett fram uten sminke og fargefilter» (Henriksen, 2018, s. 85-86). Kanskje kan vi lese av dette at Esekiel kjenner igjen noe av seg selv i Haggards sanger om det tidvis harde arbeiderklasselivet, men akkurat hva dette kan være er det vanskelig å si noe sikkert om. Slik jeg har påpekt tidligere, har Hansen & Ljunggren (2021) vist forbindelsen mellom arbeiderklassen og ruralitet. Videre tar Braden Leap (2020) for seg forbindelsen mellom ruralitet og countrymusikk. Et av hans poeng er at rurale menn og det rurale livet har vært, og er fortsatt, sentrale aktører i countrymusikken, både som utøvere av den, som konsumenter og som motiv for det tekstlige innholdet (2020, s. 166, s. 170). Av dette kan man slutte at maskulinitetsuttrykk i henholdsvis rurale miljøer og countrymusikk vil ha noen likheter. Disse likhetene kan gjelde tilknytning til arbeiderklassen og yrkene som tradisjonelt er forbundet med den, estetiske uttrykk (slik jeg vil vise i neste avsnitt), eller verdier og erfaringer. For å bruke det samme uttrykket som jeg har brukt tidligere, vil jeg si at dette er skjæringspunkter mellom rural maskulinitet og maskulinitet i countrymusikk. På denne måten kan Esekiels forhold til countrymusikken og Merle Haggard uttrykke noe om konstruksjonen av hans maskulinitet i disse skjæringspunktene.

3.3.1. Countrymusikk og bildet av den amerikanske cowboyen

Videre forteller Esekiel jeg-personen om Merle Haggards siste konsert i Las Vegas 5. februar 2016. Han forteller at Haggard hadde dobbeltsidig lungebetennelse og slet med å fullføre konserten. Haggard introduserte i stedet en annen countryartist, Toby Keith, som kunne alle sangene og fullførte konserten for han.

[...] For noen er ikke de greiene med at *the show must go on* bare en klisjé, det handler om hvordan du ser på livet og jobben du gjør. For Merle var det kanskje også en dyd av nødvendighet. Hovedgrunnen til at han gjennomførte konserten, var at han ville lønne bandet sitt, sa Esekiel. (Henriksen, 2018, s. 86).

Her ser det ut til at Esekiel gir uttrykk for at arbeidsmoral, vilje til å gjennomføre og det å sette andre foran seg selv er verdier han verdsetter, og som han beundrer Merle Haggard, og kanskje også Toby Keith, for å ha. Når det gjelder jeg-personen i novellen, ser det ut som at også han lærer om slike verdier gjennom Esekiel og historien om Merle Haggards siste konsert.

- Du kjenner til Toby Keith, ikke sant?

- Cowboytufsen med fjonskjegg og splitter nye arbeidsskjorter som liksom skal se godt brukte ut? sa jeg, og hadde han brukt flathånda i ansiktet mitt da, er jeg sikker på at det ville svidd mindre enn blikket han sendte meg. (Henriksen, 2018, s. 86).

Måten jeg-personen ordlegger seg på her, sier noe om at han nedvurderer noen maskuline uttrykk hos Toby Keith. Her vil jeg påpeke tre poeng jeg har vist tidligere. For det første forbindelsen mellom countrymusikk og ruralitet (Leap, 2020), for det andre at cowboy er ansett som et tradisjonelt maskulint yrke i rurale samfunn i land som USA og New Zealand (Campbell et.al., 2006) og for det tredje at bildet av den amerikanske cowboyen er nært tilknyttet rurale maskulinitetsuttrykk (Campbell et.al., 2006). Denne forbindelsen kan ofte sees i countrymusikken ved at mange countryartister velger estetiske uttrykk som spiller på et bilde av den typiske amerikanske cowboyen, for eksempel cowboyhatt (Campbell et.al., 2006), boots, eller arbeidsskjorte som i sitatet over. På denne måten ønsker de å fremstå som mer autentiske når de fremfører sanger om det rurale livet og det å jobbe hardt. Kanskje virker ikke Toby Keith autentisk nok i dette uttrykket for jeg-personen, og at det er det som får han til å bruke uttrykk som «cowboytufs», og å påpeke at de nye, rene arbeidsskjortene hans slett ikke gir inntrykk av en mann som arbeider hardt. I tillegg kommenterer jeg-personen Toby Keiths «fjonskjegg». Å ha skjegg er et tradisjonelt maskulint uttrykk, og det er ikke ukjent at menn kommenterer hverandres skjeggvekst som mål for hvorvidt man er en «ekte mann». Dette må imidlertid sies å være basert på stereotypier og normative idealer, og det at jeg-personen velger et slikt uttrykk kan kanskje leses som et litt flåsete forsøk på humor.

Den siste delen av sitatet beskriver Esekiels reaksjon på jeg-personens karakteristikkk av Toby Keith, og det er tydelig at han ikke deler den samme oppfatningen. Esekiel fortsetter videre med å fortelle om at Toby Keith var tilstede på konserten, at han var fan av Merle Haggard og kunne alle sangene hans, og om hvordan han sang resten av konserten da Haggard ikke orket mer på grunn av lungebetennelse. Keith fikk selv ingen betaling, men gjorde det mulig for Haggard å fullføre konserten slik at bandet fikk den betalingen de skulle ha. «[...] Så kall

ikke Toby Keith en cowboytufs, for du skjønner hva jeg forsøker å si med den historia, ikke sant?» sier Esekiel (Henriksen, 2018, s. 87). Jeg tolker det slik at han her innlemmer også Toby Keith i det han sier om at arbeidsmoral og det å sette andre foran seg selv. Jeg-personen ser ut til å innse at Esekiel nok en gang har lært ham noe om hva det vil si å være en «ekte mann». For Esekiel er det ikke det å være tøffest og ha tettest skjegg som er viktig, men hvilke verdier man står for. I dette tilfellet er arbeidsmoral også en verdi som trekkes frem som viktig i forbindelse med rural maskulinitet og arbeiderklasse maskulinitet (Campbell et.al., 2006; Ljunggren, 2021), og på denne måten forsterkes oppfatningen av at Esekiels forhold til Merle Haggard er viktig for maskulinitetskonstruksjonen i skjæringspunktet mellom countrymusikken og det rurale.

Det er mange eksempler på at mannlige karakterer konstruerer sin maskulinitet i relasjoner til musikkartister i Levi Henriksens noveller. I novellen «Brorskapet ved bålet» fra samlingen *Så langt hjemmefra, så nær der jeg bor* bruker jeg-personen Rolling Stones-medlemmene Keith Richards og Mick Jagger for å beskrive seg selv (Henriksen, 2019, s. 48). Poenget med denne sammenligningen ser ut til å være at han ligner mer på Richards, som nok bærer mer utseendemessig preg av et langt og stormfullt musikerliv, enn på Jagger, som fortsatt er kjent for sin energiske scenepersonlighet, selv om de begge må sies å være eldre menn.

Det kan være flere egenskaper ved maskulinitetsuttrykk innenfor countrymusikken som kan oppfattes som hegemoniske i samfunnet som helhet, og det kan også være uttrykk som motsier dette eller som regnes som underordnede eller til og med marginaliserte. For eksempel er en vanlig oppfatning av countrymusikk at det er mer rom å vise følelser og sårbarhet innenfor denne sjangeren enn i «etterkommeren» rock 'n' roll (Askerøi, 2017). Det er likevel ikke tekstlig grunnlag for å hevde at dette har en sentral plass i maskulinitetskonstruksjonen i «Jern & metall, men det spiller en noe større rolle i romanen *Harpesang* (2018). Jeg vil dermed komme tilbake til følsomhet i countrymusikken i kapittel 4, og dermed også utvide mine perspektiver i drøftingen av hegemonisk vs. underordnet maskulinitet i countrymusikken.

3.3.2. Oppsummering

Som oppsummering vil jeg derfor si at Merle Haggard og Toby Keith er aktører i maskulinitetskonstruksjonen i dette eksempelet. Man kan kanskje også si at maskulinitet

konstrueres i møtet (i overført betydning) mellom Esekiel og Merle Haggard, eller i hvert fall i møte med musikken til sistnevnte. Et annet viktig poeng om countrymusikk-maskulinitet i «Jern & metall» er hvordan jeg-personen justerer sin oppfatning av riktig eller akseptert maskulinitet etter å ha blitt irettesatt av Esekiel, og slik konstruerer sin egen maskulinitet gjennom denne relasjonen. Den «riktige» maskuliniteten er i dette tilfellet en med mange likheter og skjæringspunkter med slike uttrykk for arbeiderklasse-maskulinitet som jeg har påpekt tidligere i denne analysen, der egenskaper som arbeidsmoral, fysisk og mental styrke og vilje til å gjøre noe for ande er viktige og verdsatte. Dette er også maskulinitetsuttrykk som kan være å finne i en tradisjonell og delvis normativ oppfatning av hegemonisk maskulinitet, kanskje spesielt gjelder dette idealer for arbeidsmoral og fysisk og mental styrke.

3.4. Bedehuset. Kristen maskulinitet hos Esekiel Brynjulvsrud og jeg-personen

I undersøkelsen av maskuline uttrykk som har røtter i kristendommen har jeg valgt å støtte meg til masteravhandlingen *Mannlighet i kristne miljøer i Norge. En kvalitativ studie av mannlighet hos unge menn fra ulike kristne miljøer* av Anders Uldal (2009). Uldal har intervjuet åtte informanter, og en av styrkene med denne avhandlingen som har vært avgjørende for at jeg har valgt å nytte meg av Uldals funn er at to av informantene er fra pinsebevegelsen. Det er nettopp pinsebevegelsen som er tilstede på Levi Henriksens Skogli, der bedehuset Eben Ezer og predikanten «Tordenskiold» har satt spor i mang en skogling. Samtidig vil jeg understreke at en studie basert på to informanter ikke kan gi noe fullstendig eller tilstrekkelig nyansert bilde av maskulinitet innenfor pinsebevegelsen. Uldals masteroppgave kan likevel bidra med noen interessante perspektiver. Jeg vil nå først gjøre rede for noen av Uldals (2009) funn i veldig korte trekk, før jeg går videre til analysen av hvordan kristen maskulinitet kommer til uttrykk i «Jern & metall».

3.4.1. Ideell kristen maskulinitet

Uldal (2009) har i noen av sine spørsmål til de nevnte informantene formulert det slik at han er ute etter deres bilde av ideell mannlighet (2009, s. 30). Denne begrepsbruken er ikke uproblematisk, slik jeg har gjort rede for i kapittel 2, men kan likevel være nyttig for mitt

prosjekt. De idealene jeg finner hos Uldal (2009) er i denne sammenhengen ikke ment som betegnende for samfunnet som helhet, men kun som en del av maskulinitetskonstruksjonen i denne litterære diskursen. Jeg mener dermed verken å bekrefte eventuelle stereotypier eller å bygge opp under nærmest uoppnåelige normative idealer for maskulinitet for menn (og kvinner) utenfor den litterære diskursen, men kun å vise hvordan de spiller en rolle i novellen «Jern & metall» (2018), og senere i *Harpesang* (2014). Uldal (2009) diskuterer i sin avhandling både hva ideell maskulinitet kan innebære innenfor en kristen diskurs, og hva tradisjonell maskulinitet kan være. Hovedpoenget med denne diskusjonen ser ut til å være å vise at man kanskje tenker på både tradisjonell og ideell maskulinitet som knyttet til noe essensialistisk, eller som en bestemt maskulinitet, slik jeg har beskrevet i teorikapittelet. «Forskningen på menn og mannlighet har avdekket at bildet i realiteten er mer sammensatt og mangfoldig», skriver imidlertid Uldal (2009, s. 20), men hevder likevel at det kanskje er i konservative kristne miljøer at slike essensialistiske forestillinger om mannlighet oftest opptrer. Slike forestillinger kan innebære at mannen skal være familiens overhode, og at styrke, aggresjon og rasjonalitet i hovedsak er mannlige egenskaper. Nyere kristne mannlighetsidealer kan likevel være mer ekspressive, skriver Uldal (2009), og kan innebære at det er rom for mannen til å vise følelser (s. 30).

3.4.2. Esekiel

Bedehuskultur, kristne verdier og budskaper fra bibelen ser ut til å spille en rolle også i «Jern & metall». Først og fremst er selve navnet Esekiel hentet fra bibelen og Det gamle testamentet. Ifølge Store Norske Leksikon betyr navnet «Gud styrker» på hebraisk, og Esekiel skal ha vært en profet for israelittene i deres fangenskap i Babylon (Eidsvåg, 2018). Noe av det aller første jeg-personen forteller om Esekiel i novellen er at han alltid uttalte e som æ når han bannet, og at jeg-personen tror denne modererte banningen har noe å gjøre med at Esekiels mor sang i musikken på Eben Ezer (Henriksen, 2018, s. 77). Tilknytningen til et bedehusmiljø etableres dermed tidlig, slik tilfellet ofte er i fortellinger om menn fra Skogli. Banning kan i tillegg være et uttrykk for en tradisjonell oppfatning av maskulinitet ved at det kan gi inntrykk av å være røff eller tøff, og kan slik også henge sammen med uttrykk for arbeiderklassemaskulinitet og dermed også rural maskulinitet, som jeg allerede har vist at er en stor del av maskulinitetskonstruksjonen hos Esekiel Brynjulvsrud. At Esekiel modererer et slikt maskulinitetsuttrykk kan henge sammen med at dette ikke passer inn i en

kristen oppfatning av riktig eller akseptert maskulinitet, som altså er noe han har med seg fra barndommen og moren sin. Det er tradisjonelt ikke akseptert å bruke banneord for mennesker med en kristen tro. Innenfor en kristen diskurs er det ofte andre maskuline uttrykk og praksiser enn det å være tøff som verdsettes. Dette kan føre til en type rollekonflikt for menn med tilhørighet til kristne miljøer. Uldal drøfter dette i lys av det Bernice Martin (2003) kaller «the pentecostal gender paradox», og jeg vil komme tilbake til dette i analysen av *Harpesang* i kapittel 4.

Andre henvisninger til kristent og religiøst innhold finner vi blant annet i denne betraktningen jeg-personen har om Esekiel:

Esekiel er en mann som finner liv der mange ville følt det motsatte. Han har hatt både hjerneslag og hjerteinfarkt, og jeg vet ikke hvor mange ganger han har operert skuldre og knær. Likevel utstråler han en tilstedeværelse som et menneske som har reist jorda rundt for å finne stedet det helst ville være. På bomullsmarkene ville det vært hans stemme man hørte over alle andre, og den ville vært mer trassig en sørgeomodig. Nede ved foten på pyramidene er jeg sikker på at han ville vært en av dem som aldri lot seg knekke [...]. (Henriksen, 2018, s. 85)

For det første kan dette sitatet si noe om at jeg-personen ser Esekiel som en som tåler motgang godt, og som alltid kjemper seg tilbake. For det andre vekker dette sitatet svært mange konnotasjoner, både til bibelen og til budskap med en kristen undertone. Det er interessant at jeg-personen tar i bruk to bilder av slavearbeid i beskrivelsen av Esekiel, både isrealittenes slavearbeid i Egypt slik det er beskrevet i bibelen, og afro-amerikanske slavers arbeid på bomullsmarkene i sørstatene i USA. Ved første øyekast kan det virke overdrevent å bruke slavearbeid som bilde på det å arbeide på en byggeplass, men det er ikke sikkert det er helt slik det er ment. Kanskje kan og bør dette heller tolkes i retning av det å befinne seg på bunnen av et hierarki, av å ha lite eller ingen makt, og den innstillingen man har til livet i en slik situasjon. Både makt og hierarkiske plasseringer er elementer jeg har vært inne på tidligere, og som i avsnittet om arbeiderklasse maskulinitet tolker jeg dette bildet som å uttrykke at selv om Esekiel og jeg-personen ikke står øverst i det hierarkiet som bestemmer hvem som har økonomisk eller administrativ makt, har de egenskaper som plasserer dem på topp i et annet hierarki. I avsnittet om arbeiderklasse maskulinitet pekte jeg på et maskulinitetshierarki, og det er nok noen av de egenskapene jeg pekte på i det avsnittet som er synlige også her, for eksempel arbeidsomhet og fysisk styrke. Samtidig synes jeg å se at det her er en større vektlegging av moralske egenskaper, slik som mot, mental styrke og vilje.

Begge bildene av slaveri konnoterer ekstrem motgang og nød, men også styrke og det å overvinne, og det ser ut som at det er disse egenskapene jeg-personen ønsker å fremheve ved Esekiel når han sier at han ville vært en av dem som aldri lot seg knekke. Styrke som egenskap gir også gjenklang i betydningen av navnet Esekiel, «Gud styrker» (Eidsvåg, 2018), som beskrevet over. Dette er egenskaper som også kommer frem i Uldals (2009) undersøkelser, i informantenes beskrivelser av hva som gjør en mann autentisk og modig (2009, s. 43-46), og på denne måten kan man også si at dette er egenskaper som kan kjennetegne hegemonisk maskulinitet innenfor en kristen diskurs. De samme egenskapene er også med på å bygge opp maskulinitet i novellen. Først og fremst hos Esekiel, dernest hos jeg-personen som idealiserer og idoliserer Esekiel for nettopp disse egenskapene.

Jeg-personen avslutter betraktningen om Esekiel slik:

[...] Det finnes en type mennesker som ikke engang døden klarer å kue, og som ikke bruker religion som en krykke mens de halter av gårde mot solnedgangen. For en mann som Esekiel Brynjulvsrud tror jeg først og fremst det er i innsida av sine egne hender han kan se Guds sanne ansikt. (Henriksen, 2018, s. 85).

Bildet jeg-personen tegner av Esekiel som sterk både fysisk og mentalt, forsterkes ytterligere av denne siste delen av sitatet. Imidlertid er denne siste delen også med på å avkrefte at kristendom og religionsutøvelse spiller noen stor, aktiv rolle i livet til Esekiel, i hvert fall at det ikke er noe han støtter seg til gjennom livets hardere perioder. Bildet om å halte av gårde mot solnedgangen gir for øvrig assosiasjoner til amerikanske cowboy- og westernfilmer, som ofte avsluttes med at helten i filmen rir mot en solnedgang. Dette støtter opp om det jeg skrev om Esekiel og bildet av den amerikanske cowboyen i kapittel 3.2.2. Å halte istedenfor å ri gir meg imidlertid et bilde av en mann som har levd et tidvis hardt liv, og som ikke har kommet fra det uten å bære ytre merker. Jeg tolker det å se Guds sanne ansikt i sine egne hender som et bilde på at det er nettopp hendene Esekiel har brukt for å skape seg sitt liv. Han er håndverker og arbeider og har tjent til livets opphold gjennom å bruke hendene sine, og det er dermed kanskje der han først og fremst ser meningen med livet. Slik kan denne betraktningen like mye være med på å bygge opp bildet av Esekiel som arbeiderklassesmann. Denne delen av maskulinitetskonstruksjonen befinner seg dermed i skjæringspunktet mellom maskulinitet i kristendommen og arbeiderklassemaskuliniteten.

3.4.3. Spirituals

Slavearbeid på bomullsmarkene har for det tredje en musikalsk konnotasjon, til *spirituals*. Spirituals kan regnes som forløper til flere musikkstiler, blant annet gospel og blues (Knudsen, 2020). Gospel er også en musikksjanger der kristne verdier er sentrale, og den amerikanske gospelmusikken har mange slektninger, for eksempel den norske bedehusmusikken. Både gospel og blues har i tillegg forbindelser til countrymusikken (Bertrand, 2004). Denne konnotasjonen forsterkes av det jeg-personen sier om at det ville vært Esekiels stemme man hørte over alle andre, noe jeg leser som at det er han som ville sunget aller høyest. At stemmen hans ville vært mer trassig enn sørgmodig, leser jeg som et bilde på at Esekiel er en som våger å vise motstand mot de som har mer makt enn han selv. Dette tolkningen mener jeg er i overensstemmelse med det jeg tidligere har vist, at Esekiel beskrives som modig og sterk. Motivene i spirituals var ofte hentet fra bibelen, blant annet er nettopp israelittenes slavearbeid i Egypt et kjent motiv. Sangene dreide seg om både det kristne budskapet om håp om himmelen og frelse, men også håpet om å unnsnippe slaveri og ufrihet (Knudsen, 2020). En enkel tolkning av dette bildet kan være at Esekiel har optimisme og vilje, men kanskje kan det også tolkes på et litt dypere plan, med det kristne synet i bunnen. Det er altså mange forbindelser her, og på denne måten kan bildebruken i dette sitatet fungere som et skjæringspunkt mellom kristendom, countrymusikk og den rurale arbeiderklassen, og fortelle oss noe om hvordan Esekiels maskulinitet er konstruert. Dette bildet er dermed et helt konkret eksempel på hvordan de tre søylene, bygda, banjo og bedehuset, kan fungere sammen i maskulinitetskonstruksjonen i «Jern & metall».

3.4.4. Oppsummering

Jeg har nå pekt på de egenskapene ved Esekiel som jeg-personen tilsynelatende ser på som forbilledlige, og som kan kobles til kristent eller bibelsk innhold. Hovedfunnet i denne delen er at Esekiel blir karakterisert som sterk, både fysisk og mentalt, en som tåler motgang og harde tider godt. Dette er egenskaper som kan stemme overens med et tradisjonelt bilde av hegemonisk maskulinitet. Det kan videre settes spørsmål ved om de egenskapene jeg har trukket ut i denne delen er maskuline egenskaper, eller om de først og fremst må forstås som allmennmenneskelige. Det kan argumenteres for begge deler, men jeg velger å se på det som

maskulinitetsuttrykk i tråd med mitt prosjekt om å undersøke maskulinitet hos jeg-personen og Esekiel Brynjulvsrud. Oppgavens omfang rommer ikke å gå i dybden på en slik diskusjon.

4. Analyse av *Harpesang*

I dette kapitlet skal jeg analysere romanen *Harpesang* (2014), og forsøke å finne ut av hvordan maskulinitet konstrueres hos de mannlige karakterene, som heter Jim Gystad og Timoteus Thorsen. I arbeidet med å analysere denne romanen har jeg innsett at maskulinitetskonstruksjonen fortøner seg annerledes enn i novellen «Jern & metall». Jeg har derfor valgt å strukturere denne analysen på en annen måte enn slik jeg gjorde i kapittel 3. I den første delen vil jeg vise hvordan karakteren Timoteus er konstruert gjennom maskulinitetsuttrykk som kan kobles til de tre søylene. Jeg vil også vise hvordan maskulinitet konstrueres i skjæringspunktene mellom kristendom og countrymusikk, og mellom kristendom og ruralitet. I analysens andre del vil jeg vise maskulinitetskonstruksjonen som skjer i relasjonen mellom Jim og Timoteus, men uten å legge særlig vekt på hvordan maskulinitetsuttrykkene som kommer frem her har utspring i ruralitet, countrymusikk og kristendom. Til slutt vil jeg se relasjonen mellom de to i lys av Steven L. Arxers (2011) begrep om *homososialitet*. Dette valget begrunner jeg med at jeg opplever en slik struktur som mest hensiktsmessig for å få frem et best mulig helhetsbilde av hvordan maskulinitet konstrueres i romanen. Jeg viser til redegjørelsen for problemstillingen min i kapittel 1.3., og mener dette er den beste måten å komme frem til et fullstendig svar på denne.

4.1. Handling

Jeg-personen i *Harpesang* er Jim Gystad. Han jobber som musikkprodusent, og i begynnelsen av romanen uttrykker han at han er på leting etter noe. Et musikkprosjekt med mening, men også mening i sitt eget liv. Handlingen begynner med at han hører søsknene Tamar, Maria og Timoteus Thorsen synge i en barnedåp i Vinger Kirke, og fascineres av kraften i sangen deres. Han får så vite at de tre har gitt ut flere plater med salmer og religiøse sanger under navnet «De tre syngende søsken Thorsen», at de på et tidspunkt var de mestselgende artistene i Hedmark fylke, og at de har turnert i USA. Nå er de alle rundt 80 år gamle, og har endt opp med å bo sammen i barndomshjemmet sitt på Skogli. Jim blir overbevist om at dette er musikkprosjektet han har lett etter, og har en følelse av at dette kan bli den mest meningsfulle plata han noen gang har laget. Han er også overbevist om at dette prosjektet vil ha en nærmest terapeutisk effekt for søsknene, som hver har sin dramatiske forhistorie, og hver sine

konflikter som må løses. Jim Gystad er strengt tatt ikke fra Skogli til å begynne med, han har bodd i Oslo, men tidlig i handlingen flytter han til Skogli. Derfor kan han på en måte regnes som skogling. Samtidig påpeker Campbell (2006) hvordan tilflyttere til rurale miljøer ofte ikke får like høy status som «ekte lokale» som de som har bodd på et sted hele livet (Campbell et.al., 2006, s. 90). Jims rurale maskulinitetsuttrykk kan dermed sees i lys av dette. Jim begrunner flyttingen delvis med at han føler seg ferdig med platebransjen og vil vekk fra Oslo (Henriksen, 2014, s. 61), og delvis med et ønske om å komme nærmere søsknene Thorsen. Han er med andre ord ikke helt ferdig med platebransjen, men han ønsker et prosjekt som føles mer meningsfullt, og mener at en utgivelse av søsknene Thorsen kan være nettopp det (Henriksen, 2014, s. 65, s. 66). Musikkprosjektet og muligheten for å produsere en plate er dermed det som i utgangspunktet er motivasjonen for at Jim etablerer kontakt med de tre søsknene. Han får tidlig innpass hos både Tamar («Tulla») og Maria, mens Timoteus er tydelig skeptisk til Jim og hele prosjektet. Jim Gystad blir nærmest besatt i jakten på anerkjennelse og innpass hos Timoteus Thorsen, som han trenger for å gjennomføre musikkprosjektet sitt. Underveis gjennomgår imidlertid både Jim og Timoteus en utvikling som personer og som menn, og det er denne relasjonen og utviklingen hos begge to jeg vil ha fokus på i den andre delen av min analyse.

Valget av denne romanen kan være problematisk, fordi relasjonen mellom de to mennene bare er en del av en mer omfattende handling. Like viktig for romanen som helhet er relasjonen mellom Jim Gystad og søstrene Maria og Tamar, og de tre søsknene Thorsen imellom. En viktig del av handlingen er også Timoteus' forhold til en annen kvinne. Timoteus var forlovet med Thina Hval (også omtalt som Thina Gjems) for over 50 år siden, men forlovelsen ble brutt. En note her er at det skal vise seg at bruddet var basert på en misforståelse, da både Timoteus og Thina mottok hvert sitt brev signert den andre, der den andre tilsynelatende ønsker å bryte forholdet med umiddelbar virkning. Det skal imidlertid vise seg at disse brevene er forfalsket, og at noen har sabotert forholdet deres med vilje (Henriksen, 2014, s. 221, s. 228). Timoteus og Thina gjenforenes mot slutten av fortellingen, mye takket være Jim Gystad, og dette har stor betydning for hvordan karakteren Timoteus utvikler seg. Disse relasjonene velger jeg i bunn og grunn å overse, fordi det kun er relasjonen mellom de to mannlige karakterene jeg er opptatt av. En konsekvens av dette kan være at jeg antagelig ikke får frem helheten i romanen særlig godt, men kun en del av den, det som handler om relasjonen mellom Jim og Timoteus.

4.2. Maskulinitetskonstruksjonen hos Timoteus Thorsen

I denne delen vil jeg vise hvordan karakteren Timoteus Thorsens maskulinitet er konstruert. Jeg vil knytte de maskuline trekkene jeg finner til relevant teori om kristendom, ruralitet og countrymusikk, slik jeg også gjorde i kapittel 3.

4.2.1. Bedehuset – Kunsten å være maskulin pinsevenn

I likhet med Esekiel Brynjulvsrud i novellen «Jern & metall», har også Timoteus Thorsen fått navn etter en bibelsk person. Timoteus i bibelen skal visstnok ha vært en nær venn av Paulus, som ble satt av ham i byen Efesus for å «ta seg av visse menn som spredte falsk lære» (Kristent Nettverk, 2016). Å ha riktig tro, og å utøve den riktig, ser dermed ut til å ha vært viktig for bibelens Timoteus. Det er det også for Timoteus Thorsen, selv om det kan se ut som at han har en helt egen definisjon av hva som er riktig utøvelse av troen. I Jim Gystads beskrivelse av det første møtet med søsknene Thorsen, reagerer han på at de høyt og tydelig fremsier en annen versjon av «Fader vår» enn presten og resten av menigheten. Han spør kameraten Malling, og får til svar at søsknene Thorsen demonstrerer mot den reviderte versjonen av bønningen, og nekter å bruke den moderniserte versjonen. Jim får senere vite av Tamar at de bevisst bruker den reviderte oversettelsen fra 1930, «den gang bibelspråket fortsatt kunne tillate seg å være poetisk og musikalsk, ikke bare funksjonelt og firkantet som nå» (Henriksen, 2014, s. 167). Det er også Malling som forteller Jim at søsknene er pinsevenner, og av presten får han vite at forsamlingshuset deres har brent ned, og at det er derfor de går i den «vanlige» kirka. Jim spør presten om søsknene er konservative i utøvelsen av troen sin (på grunn av protesten mot moderniseringen av Fader vår), men presten mener at de ikke er det. De er heller fulle av motsetninger, mener hun (Henriksen, 2014, s. 14). Etter å ha arbeidet med å analysere maskulinitetskonstruksjonen i *Harpesang* må jeg si meg enig i prestens utsagn. Det er lite ved Timoteus Thorsen som er entydig, og dette vil jeg forsøke å få frem i den følgende analysen av maskulinitetskonstruksjon.

Anders Uldal (2009) skriver i sin masteravhandling *Mannlighet i kristne miljøer* om bilder av idealmannen hos informantene sine, som er unge, kristne (norske) menn. Han identifiserer åtte ulike bilder av den ideelle mannen: den selvstendige mannen, den trygge mannen, den rasjonelle mannen, den autentiske mannen, den modige mannen, martyren, den omsorgsfulle

mannen og den relasjonsorienterte mannen (Uldal, 2009). Han drøfter også informantenes oppfatning av Jesus som mannlig person, og om bildet av Jesus har samsvar med deres bilde av den ideelle mannen. To av Uldals informanter tilhører pinsebevegelsen, og slik sett er det deres betraktninger som har vært mest interessante for meg i dette prosjektet. Jeg vil likevel gjenta at det finnes et forbehold, slik jeg presiserte i kapittel 3.4.1. Det vil være begrensede konklusjoner å trekke på bakgrunn av kun to informanter, og jeg mener ikke at Uldals studie vil gi meg et helhetlig eller nyansert bilde av maskulinitet innenfor kristendommen eller pinsebevegelsen. Den kan likevel bidra med noen interessante perspektiver og synspunkter på hva maskulinitetsuttrykk og -praksiser kan være for en pinsevenn.

Den ene av informantene fra pinsebevegelsen tegner et bilde av den ideelle mannen som en slags martyr, en som er svært dedikert til troen, og som ofrer mye for noe som er større enn seg selv. For eksempel kan martyren gi avkall på et tradisjonelt familieliv for troens skyld. På den andre siden knyttes bildet av martyren som den ideelle mannen også til et essensialistisk bilde av mannen som et naturlig familieoverhode, der mannen skal være en åndelig leder som fører familien til den rette troen (Uldal, 2009, s. 47, s. 71). På noen måter kan Timoteus Thorsen passe inn i begge disse beskrivelsene. Han har aldri levd i noe tradisjonelt ekteskap med kone og barn, men var forlovet med Thina Hval 50 år før handlingen i *Harpesang* finner sted. Jim får vite av Maria og Tamar at det var Thina som brøt forlovelsen, tilsynelatende uten noen særlig forklaring. Det skal vise seg at dette ikke er den hele og fulle sannheten, men det er dette Timoteus har trodd i mer enn 50 år, og han giftet seg aldri med noen andre. Slik sett kan det kanskje ikke ses på som et villet valg, men Timoteus har likevel gitt avkall på et familieliv, og heller levd et liv der han har formidlet kristne verdier og budskap gjennom musikk. Innehaveren av en musikkforretning Jim Gystad besøker på jakt etter plater med De Tre Syngende Søsken Thorsen, forteller også at Timoteus egentlig var kallet til å bli predikant (Henriksen, 2014, s. 39), men at det lå mer naturlig for ham å forkynne gjennom musikk enn direkte på møter i pinsemenigheten (Henriksen, 2014, s. 39). Det ser dermed ut som at tro og forkynnelse er en viktig del av livet til Timoteus. Samtidig har han også på noen måter fungert som et overhode i familierelasjonen med søstrene sine. De tre søsknene har bodd sammen store deler av sine voksne liv, og Timoteus, som eneste bror og mann, ser flere steder ut til å ta rollen som en leder. Et bilde på en slik rolle kan være at han også fremstilles som frontfigur i sangtrioen. Han introduserer ofte sangene under konserter, og det er han som leder an musikalsk, noe jeg vil komme tilbake til. Dermed ser vi at flere av

Timoteus' maskuline uttrykk og praksiser har enkelte fellestrekk med det Uldals informanter fra pinsebevegelsen beskriver som egenskaper ved den ideelle mannen.

Som en kommentar til dette vil jeg legge til at søstrene Maria og Tamar har egenskaper som gir meg inntrykk av at de også er sterke ledertyper. Det er for eksempel bare Maria som har førerkort og som kjører bilen deres, og ingen av dem viser tegn til å kvie seg for å motsi Timoteus eller irettesette ham. Det er dermed ikke bare Timoteus som viser tegn til å ha en plass som familieoverhode. I flere situasjoner er det like mye søstrene som har en slik rolle. Dette kan imidlertid være motiv for noen andres undersøkelse, og får ikke plass her.

På den andre siden kommer det frem at Timoteus langt ifra har levd noe liv helt etter pinsebevegelsens strenge regler for livsførsel. I samtalen mellom Jim og innehaveren av musikkforretningen, kommer det frem at Timoteus i sin ungdom hadde rykte på seg for både å være en kvinnebedårer og «[...] ikke noen fanatisk avholdsman, for å si det mildt» (Henriksen, 2014, s. 42). Bildet av Timoteus' maskulinitet som pinsevenn er derfor i noen henseende klart, men motsies i neste øyeblikk. Dette kan likevel være betegnende for den sammensatte karakteren Timoteus Thorsen er. Denne dobbeltheten eller motsigelsen kan knyttes til noe også Uldal skriver om i sin masteravhandling: det Bernice Martin (2003) kaller «The Pentecostal Gender Paradox» (Uldal, 2010, s. 113-114; Martin, 2003). Paradokset er ifølge Martin at samtidig som pinsemenighetene på noen måter opprettholder en patriarkalsk struktur med menn som overhoder i kirken, er også pinsemenighetenes regler for livsførsel med på å husliggjøre menn, i betydningen å føre dem tilbake til en hjemlig sfære (2003, s. 54). Ytterligere en konsekvens av denne husliggjøringen er at tradisjonell maskulin autonomi og utøvelse av tradisjonelle maskuline uttrykk tøyles og innskrenkes, og dermed setter mennenes deltakelse i pinsemenighetene dem i «fare» for å bli karakterisert som feminiserte og umannlige av utenforstående. «[...] Pentecostal men must put themselves under novel restraint. Much of what the church expects of them would stigmatize them as unmanly amongst their unconverted peers: giving up alcohol, drugs, gambling, sexual adventures, and the opportunity to sire children in many households, putting the family and fellow believers before themselves, and so on» (Martin, 2003, s. 55). Martin knytter altså både alkohol og seksuell atferd til en slik tradisjonell maskulinitet, som også kan regnes som hegemonisk. Kanskje kan dette være med på å forklare deler av det sammensatte bildet av Timoteus Thorsen som maskulin og som pinsevenn. Dersom det stemmer at Timoteus har en forhistorie med både kvinner og alkohol, kan det tyde på at han ikke aksepterer pinsemenighetens regler for dette. Dette kan i sin tur være et resultat av Timoteus' forståelse av kjønn og maskulinitet.

Tidligere har jeg vist at det ser ut til at han ser kjønn og maskulinitet på en essensialistisk og normativ måte, da han for eksempel uttrykker det å ha «store baller» som et maskulinitetsideal. Dersom det å nyte alkohol og være med mange forskjellige kvinner er maskuline idealer etter en slik normativ forståelse, kan en forklaring være at Timoteus ikke har akseptert å måtte gi avkall på dette for troens og menighetens skyld, dersom det ville undertrykke denne måten å uttrykke maskulinitet på og sette han i fare for å virke feminisert og umannlig for andre utenfor menigheten. Med Connells begreper kan dette forklares som at han muligens opplever at hans hegemoniske posisjon er truet.

Samtidig kan dette også sees i lys av teorien om hybride maskuliniteter (Bridges & Pascoe, 2014). Feminiseringen som Bernice Martin (2003) beskriver kan være et uttrykk nettopp for nyere, hybride maskulinitetsuttrykk, der uttrykk og praksiser som tidligere har blitt betegnet som feminine har hatt en underordnet eller marginalisert posisjon, men som nå får en hegemonisk posisjon. Dermed står ikke Martins påstand om at menn i pinsebevegelsen står i fare for å bli karakterisert som feminiserte av de som står utenfor menighetene i samsvar med utviklingen Bridges og Pascoe beskriver. Samtidig som nye, hybride maskulinitetsuttrykk får en hegemonisk posisjon, reduseres normative og essensialistiske maskulinitetsuttrykk til en marginalisert eller underordnet posisjon, fordi de blir ansett som regressive (Bridges & Pascoe, 2014, s. 249). I kapittel 3 beskrev jeg hvordan rurale maskuliniteter og arbeiderklasse maskuliniteter regnes blant disse (Bridges & Pascoe, 2014, s. 253), og ifølge Bridges og Pascoe kan også religiøse menn representere slike regressive maskulinitetsuttrykk (2014, s. 253). Det kan dermed virke som at religiøse (blant dem pinsevenner) menns maskulinitet står i en spesielt utsatt posisjon der de risikerer nedvurdering av sine maskulinitetsuttrykk fra flere hold i samfunnet, både i og utenfor menighetene. På denne måten kan begrepet om hybride maskuliniteter likevel være med på å forklare noe av dobbeltheten ved Timoteus Thorsens personlighet og maskulinitetsuttrykk, fordi det kaster lys over kompleksiteten ved konfliktene mange menn kan møte på i utøvelse av kjønn og maskulinitet i og utenfor en pinsemenighet, eller en annen religiøs kontekst.

Det er imidlertid kun en situasjon der Timoteus gir uttrykk for at det stemmer at han har vært med mange kvinner. I samtale med Jim om forholdet til Thina, forteller han at «Når noe så bra ikke kunne vare, fant jeg aldri noen grunn til å gi meg hen til det nest beste. Kvinner ble noe jeg oppsøkte hver gang jeg gikk meg vill i budene, noe som skjedde ofte nok» (Henriksen, 2014, s. 246). Sannheten om Timoteus' forhold til alkohol kommer også frem i en fortrolig samtale med Jim:

Alkohol klarte å ta kanten av de mørke stundene. Ikke hver gang, men iblant. En slags døyver, en smertedemper de gangene to foldede hender ikke klarte å gjøre jobben alene. Men der jeg kom fra var nesten alt galt, alt var synd, og det at man ikke skulle drikke gjorde bare at jeg drakk mer. Ikke spesielt ofte, ikke spesielt mye, men nok til at de fromme, hvite lammene rundt i menighetene erklærte meg fortapt. (Henriksen, 2014, s. 245).

I tillegg til å avsløre et noe problematisk forhold til alkohol, er det mer ved Timoteus som kommer frem her. Han gir tilsynelatende uttrykk for et komplisert forhold til både troen og til flere forskjellige pinsemenigheter, sannsynligvis de mange som søsknene Thorsen har spilt for på sine reiser. I tillegg kommer en erkjennelse av sårbarhet frem. Timoteus forteller om mørke stunder og hvordan han har brukt alkohol som en smertedemper, for noe jeg forstår som psykisk og ikke fysisk smerte. Hva denne smerten kommer av sier ikke Timoteus noe om, men ut fra sammenhengen kan jeg anta at ensomhet kan være en årsak. Å vise sårbarhet kan både med en essensialistisk, normativ og positivistisk forståelse av kjønn regnes som noe som hører kvinner og/eller femininitet til, da et maskulinitetsideal ofte heller er å være sterk, opprettholde en tøff fasade og ikke gi uttrykk for sterke følelser. Som maskulinitetsuttrykk kan vi dermed regne uttrykk for sårbarhet til underordnede eller marginaliserte maskuliniteter. På denne måten kan det Timoteus gir uttrykk for her være en konstruksjon av en hybrid maskulinitet (Bridges & Pascoe, 2014), som i tråd med Bridges og Pascoes teori ikke setter Timoteus' hegemoniske posisjon i fare.

4.2.2. Bygda - Rural maskulinitet

Linda Lobaos funn i artikkelen «Gendered Places and Place-Based Gender Identities: Reflections and Refractions» (2006) viser hvordan kjønn og kjønnsrelasjoner ikke kan skilles fra rom, men eksisterer i rom, og vi opplever dem fra et romlig utgangspunkt (Campbell et.al., 2006, s. 267). Ser man på karakteren Timoteus Thorsen i lys av dette, kan det være slik at fordi Timoteus hører hjemme i et ruralt miljø, og at det er nettopp der vi møter ham, så kan vi heller ikke forstå Timoteus' maskulinitet uavhengig av det rurale miljøet han opptrer i. Lobao skriver videre at det er stor forskjell i maskuline praksiser hos rurale menn, og at disse praksisene reguleres og forhandles gjennom deres lokale «reference-groups» (Campbell et.al., s. 270), altså nettverket rurale menn har på samfunnsnivå. Lobao (2006) viser også til Campbell, Bell og Finney når hun påpeker at både ruralitet og maskulinitet er sosialt konstruert gjennom den symbolske betydningen sosiale aktører tillegger disse størrelsene.

Individuals believe that the “rural” is real and act accordingly [...] A similar observation can be made about the concept of masculinity: individuals believe that a practice, behavior, or experience reflects masculinity and likewise act accordingly. From this view, the rural, the masculine, and their intersection have real consequences for individual social actors’ behavior. (Campbell et.al., 2006, s. 271).

Dette kan knyttes til diskursbegrepet og til Judith Butler (1990), som påpeker at sosialt kjønn er diskursive praksiser, altså en effekt av en bestemt måte å snakke om kjønn på. I denne sammenhengen er det her verdt å påpeke at Timoteus store deler av livet har befunnet seg i et bedehusmiljø. Dette må dermed forstås som en del av et ruralt miljø, men samtidig er det et miljø som kan romme andre maskuline praksiser enn et øvrig tradisjonelt ruralt samfunn. Et eksempel på dette kan være holdninger til alkohol. I et ruralt samfunn kan det å drikke alkohol være en viktig del av en hegemonisk maskulin praksis, slik Hugh Campbell viser i sin artikkel om «pub(lic) masculinity» (2006), og som jeg også refererte til i kapittel 3. I et bedehusmiljø derimot, kan en forventning være at man praktiserer avhold, slik Bernice Martin påpeker (2003, s. 55). På denne måten kan både bedehusmiljøet og det øvrige rurale samfunnet forstås som Timoteus’ «reference-groups», og hans maskulinitets-konstruksjon kan være et resultat av diskursen i begge disse gruppene. Dette kan, slik jeg poengterte i 4.2.1, føre til motstridende oppfatninger av hva som er den «riktige» maskuliniteten. På denne måten forstår jeg en del av Timoteus Thorsens maskulinitet i skjæringspunktene mellom bygda og bedehuset.

I kapittel 3.2.3. beskrev jeg det jeg kalte stedbunden rural maskulinitet, og refererte til Hugh Campbells (2006) teori om pub(lic) masculinity. En lignende stedbundenhet ser også ut til å ha betydning for Timoteus Thorsen. Det tydeligste beviset på dette er at han og søstrene bor i barndomshjemmet sitt på Skogli (Henriksen, 2014, s. 24). En del av Campbells teori innebærer imidlertid også at rurale menn ofte velger samme eller lignende yrke som sine fedre, og gjerne innenfor tradisjonelle rurale yrker som jordbruk, industri eller håndverk (Campbell et.al., 2006, s. 90). Denne delen av teorien ser jeg imidlertid ikke igjen hos Timoteus, fordi i det i større grad er kallet om å forkynne et kristent budskap som har styrt hans valg i denne sammenheng. Dermed har ikke den stedbundne ruraliteten så stor betydning for Timoteus’ maskulinitetskonstruksjon, sammenlignet med for eksempel Esekiel Brynjulvsrud i «Jern & metall» (2018).

Et interessant moment er at Timoteus på et tidspunkt selv påpeker sin tilknytning til det rurale. Dette skjer i en situasjon der han ber Jim om å «ordne med kattungene». Han gir Jim

en striesekk med noe som beveger seg i, sier at han må få avlivet noen kattunger, og at Jim må hjelpe han. Jim spør først om Timoteus ønsker at han skal ta dem med til dyrlegen. Til dette svarer Timoteus at «Det er ikke slik vi gjør det her omkring» (Henriksen, 2014, s. 157). Det som skjer videre har betydning for maskulinitetskonstruksjonen i relasjonen mellom de to, og jeg vil derfor komme tilbake til dette i kapittel 4.3. I dette avsnittet vil jeg konsentrere meg om hvordan dette kan være et uttrykk for rural maskulinitet. «Her omkring» tolker jeg til å bety bygda. Utsagnet til Timoteus bærer med seg antydninger om at det for han er vanlig å ordne opp i slike problemer på egen hånd, og at han selv regner dette som et trekk ved rurale praksiser. Om utsagnet til Timoteus er ment i tilknytning til et maskulint ideal eller en maskulin norm, er imidlertid mer uklart. Det som tydeligst knytter det han sier spesifikt til maskulinitet er at Timoteus bruker ordet «vi». Her mener jeg det er rimelig å anta at han antyder mennesker i rurale miljøer, men det kan også leses i betydningen «vi menn».

4.2.3. Banjo – country, gospel og harpesang

Som beskrevet i 4.1., finner Jim ut at søsknene Thorsen på et tidspunkt var Hedmarks mest solgte artister, og at de ga ut salmer og kristen musikk på plateselskapet Klango. Klango var også navnet på et plateselskap fra det virkelige liv, som ga ut kristen musikk i årene mellom 1959 og 1991, med artister som Milly og Oddny, Kjell og Odd, Salem mannskor og Filadelfiakoret i Oslo («Klango», 2019). Salme- og gospelmusikk har nære forbindelser til countrymusikken, slik Bertrand (2004) viser, og som jeg også påpekte i kapittel 3.4.3. Mange kjente countryartister, for eksempel Johnny Cash, har i tillegg til countrymusikk gitt ut album innenfor både salme- og gospelsjangeren (Askerøi, 2017). Jeg ser det derfor som nyttig å anvende teori om maskulinitet i countrymusikken i min analyse av det musikalske aspektet ved Timoteus' maskulinitetskonstruksjon. Samtidig vil det være noen forbehold ved denne anvendelsen, for eksempel må jeg ta i betraktning at sangenes innhold vil være forskjellig fra den rene countrymusikken, som ofte handler om rurale menn og andre rurale motiver (Leap, 2020), og salmene som oftest har et rent religiøst tekstlig innhold. Salmemusikk som en del av maskulinitetskonstruksjonen i Harpesang kan dermed sies å stå i skjæringspunktet mellom kristendom og countrymusikk. Når det gjelder lydbildet er det likevel flere sammenlignbare likheter, som jeg vil forsøke å få frem i det følgende.

Eirik Askerøi skriver i sin artikkel «Spectres of masculinity. Markers of vulnerability and nostalgia in Johnny Cash» (2017), om lydlige markører i stemmen til Johnny Cash som signaliserer sårbarhet og en følelse av nostalgi. Stemmen, forklarer Askerøi, er den primære lydlige formidleren av fremstillinger av kjønn (2017, s. 64), og dermed også maskulinitet. Videre gjør Askerøi rede for hvordan artister i nyere tid ser ut til å ta avstand fra maskulinitetsuttrykk som han beskriver som «overt spectacularization of masculinity» (2017, s. 64), som jeg forstår som noe lignende en tradisjonell, hegemonisk maskulinitet. Nye mannlige artister praktiserer heller mer lavmælte maskulinitetsuttrykk, og er åpne for å vise sårbarhet, skriver Askerøi, og henviser her til Biddle (2007). På denne måten oppnår de mer empati fra publikum, samtidig som de fremstår som mer autentiske (ibid.). Johnny Cash er en av de som i nyere tid har gitt uttrykk for en slik maskulinitet, mener Askerøi, og dette reflekteres i lydbildet i sangen «Hurt» fra 2002 (2017, s. 67).

Askerøi gjengir imidlertid også beskrivelser av lydbildet og stemmen til Cash i eldre opptak, og ordvalget i denne beskrivelsen gir meg assosiasjoner til hvordan Jim Gystad beskriver Timoteus' stemme og klang. Askerøi siterer for eksempel produsenten Jack Clement, som beskriver stemmen til Cash slik: «You just can't hardly cover it up. It's almost impossible to drown him down. You can put in lots of drums, horns, a roomful of guitars and everything else – he still cuts through» (2017, s. 67). Da Jim hører en av en av søsknene Thorsens mest populære plater for første gang, beskriver han musikken og stemmen til Timoteus på lignende måte. Vi får inntrykk av at stemmen til Timoteus bryter gjennom og stiger høyere enn alle andre lydlige elementer i samme rom.

Timoteus begynte sangen på opptakt. Fire skjelvende mandolintoner skar seg inn i meg som elektriske impulser og fikk bildesporene bak øynene til å gløde. Så la Marias gitar seg opp på mandolinen med en lokomotivlignende rytme. Halvveis ut i verset kom ytterligere to gitarer til, som stemt på bedehusvis jinglet og janglet hele lydbildet som en tolvstrenger. Gitar og mandolin byttet på å føre og kompe, og en tamburin underbygde takten til refrengene. Til tross for den suggererende måten instrumentene dro melodien framover på, var det først da stemmene kom inn at sangen ble til et helt hus. Først en lys kvinnerøst – som jeg bare visste måtte være Tulla – som sang veggene på plass. Så tok altstemmen til Maria over, mens Tulla la seg på de tre siste ordene i hver linje. På refrenget falt Timoteus inn, og de tre fant hverandre i en perfekt harmoni som lukket seg rundt meg på en måte jeg svært sjeldent hadde opplevd. Eller, det blir feil å si at stemmen til Timoteus *falt inn*. Den steg og bare fortsatte å stige, helt fra kjelleren i mennesket til den la seg som et tak over Tullas og Marias. (Henriksen, 2014, s. 59).

Denne beskrivelsen gir en svært billedlig skildring av lydbildet. Ordvalget, med ord som «lokomotivlignende», og bruken av metaforen om huset som gradvis bygges opp med Timoteus' stemme som tak, konnoterer kraft, styrke og autoritet. Dette kan i sin tur assosieres med tradisjonelle (og til dels normative) maskulinitetsuttrykk, og på denne måten kan denne beskrivelsen også leses som en konstruksjon av Timoteus' maskulinitet.

Det er også andre aspekter ved Johnny Cashs musikk og maskulinitet som Askerøi (2017) beskriver, utenom de lydlige markørene, som er interessante og som gir assosiasjoner til Timoteus Thorsen. Askerøi skriver om Cashs diskografi som full av motsetninger, særlig dersom man også ser på imaget og mediebildet som fulgte med de ulike utgivelsene (2017, s. 66). Cash kunne skape et bilde av seg selv om forkjemper for samfunnets utstøtte, blant annet ved å holde konserter for de innsatte i fengsler, og ved selv å skrive sanger om det å sitte i fengsel. Samtidig bygget han et image som en «god kristen», som familiemann, og ga blant annet ut flere plater med salmer og kristen musikk. Dette mener jeg er to separate og delvis motstridende maskulinitetskonstruksjoner. Askerøi skriver at disse to bildene skaper en dikotomi med Cash som både helgen og synder, og henviser til Edwards (2009) (Askerøi, 2017, s. 66). Et slikt motstridende bilde skapes også av Timoteus, som jeg beskrev i kapittel 4.2.1. Timoteus har tilsynelatende skapt et bilde av seg selv som musikalsk forkynner av et kristent budskap, og har viet livet sitt til dette. Samtidig får vi vite om et konfliktylthet forhold til pinsebevegelsens regler, og at Timoteus blant annet har motsatt seg de strenge reglene for alkohol (Henriksen, 2014, s. 245). Det interessante ved et slikt motstridende bilde hos Cash, skriver Askerøi (2017), er at han virker å ikke være opptatt av å løse det, av å forplikte seg til den ene eller den andre siden av dikotomien. Han opprettholder i stedet denne spenningen, og effekten av det er økt autentisitet (2017, s. 66). Dette mener jeg også er tilfellet for inntrykket vi får av Timoteus. Han kan oppfattes som en mer autentisk karakter på grunn av dette motstridende bildet, og som jeg viste i kapittel 4.2.1. mener jeg dette kan knyttes til teorien om hybride maskuliniteter. Dette kan gi ytterligere nyanse til bildet av hvilke mulige konflikter kristne menn kan stå overfor i sin utøvelse av kjønn og maskulinitet.

4.2.4. Grusharpa – det musikalske skjæringspunktet mellom bygda, banjo og bedehuset

Søsknene Thorsen bor alle tre sammen i barndomshjemmet sitt, som ligger over et grustak på en høyde over Skogli. Jim Gystads aller første forsøk på å nærme seg huset til søsknene ender

med at han blir jaget av deres to elghunder og faller utfor dette grustaket. Fallet har ikke noe dramatisk utfall for Jim, men det fører ham til det som har gitt navn til romanen; ei grusharpa. Jim lar seg fascinere av lyden og rytmen denne grusharpa lager. «Den hadde noe monotont manipulerende, noe rytmisk suggererende over seg som fikk meg til å tenke på åpningen av «Telegram» med Nazareth [...] (Henriksen, 2014, s. 27). Og videre:

Den monotone skranglingen kom fra småstein som ble ristet fram og tilbake over noen stålstrenger som filtrerte grusen ned i bunnen av en jernbanevogn. Lyden kom og gikk i styrke som om den skulle bli kjørt gjennom en phaser, mens småsteinen ble slynget fram og tilbake med en metronomisk presisjon. Lyden ga inntrykk av å trenge seg opp og ut av jorda, noe ursonisk som fikk meg til å tenke på eldgamle bluesmusikere i Sørstatene som trampet takta til sanger de hadde båret i seg fra før de ble født. (Henriksen, 2014, s. 28).

Han avslutter skildringen av grusharpas lyd med å si at «[...] den rytmiske innstendigheten i grusharpa, det organiske og maskinmessige på en gang, fylte meg med en plutselig erkjennelse av at alt har sin egen sang» (Henriksen, 2014, s. 29).

Jim tar et opptak av lyden av grusharpa, og senere bruker han denne lyden som rytmespor for søsknene Thorsens nyinnspillinger. Rytme kan på denne måten leses som et bilde på et fundament, det som ligger til grunn for det nye musikkprosjektet som skal vise seg å ha en slags rensende effekt for både Jim og søsknene Thorsen. Grusharpa og hvordan denne lyden danner grunnlaget for en slik effekt er dermed en av betydningene jeg leser i tittelen *Harpesang*. Samtidig konnoterer tittelen noe religiøst i form av for eksempel englespill. Dette forsterker tilhørigheten til pinsebevegelsen som en rød tråd gjennom hele beretningen om søsknene Thorsen, og kan også være en hentydning til den vakre lyden av søsknenes sang. *Harpesang* og englespill konnoterer også døden og den kristne troen på å komme til himmelen. Denne konnotasjonen vokser seg sterkere i en av romanens siste scener, da Timoteus dør og Jim uttrykker at Timoteus nå hadde «[...] kommet frem dit han hadde vært på vei hele livet» (Henriksen, 2014, s. 321). Som et siste moment er den bokstavelige funksjonen til grusharpa en maskin, et verktøy i bruk i grustaket på Skogli. Dette leser jeg som et uttrykk for det rurale, og kanskje også til dels for arbeiderklassen. På denne måten leser jeg selve tittelen *Harpesang* som et uttrykk for skjæringspunktet mellom alle de tre søylene: bygda, banjo og bedehuset. Det jeg nå har vist er imidlertid ikke først og fremst et skjæringspunkt knyttet til maskulinitetskonstruksjonen. Jeg mener det likevel kan være et interessant poeng at de tre søylene også har en funksjon i romanen som helhet, utenfor maskulinitetsaspektet.

4.2.5. Oppsummering

Timoteus Thorsen er en sammensatt maskulin karakter. Mange av hans maskuline trekk er motstridende og til en viss grad konfliktfylte. Han har trekk som jeg kjenner igjen i Anders Uldals (2009) beskrivelse av «martyren» som den ideelle kristne mannen, blant annet ved at han har viet livet sitt til forkynnelse av den kristne tro, og ved at han på noen måter har hatt rollen som familieoverhode for sine to søstre. Samtidig har han levd et liv som på noen måter er utenfor de tidvis strenge rammene et liv som pinsevenn fordrer. Han gir for eksempel uttrykk for å ha et komplisert forhold til alkohol, og han betror til Jim at han har hatt korte forhold til flere kvinner. Bridges og Pascoes (2014) teori om hybride maskuliniteter og Bernice Martins (2003) beskrivelse av «the pentecostal gender paradox» kan være med på å forklare noen aspekter ved de sammensatte maskuline uttrykkene som kan sees hos Timoteus. Den rurale maskuliniteten hos Timoteus kommer til syne ved at han er stedbunden, slik Campbell (2006) beskriver. Til en viss grad kan jeg også se en konflikt mellom noen av de rurale og de kristne praksisene som preger maskulinitetsuttrykket hos Timoteus. Til slutt ser vi maskuline uttrykk som kan kobles til countrymusikk gjennom det at Timoteus selv er musiker. Han har riktignok utgitt salmemusikk, men dette er to sjangre som har nære forbindelser (Bertrand, 2004). Jeg ser flere likheter mellom Eirik Askerøis (2017) beskrivelse av kraften i stemmen til countryartisten Johnny Cash og beskrivelsene av stemmen til Timoteus. Han har også flere likheter med Cash, blant annet ved å fremstå som både «helgen og synder». Dette bildet kan gjøre at vi oppfatter karakteren Timoteus som mer autentisk, fordi han er sammensatt og uperfekt.

4.3. Maskulinitet i relasjonen mellom Jim og Timoteus

Etter det første møtet i kirka, oppsøker Jim Gystad søsknene både sammen og hver for seg for å bli kjent med dem, og for å få dem med på plateprosjektet sitt: En siste innspilling med De Tre Syngende Søsken Thorsen. Han får fort kontakt med både Maria og Tamar, men det skal vise seg å være svært vanskelig å få innpass hos Timoteus. Det ser ut til at Timoteus har fått et dårlig inntrykk av Jim etter deres første møte, og det blir ikke bedre av de litt rare valgene Jim tar i forsøkene på å komme nærmere søsknene Thorsen. For eksempel gjør han de to elghundene deres syke ved å gi dem elgkjøtt i et forsøk på å holde dem unna når han nærmer seg huset deres. Han kommer likevel litt tettere på Timoteus en dag da sistnevnte mangler

sjåfør til en fotpleietime på Kongsvinger, og Jim tilbyr seg å kjøre han. Timoteus svarer på denne velmente gesten ved å lure Jim til å kjøpe en «våt cappuccino» til han, og deretter til å betale for hele fotpleietimen. Senere oppstår en situasjon der Jim Gystad og Timoteus Thorsen helt tydelig måler krefter som menn, og som også fungerer som et vendepunkt i relasjonen mellom dem. Situasjonen det er snakk om er da Timoteus ber Jim om å ta livet av et kull med kattunger for ham.

Jim viser tydelig at han først ikke ønsker å ta livet av kattene for Timoteus. For leseren er det tydelig at dette er den endelige prøven, der Timoteus ønsker å teste Jim for å se hva han er «laget av». Dette forstår etter hvert Jim selv også, og tenker at dersom han ikke gjør som Timoteus ber om, vil det aldri bli noen innspilling (Henriksen, 2014, s. 158). Deretter følger flere dårlige forsøk på å ta livet av kattungene i sekken, som fortsatt rører på seg etter å ha blitt forsøkt både kullsforgiftet og druknet. Da Jim endelig bestemmer seg for å åpne sekken, viser det seg at Timoteus har pakket inn fire rosa Duracell-kaniner i plast. Jim stormer inn i huset, finner Timoteus og konfronterer han.

- Din sjuke satan, ropte jeg. – Hva er dette?

Timoteus løftet opp kaninen og holdt den foran seg som om han skulle deklamere fra Hamlet.

- Dette, sa han. – Er deler av premien min fra siste julebasar på bygdehuset. Dette er også forskjellen på et mannfolk og en guttunge uten ryggrad.

Jeg måtte støtte meg til den ene stolen for ikke å falle.

- Tror du virkelig jeg har lyst til å jobbe med noen som ikke evner å rette ryggen rank for egne meninger. Et umælende vesen som gjør som man blir bedt om uten å stille et eneste spørsmål. Skal jeg sette mine bein i et studio igjen, skal det være hos noen med store baller, og da tenker jeg ikke på en som har båret på seg brokk rundt på tomte her, sa han. (Henriksen, 2014, s. 162-163).

Jim forstår dermed at Timoteus aldri trengte hjelp med å avlive noen kattunger, men at han forutså at dette kom til å være noe Jim ikke var komfortabel med. Timoteus ville ikke at Jim skulle gjøre som han ble bedt om, men at han skulle tørre å stå i mot. Slik blir denne situasjonen både en tillitsprøve, der Timoteus prøver ut om Jim er en han kan regne med, og en manndomsprøve. Dette understrekes i det Timoteus sier om å «ha store baller», som er en velkjent måte å uttrykke en form for maskulinitetsideal. Å ha store baller kan nok være et subjektivt uttrykk som innebærer forskjellige egenskaper, men den mest tradisjonelle tolkningen er nok at det har noe med mot å gjøre. I dette tilfellet er Timoteus ute etter om Jim har mot til å stå for meningene sine i møte med ham selv. På denne måten setter Timoteus

opp et helt konkret maskulinitetsideal for Jim, et han åpenbart ikke innfrir. Selv om selve situasjonen, det å kvitte seg med kattunger uten å ta dem med til dyrlegen, knyttes til noe ruralt gjennom det Timoteus sier om hvordan man gjør det «her omkring», vil jeg likevel ikke knytte det å «ha store baller» til verken ruralitet, countrymusikk eller kristendom. Det kan likevel kobles til en tradisjonell oppfatning av hegemonisk maskulinitet, og også til en essensialistisk og normativ oppfatning av kjønn og maskulinitet der kjønnsorganet er en del av «essensen» av det å være mann, og størrelsen på det er et normativt ideal. Det virker som at Timoteus har en ganske tradisjonell oppfatning av det å være mann, og knytter det både til visse egenskaper (i dette tilfellet mot), og til størrelsen på kjønnsorganet. En lignende uttalelse kommer også senere i handlingen, da Jim har skaffet søsknene en spillejobb som de vil få svært godt betalt for å gjøre. «Så mye stake hadde jeg ikke trodd det var i deg», sier Timoteus (Henriksen, 2014, s. 183). Timoteus viser også en viss forakt for et typisk underordnet maskulinitet: den homofile maskuliniteten, som også ofte regnes for å ha feminine trekk. I situasjonen der Jim skal kjøre ham til fotpleieren, uttrykker Timoteus at han trenger litt støtte når han går. Da Jim så rekker ut armen, freser Timoteus «Ikke som en bøg», og slår armen til Jim unna før han selv tar tak i ham «[...] som om han førte meg i et bestemt politigrep» (Henriksen, 2014, s. 128). Han motsetter seg dermed å gå arm i arm med Jim, mest sannsynlig av frykt for å bli oppfattet som et homofilt par. Disse hendelsene og utsagnene kan dermed være med på å etablere en normativ og essensialistisk forståelse av maskulinitet hos Timoteus, som kanskje også kan regnes for å være uttrykk for hegemonisk maskulinitet.

Som tidligere nevnt er Timoteus avvisende til Jim i begynnelsen, og Jim må jobbe hardt for å overbevise ham om at han har gode hensikter. Gjennom hele romanen uttrykker Timoteus seg svært ofte gjennom bibelvers og allusjoner til bibelske skrifter. Dette viser seg eksempelvis i måten han snakker om og til Jim Gystad i begynnelsen, før han blir overbevist om at Jim er en han kan stole på. Han motsetter seg all kontakt med Jim ved de første møtene, støter ham fra seg og snakker ufint både til og om ham. Da Jim skal kjøre Timoteus til fotpleieren, reagerer Timoteus voldsomt. «- Han! brølte han innover i gangen bak seg. – Er det han dere har fått til å kjøre meg til Vinger. En belsebub med visittkort. Hundemishandleren. Jeg stryker heller kristenkorset fra flagget framfor å sitte på med ham» (Henriksen, 2014, s. 123).

Man kan kanskje tenke seg at hele Jims prosjekt om å få De Tre Syngende Søsken Thorsen i platestudio igjen faller fullstendig i grus etter hendelsen med kattungene, men slik går det ikke. Den litt absurde situasjonen blir enda mer absurd i neste moment. Timoteus, som nå har

gjort seg opp et bilde av Jim Gystad som mann og som person, snur i neste øyeblikk når han får vite at Jim og han selv har noe til felles: de liker ikke bananer. Jim, som er lettere sjokkert av hendelsen med «kattungene», reagerer med vantro på at Timoteus kan snu så fullstendig av en så triviell opplysning. «Jeg kjørte deg til Kongsvinger, betalte fotpleietimen din, og du lurte meg til å tro at jeg tok livet av en sekk med kattunger, men først når jeg nekter å spise banan, snakker du til meg som om jeg skulle være et menneske» (Henriksen, 2014, s. 165). Situasjonen ender med at han reiser seg opp og går fra huset til søsknene Thorsen uten et ord. Det er etter dette at stemningen snur mellom Jim og Timoteus. Relasjonen mellom dem blir sterkere og Timoteus ser Jim mer som jevnbyrdig, antagelig fordi han til slutt møtte den motstanden han ønsket. Han blir mer og mer vennlig innstilt mot Jim, og går til slutt med på å gjøre en siste innspilling.

I kapittelet etter denne hendelsen reflekterer Jim over det som har skjedd.

Var det en form for sjokk jeg følte? Vantro over hvor langt jeg hadde vært villig til å gå for å innnynde meg hos Timoteus Thorsen? Jeg hadde vært parat til både å drukne, kvele og kjøre over det jeg trodde var et kull med kattunger.

Eller var det en form for lettelse? En innhol glede over å ha knekt koden hos Timoteus Thorsen? En følelse av å ha kommet fram etter en slags gammeltestamentlig ørkenvandring, der man øye for øye, tann for tann, betalte for de målene man hadde satt seg.

Jeg visste ikke. (Henriksen, 2014, s. 166).

Selv om det dermed ikke alltid er åpenbart å knytte disse hendelsene til ruralitet, kristendom eller countrymusikk, mener jeg dette er viktig å få med fordi en del av maskulinitetskonstruksjonen i relasjonen mellom de to kan sees i denne refleksjonen. I begynnelsen er Jim opptatt av å innnynde seg hos Timoteus, og virker villig til å gjøre nesten hva som helst for å oppnå kontakt. Dette oppfatter Timoteus, og dette kan nok være noe av grunnen til at han skyr unna, og at han setter Jim på prøve. Det er ikke før Jim får nok, hever stemmen og er direkte mot ham at Timoteus ser Jim som likeverdige som mann. Jim selv ser ut til å forstå hvor langt han har vært villig til å gå for å tilpasse seg Timoteus' idealer, og føler på en blanding av vantro og lettelse over endelig å ha oppnådd kontakten han ønsket. I fortsettelse av denne refleksjonen tar Jim seg et bad i Baklengselva, som renner rett bak huset han leier på Skogli. «Jeg la meg over på ryggen og sparket fra innover, tvang meg selv til å fortsette å flyte på rygg. Flyte til det følte som jeg var i ferd med å skifte ham, og at jeg bare ved å reise meg kunne børste bort den gamle huden» (Henriksen, 2014, s. 166). Jeg leser her Jims tanker som en slags opplevelse av gjenfødelse. Jim har en følelse av å skifte ham og bli

en ny versjon av seg selv. Kanskje kan dette være et tegn på at Jim i dette øyeblikket opplever endring, at noe ved hans personlighet forandrer seg. Samtidig gir dette sitatet meg konnotasjoner til voksendåp slik det praktiseres i pinsebevegelsen, noe som forsterkes av at det nettopp er Baklengselva både Timoteus og Maria Thorsen er døpt i. Dette kan være et bilde på en form for renselse, som er med på å bygge opp under inntrykket av at Jim opplever at noe i han forandres i dette øyeblikket. Dermed er det også noe symbolsk i at det er herfra at relasjonen mellom Jim og Timoteus forandrer seg til det bedre.

Den forbedrede relasjonen kommer til syne for eksempel ved at Timoteus går med på å gjøre en siste innspilling sammen med søstrene, og at det er Jim som fører Timoteus og Thina sammen igjen. I romanens aller siste kapittel gifter endelig Timoteus og Thina seg, 52 år etter de sist var forlovet, og det er Jim som er Timoteus' forlover i vielsen. Etter vielsen kommer de endelige bekreftelsene på at Timoteus har endret syn på Jim. «Jeg var totalt uforberedt på at Timoteus skulle slippe hånda til kona si og legge begge armene rundt meg i noe som kunne kalles en omfavelse. – Jim Gystad, sa han. – Du er en rettskaffen mann» (Henriksen, 2014, s. 316). Å være rettskaffen er et ord med religiøse konnotasjoner. Bruken av nettopp dette ordet kan nok likevel være ment slik at Timoteus ser på Jim som en god og redelig mann, og at å være rettskaffen i den kristne betydningen av ordet har en underordnet betydning akkurat her. Timoteus gir også uttrykk for at plateprosjektet til syvende og sist også ble verdifullt for ham selv, ikke bare for Jim. « - Jim, sa han og rakte fram hånda. – Du har vært den beste jeg har jobbet med. – Virkelig? sa jeg og forsøkte å gjøre stemmen fast. – Ja. Den beste, punktum, sa han, og så fulgte han etter kona si» (Henriksen, 2014, s. 319). Like etter bryllupet dør Timoteus, sittende på en benk ved Baklengselva på Skogli sammen med Thina. Da bilen med Maria, Tamar og Timoteus og Thina Thorsen ruller vekk, reflekterer Jim over øyeblikket: «Søsknene Thorsen hadde nettopp mistet mandolinisten sin, men fortsatt var de tre. To søstre og en svigerinne på vei til det gamle huset på den nye tomte, mens Timoteus alt hadde kommet frem dit han hadde vært på vei hele livet» (Henriksen, 2014, s. 321).

Harpesang avsluttes slik med et annet bilde av Timoteus Thorsen som mann enn det man får i begynnelsen, men samtidig synes jeg denne refleksjonen understreker at hele Timoteus' liv og virke har vært en reise mot frelse og det evige liv i himmelen slik kristendommen forkynner.

Jim Gystad utvikler seg også. I begynnelsen av romanen leter han etter «det store», og på sett og vis finner han det i plateprosjektet med søsknene Thorsen. Likevel er det gevinsten av å hjelpe søsknene Thorsen med å sette noen etterlengtede punktumer i livet som viser seg å

være den største for Jim. Dermed har Timoteus en betydning for Jims maskulinitetskonstruksjon, men kanskje ikke i like stor grad som jeg trodde på forhånd. Dette poenget understreker i noen grad det jeg problematiserte i begynnelsen av dette kapitlet: en vesentlig mangel ved min innfallsvinkel er at jeg ikke undersøker de mannlige karakterenes relasjon til kvinner. For å få frem et helhetsbilde av handlingen og hvordan Jim og Timoteus formes som både menn og som mennesker kunne dette vært et både nyttig og nødvendig moment. Dette kan være en mulig innfallsvinkel til videre forskning på maskulinitet i romanen *Harpesang*.

4.3.1. Homososialitet i relasjonen mellom Jim og Timoteus

Steven L. Arxer (2011) refererer til Bird (1996) når han definerer homososialitet som «[...] the nonsexual attractions held by men (or women) for members of their own sex» (2011, s. 399). Det er altså et begrep som viser til sosiale fellesskap mellom menn (og mellom kvinner). Slike fellesskap, skriver Arxer, er nyttige å undersøke i studier av kjønn og kjønnsidentitet fordi de opprettholder «gendered segregation» (2011, s. 399), og tydelige skiller mellom menn og kvinner i sosiale grupper. I tillegg opprettholder homososiale fellesskap også forskjellene mellom de hegemoniske og de ikke-hegemoniske maskulinitetene, fordi slike fellesskap ofte innebærer uttrykk og praksiser som fører til at femininitet og alternative maskuline praksiser marginaliseres (2011, s. 399). Jeg forstår det dermed slik at homososialiteten opprettholder en patriarkalsk struktur med menn i en maktposisjon overfor kvinner, men også hegemonisk maskulinitet i en maktposisjon overfor ikke-hegemoniske maskuliniteter. Arxer (2011) trekker imidlertid også inn begrepet om hybride maskuliniteter, og peker på det samme poenget som Bridges og Pascoe (2014) viser i sin studie: Det ikke er alltid slik at uttrykk som tradisjonelt er forbundet med ikke-hegemoniske maskuliniteter nedvurderes. For eksempel peker han på at det å gi uttrykk for følelser og sårbarhet kan bidra til å styrke homososialiteten (Arxer, 2011, s. 400, s. 408), så lenge disse uttrykkene holdes innenfor det homososiale fellesskapet. Dermed oppstår det Arxer (2011) kaller hybride hegemoniske maskuliniteter, som i likhet med Bridges og Pascoes definisjon er et begrep for sammensatte maskulinitetsuttrykk og -praksiser som tar opp i seg uttrykk og praksiser fra underordnede eller marginaliserte maskuliniteter, og reposisjonere disse i en hegemonisk stilling. Dette har jeg tidligere beskrevet i kapittel 2 og kapittel 4. En videre konsekvens av dette er at maktforholdet både mellom menn og kvinner,

og mellom hegemonisk og ikke-hegemonisk maskulinitet blir opprettholdt og styrket. På Bjørby (2008) knytter videre begrepet homososialitet til litteraturforskning gjennom sin lesning av Eve Sedgwick (1985) bruk av begrepet: «Begrepet viser til forbindelser og allianser mellom tekstenes mannlige figurer» (Mortensen et.al., 2008, s. 305). Begrepet om homososialitet kan kaste nytt lys over relasjonen mellom Jim og Timoteus, som vi skal se i det følgende.

Relasjonen mellom Jim Gystad og Timoteus Thorsen må dermed sees på som en homososial relasjon, og homososialiteten regulerer dermed relasjonen. Slik jeg pekte på i kapittel 4.3., er denne relasjonen preget av at Timoteus er avvisende mot Jim helt til vendepunktet kommer i kjølvannet av hendelsen med de falske kattungene i striesekken. Arxer (2011) viser igjen til Bird (1996) når han skriver om tre strategier menn i homososiale relasjoner bruker i sine forsøk på å fremme og opprettholde en patriarkalsk struktur med den hegemoniske maskuliniteten på topp (s. 399). Disse tre strategiene er ifølge Bird «emotional detachment, competitiveness and the sexual objectification of women» (Arxer, 2011, s. 399), som jeg vil oversette til følelsesmessig atskillelse, konkurranse og seksuell objektivering av kvinner. Følelsesmessig atskillelse vil si å holde tilbake uttrykk for intime følelser. Dette er viktig for å opprettholde distanse i relasjon til andre menn og for å uttrykke at man har kontroll over seg selv. Dermed holder homososialiteten også oppe normene for hegemonisk maskulinitet (Arxer, 2011, s. 400). Konkurranse i homososiale relasjoner er en strategi for å opprettholde en hierarkisk ordning innad i relasjonen, der man ønsker å fremheve forskjeller mellom mennene som er en del av den (Arxer, 2011, s. 400).

I lys av dette tolker jeg det som skjer i begynnelsen av relasjonen mellom Timoteus og Jim som en form for følelsesmessig atskillelse fra Timoteus' side, der han forsøker å markere distanse til Jim. Dette gjør han ved å utvise en oppførsel som kan regnes som avvisende og uhøflig, for eksempel ved å kalle ham ting som «hundemishandleren» og «belsebub» (Henriksen, 2014, s. 123). Dersom man snur på situasjonen, ville kanskje en større åpenhet for en relasjon til Jim vært å vise for mye sårbarhet for Timoteus. Dermed hadde han ifølge Arxer (2011) teori risikert å undergrave et normativt og hegemonisk ideal om å fremstå som en som har kontroll over seg selv. På denne måten holder han også Jim på avstand, og opprettholder samtidig seg selv i en hegemonisk maktposisjon overfor Jim (Arxer, 2011, s. 400).

Det som skjer i situasjonen etterpå, da Timoteus ber Jim om å ta livet av kattungene, kan i sin tur tolkes som et eksempel på konkurranse. Da Timoteus utbryter at han ser på Jims ønske om å gjøre Timoteus til lags ved å gjennomføre handlingen som «[...] forskjellen på et mannfolk og en guttunge uten ryggrad» (Henriksen, 2014, s. 166-167), tolker jeg dette som at Timoteus forsøker å underminere Jims maskulinitet. Implisitt markerer han samtidig det han mener er forskjellen på de to. I dette tilfellet ser det også ut til at Timoteus mener denne forskjellen er knyttet til en normativ oppfatning av hva det vil si å «være mannfolk», der mot til å stå opp for seg selv er den egenskapen han vektlegger, slik jeg også var inne på i kapittel 4.3.

Et annet eksempel på at Timoteus forsøker å markere avstand til Jim kan vi se da Jim kjører Timoteus til fotpleietimen hans. Da han forsøker å støtte Timoteus ved å rekke ham armen, blir denne armen slått vekk mens Timoteus freser «Ikke som en bøg» (Henriksen, 2014, s. 128). Som nevnt i 4.3. kan reaksjonen til Timoteus komme av en «frykt» for uttrykk som ofte underordnes eller marginaliseres, som oftest fordi de regnes som feminine, altså frykter Timoteus at det å gå arm i arm vil føre til at de bli oppfattet som homofile. På denne måten opprettholder han altså en hegemonisk maskulinitet, og han støter igjen Jim fra seg. Arxer (2011) mener at homososiale relasjoner kan være en arena for at en slik underordning og marginalisering av for eksempel homofile maskuline uttrykk fortsetter, noe som skjer nettopp ved at menn i hegemoniske posisjoner utfører handlinger og kommer med utsagn som ekskluderer slike uttrykk (2011, s. 408).

Mot slutten av handlingen snur imidlertid Timoteus, og åpner seg gradvis for et vennskap med Jim. For eksempel kan det at han betror seg til Jim om sitt forhold til alkohol og kvinner (Henriksen, 2014, s. 245) være et konkret uttrykk for vendingen Timoteus har gjennomgått, både når det gjelder hans eget maskulinitetsuttrykk og i relasjonen til Jim. Slik jeg viste i 4.2.1. leser jeg denne betroelsen som et uttrykk for sårbarhet, og slik både Bridges og Pascoe (2014) og Arxer (2011) beskriver, er sårbarhet ofte knyttet til feminiserte maskulinitetsuttrykk som underordnes eller marginaliseres i relasjon til en hegemonisk maskulinitet. På denne måten kan det være slik at Timoteus konstruerer et nytt, hybrid maskulinitetsuttrykk gjennom denne situasjonen. Samtidig kan det også være slik at også den homososiale relasjonen styrkes gjennom denne sårbarheten, slik Arxer også observerer: «In all, men were observed to enact both emotional detachment and emotional expression in homosocial interaction» (2011, s. 410). Imidlertid beskriver Arxer at hans observasjoner viste at slike følelsesmessige uttrykk i homososiale relasjoner ofte var en del av et mål om å

objektivere kvinner og slik styrke sin hegemoniske posisjon (2011, s. 410). Dette kan ikke sies å være tilfellet i relasjonen mellom Jim og Timoteus.

4.3.2. Avsluttende refleksjon

I arbeidet med *Harpesang* har jeg støtt på en overraskelse. Jeg gikk inn i arbeidet med et mål om å vise hvordan maskulinitetskonstruksjonen bygger på maskulinitet innenfor pinsebevegelsen, countrymusikk og ruralitet, og jeg mener jeg har vist hvordan dette kommer til uttrykk gjennom karakteren Timoteus Thorsen. Jeg ville også finne ut hvordan maskulinitet konstrueres i relasjonen mellom Jim Gystad og Timoteus Thorsen, med en underliggende tanke om at karakteren Jim konstruerer sin maskulinitet med Timoteus som ideal og forbilde. På mange måter skulle det likevel vise seg å være like mye motsatt. Gjennom arbeidet har jeg lest at Timoteus lærer vel så mye om det å være mann av Jim, som Jim lærer av Timoteus. Som følge av Jims innflytelse «mykner» Timoteus som mann, han våger å gjøre seg selv sårbar og gi slipp på noen av sine sære væremåter. Å finne ut dette har vært et uventet utbytte av arbeidet mitt, men i utforskningen av maskulinitetskonstruksjonen i romanen har det vært både nyttig og interessant. Noen av disse observasjonene kan knyttes til at *Harpesang* er en roman. I en roman vil det ofte være større rom for karakterutvikling enn i en novelle. Romanens lengre format gjør det mulig å skape komplekse og sammensatte karakterer, og gir også muligheter for å skape dynamiske karakterer som gjennomgår større forandringer enn det for eksempel vil være mulig å beskrive i novelleform.

4.3.3. Oppsummering

Relasjonen mellom Jim og Timoteus er i begynnelsen preget av at Timoteus er svært avvisende mot Jim. Denne spenningen toppe seg i det han setter Jim på en slags manndomsprøve. Timoteus uttrykker flere normative oppfatninger og idealer knyttet til maskulinitet, for eksempel karakteriserer han det å «ha store baller» som maskulinitetsideal. Begrepet homososialitet kan brukes for å forklare hvordan Timoteus bruker følelsesmessig atskillelse og konkurranse som strategier for å markere sin posisjon som den hegemoniske maskuliniteten overfor Jim. Jim faller igjennom på denne prøven, men det er likevel etter dette at relasjonen mellom de to snur. Timoteus går med på å spille inn en ny plate, og gradvis utvikler han også et vennskap med Jim. Vennskapet mellom de to når et høydepunkt

når Jim er den som retter opp en 50 år gammel misforståelse og fører Timoteus sammen med sin tidligere forlovede, Thina Hval.

5. Avslutning

Jeg ville se på maskulinitetskonstruksjonen i «Jern & metall» og *Harpesang* for å undersøke om de mannlige karakterene i disse verkene representerer en maskulinitet som kan knyttes til det jeg mener er tre søyler i Levi Henriksens forfatterskap, ruralitet, countrymusikk og pinsebevegelsen. Med maskulinitetskonstruksjon mener jeg hvordan uttrykk og praksiser er med på å sette sammen maskuliniteten hos de mannlige karakterene. Jeg har belyst dette ved å se på handlinger, replikker, refleksjoner og beskrivelser hos fire karakterer i de valgte verkene. Felles for novellen og romanen er at de blir fortalt av jeg-personer, og det er disse som beskriver de andre mennene og deres uttrykk. Derfor ville jeg også undersøke hvordan maskulinitet konstrueres i relasjonen mellom disse karakterene. Til sist har jeg forsøkt å se disse maskulinitetsuttrykkene i lys av Raewyn Connells (2005) begrep om hegemonisk maskulinitet og Bridges og Pascoes (2014) begrep om hybride maskuliniteter.

I min analyse av «Jern & metall» (2018) har jeg funnet at Esekiel Brynjulvsrud uttrykker maskulinitet på flere måter som kan sies å representere en tradisjonell hegemonisk maskulinitet. Han blir beskrevet som en typisk arbeiderklasse mann, og det er egenskaper som hans fysiske og mentale styrke, arbeidsmoral og mot som trekkes frem som forbilledlige av jeg-personen. Dette er egenskaper som sammenfaller med en tradisjonell oppfatning av hegemonisk maskulinitet. Samtidig beskriver både Ljunggren (2021) og Bridges og Pascoe (2014) hvordan slik tradisjonelle maskulinitetsuttrykk likevel kan vurderes som ikke-hegemoniske, fordi de blir sett på som regressive. For Bridges og Pascoe (2014) henger dette sammen med begrepet om hybride maskuliniteter. Jeg har også vist noen eksempler på hvordan jeg-personen reflekterer over sine egne maskulinitetsuttrykk i møte med Esekiel.

Analysen av *Harpesang* (2014) har vist at også flere av karakteren Timoteus Thorsens maskulinitetsuttrykk kan knyttes til de tre søylene, deriblant noen av de Anders Uldals (2009) informanter fra pinsebevegelsen trekker frem som maskuline idealer. Timoteus er imidlertid en sammensatt karakter, og hans maskulinitetsuttrykk byr på mange motsetninger, som jeg mener jeg har vist. I tillegg utvikler Timoteus seg som person og som maskulin karakter i løpet av romanens handling, og dette viser seg for eksempel i uttrykk for sårbarhet og i hvordan relasjonen til Jim Gystad utvikler seg. Relasjonen mellom de to har også betydning for maskulinitetskonstruksjonen hos begge to. Gjennom å bruke begrepet om homososialitet (Arxer, 2011), har jeg vist hvordan forholdet mellom de to går fra å være preget av

konkurransen og følelsesmessig atskillelse, til å bli et nært og godt vennskap. Jeg gikk inn i dette arbeidet med en tanke om at det først og fremst er Timoteus som preger maskulinitetskonstruksjonen hos Jim Gystad, men det skulle vise seg at det også er motsatt.

Det kan diskuteres hvorvidt de egenskapene, uttrykkene og praksisene jeg har pekt på i mine analyser alltid må sies å være spesielt maskuline, eller om de simpelthen er uttrykk for personlighet, uavhengig av maskulinitet eller, for den saks skyld, femininitet. Min tilnærming til dette har blitt å forstå kjønn og maskulinitet ut fra Judith Butlers syn på sosialt kjønn som diskursive praksiser. Sosialt kjønn, og dermed også maskulinitet, er en effekt av en bestemt måte å snakke om kjønn på (Butler, 1990). Dermed forstår jeg det slik at de fleste egenskaper, uttrykk og praksiser som er vist i denne oppgaven potensielt kan sees som både maskuline, feminine og verken/eller (som kanskje kan omtales som ren personlighet). Jeg har altså valgt å se på disse trekkene som maskuline.

Romanen *Harpesang* og novellen «Jern & metall» kan, i likhet med deler av Levi Henriksens øvrige forfatterskap, tilby en mulighet for å forstå noen former for maskulinitet. Forfatterens utgangspunkt i den fiktive bygda Skogli innebærer at de mannlige karakterene i verkene plasseres i en rural kontekst. Jeg har forsøkt å belyse hvordan tradisjonell rural maskulinitet kan sees som hegemonisk (Connell, 2005), men også hvordan nyere teorier om hybride maskuliniteter kan plassere slike maskuliniteter i en underordnet eller marginalisert posisjon (Bridges & Pascoe, 2014). For en leser kan dermed disse litterære verkene være med på å kaste lys over rurale maskuline uttrykk, og hvordan rurale menn på noen måter kan befinne seg i et spenn i det maskuline hierarkiet. Det samme kan også sies om kristen maskulinitet, slik både Uldal (2010), Martin (2003) og Bridges og Pascoe (2014) viser. Begrepet om homososialitet (Arxer 2011) kan videre være med på å belyse konstruksjonen av maskulinitet som skjer i relasjonen mellom mennene i disse verkene. For noen lesere vil kanskje Levi Henriksens karakterer være noen de kjenner seg igjen i, for andre ikke. Uansett graden av gjenkjennelse kan *Harpesang* (2014) og «Jern & metall» (2018) tilby en leser perspektiver på hvor sammensatt maskulinitet kan være.

Videre undersøkelser av maskulinitet i Levi Henriksens forfatterskap kan for eksempel ta utgangspunkt i en mer helhetlig analyse av maskulinitetsuttrykk, der flere aspekter enn de tre søylene jeg har valgt ut tas i betraktning. Et interessant prosjekt kan også være en mer helhetlig analyse av maskulinitetskonstruksjonen i *Harpesang*, der for eksempel relasjonene

til romanens kvinner, Maria, Tamar og Thina, blir undersøkt som en del av maskulinitetskonstruksjonen.

Bibliografi

- Arxer, S.L. (2011). Hybrid Masculine Power: Reconceptualizing the Relationship between Homosociality and Hegemonic Masculinity. *Humanity & society*, 35 (4), 390-422. <https://doi.org/10.1177/016059761103500404>
- Askerøi, E. (2017). Spectres of masculinity: Markers of vulnerability and nostalgia in Johnny Cash. I S. Hawkins (Red.), *The Routledge research companion to popular music and gender* (s. 63-76). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315613437-6>
- Bakke, A. (2016, 6. april). Countrylegenden Merle Haggard er død. *Aftenposten*. <https://www.aftenposten.no/kultur/i/3jJL0/countrylegenden-merle-haggard-er-doed>
- Bertrand, M. (2004). I Don't Think Hank Done It That Way: Elvis, Country Music, and the Reconstruction of Southern Masculinity. I K.M. McCusker & D. Pecknold (Red.), *Boy named Sue: Gender and country music* (s. 59-85). University Press of Mississippi.
- Bridges, T. & Pascoe, C.J. (2014). Hybrid Masculinities: New Directions in the Sociology of Men and Masculinities. *Sociology compass*, 8 (3), 246-258. <https://doi.org/10.1111/soc4.12134>
- Butler, J. (1990). *Gender Trouble*. Routledge.
- Campbell, H. (2006). Real Men, Real Locals, and Real Workers: Realizing Masculinity in Small-Town New Zealand. I H. Campbell, M.M. Bell & M. Finney (Red.). *Country Boys. Masculinity and Rural Life* (s. 87-103). The Pennsylvania University State Press.
- Campbell, H., Bell, M.M. & Finney, M. (2006). Masculinity and Rural Life: An Introduction. I H. Campbell, M.M. Bell & M. Finney (Red.). *Country Boys. Masculinity and Rural Life* (s. 1-22). The Pennsylvania University State Press.

- Connell, R.W. (2005). *Masculinities. Second Edition* (2.utg.). Polity Press.
- Dybvik, G. (2010). *Forestillinger om maskulinitet. Maskulinitetskonstruksjoner i kabareteatret* [Masteroppgave]. Universitet i Oslo.
- Eidsvåg, G.M. (2018, 3. september). Esekiel. I *Store Norske Leksikon*. Hentet 11. april 2022 fra <https://snl.no/Esekiel>
- Elvenes, M. (2019). *En følelse av sted. Sykdomsfremstilling i samtidslitteratur for barn og unge. En sammenlignende lesning av Levi Henriksens Så lenge himmelen er over jorda* (2016) og *Anders Totlands Engel i snøen* (2016) med vekt på stedet [Masteroppgave]. UiT Norges arktiske universitet.
- Epigraf. I J. Lothe, C. Refsum & U. Solberg (2015). *Litteraturvitenskapelig leksikon* (2.utg.). Kunnskapsforlaget.
- Evensen, E. (2008). *Helter i knestående. Mannsbilder i Levi Henriksens Snø vil falle over snø som har falt* [Masteroppgave]. Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.
- Hansen, M.N. & Ljunggren, J. (2021). Arbeiderklassen i Norge – definisjon, sammensetning og endring. I J. Ljunggren & M.N. Hansen (Red.). *Arbeiderklassen* (s. 35-60). Cappelen Damm AS.
- Henriksen, L. (2014). *Harpesang*. Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Henriksen, L. (2018). *Jern & metall*. Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Henriksen, L. (2019). *Så langt hjemmefra, så nær der jeg bor*. Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Klango. (2019, 14. juni). I *Wikipedia*. <https://no.wikipedia.org/wiki/Klango>
- Knudsen, Jan Sverre (2020, 17. desember). Spirituals. I *Store norske leksikon*. Hentet 11. april 2022 fra <https://snl.no/spirituals>

- Kristent Nettverk (2016). Fordypning i Paulus' første brev til Timoteus. Bibelsiden.
<http://www.bibelsiden.no/?p=326>
- Leap, B. (2020): A New Type of (White) Provider: Shifting Masculinities in Mainstream Country Music from the 1980s to the 2010s. *Rural sociology*, 85 (1), 165-189.
<https://doi.org/10.1111/ruso.12276>
- Ljunggren, J. (2021). Hvordan skape en arbeidskar. I J. Ljunggren & M.N. Hansen (Red.). *Arbeiderklassen* (s. 197-211). Cappelen Damm AS.
- Lobao, L. (2006). Gendered Places and Place-Based Gender Identities: Reflections and Refractions. I H. Campbell, M.M. Bell & M. Finney (Red.). *Country Boys. Masculinity and Rural Life* (s. 267-275). The Pennsylvania University State Press.
- Lorentzen, J. (2004). *Maskulinitet. Blikk på mannen gjennom litteratur og film*. Spartacus Forlag AS.
- Lorentzen, J. (2006). Forskning på menn og maskuliniteter. I J. Lorentzen & W. Mühleisen (Red.), *Kjønnsforskning. En grunnbok* (s. 121-135). Universitetsforlaget.
- Martin, B. (2003). The Pentecostal Gender Paradox: A Cautionary Tale for the Sociology of Religion. I R.Fenn (Red.), *The Blackwell companion to sociology of religion*, (s. 52-66). Blackwell. <https://doi.org/10.1002/9780470998571.ch3>
- Mortensen, E., Egeland, C., Gressgård, R., Holst, C., Jegerstedt, K., Rosland, S. & Sampson, K. (2008). *Kjønnsteori*. Gyldendal akademisk.
- Slettan, S. (2009). *Mannlege mønster. Maskulinitet i ungdomsromanar, pop og film* [Doktorgradsavhandling]. Universitetet i Agder.
- Uldal, A. (2009). *Mannlighet i kristne miljøer i Norge. En kvalitativ studie av mannlighet hos unge menn fra ulike kristne miljøer* [Masteroppgave]. Det teologiske Menighetsfakultet.

Uvsløkk, G. (2020, 9. november). Det annet kjønn. I *Store norske leksikon*. Hentet 2. mai 2022 fra https://snl.no/Det_annet_kjønn